

Judy den Dikken

Liem Bwan Tjie

(1891-1966)

Westerse vernieuwing en oosterse traditie

Onder redactie van dr Juliette Roding, Tjeerd Boersma en ir Dorothee Segaar

Eerder verschenen in deze reeks:

Michiel Brinkman (1873-1925)

Henri Evers (1855-1929)

J.H.W. Leliman (1878-1929)

J.J. van Nieukerken (1854-1913), M.A. van Nieukerken (1879-1963) en J. van Nieukerken (1885-1962)

M.P.J.H. Klijnen (1887-1973)

J.M. Groenewegen (1888-1980)

J. Otten Husly (1738-1796)

L.P. Roodbaard (1782-1851)

J.C. van Epen (1880-1960)

A.L. van Gendt (1835-1901), J.G. van Gendt (1866-1925) en A.D.N. van Gendt (1870-1932)

E.H. Kraaijvanger (1899-1978) en H.M. Kraaijvanger (1903-1981)

G.W. van Heukelom (1870-1952)

A.F. Aalbers (1897-1961)

I. Falkenberg-Liefrinck (1901)

H. Knijtijzer (1914-1974)

K.J. Muller (1857-1942)

A. Bodon (1906-1993)

J.H. Leliman (1828-1910)

Harry Elte PHzn (1880-1944)

A.J. Kropholler (1881-1973)

Ad van der Steur (1893-1953)

Rotterdam 2002

**Bibliografieën en oeuvrelijsten
van Nederlandse architecten en
stedebouwkundigen**

Dit boek verschijnt op initiatief van de Stichting Bibliografieën en Oeuwrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedebouwkundigen (BONAS). Het onderzoek kon worden uitgevoerd dankzij faciliteiten, beschikbaar gesteld door het Nederlands Architectuurinstituut, financiële bijdragen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, het ministerie van OC en W en het Instituut voor Geschiedenis van Architectuur, Kunst en Stedebouw.

ISBN 90-76643-14-8

Colofon

vormgeving: Manifesta, Rotterdam

druk: RS Drukkerij, Rijswijk

productie: Tjeerd Boersma, Dorothee Segaar, Anneke Stedehouder,
Mariet Willinge

Fotoverantwoording:

Collectie Nederlands Architectuurinstituut

Tjeerd Boersma

Niet alle rechthebbenden van de gebruikte illustraties konden worden achterhaald. Belanghebbenden wordt verzocht contact op te nemen met Stichting BONAS, Museumpark 25, 3015 CB Rotterdam.

De volgende architecten(bureau's) ondersteunen door een extra financiële bijdrage in de vorm van een steunabonnement op de boekenreeks het werk van BONAS:

Van den Acker Architecten, Deurne
Architecten aan de Maas, Maastricht
Architecten | en | en - krijger en van rangelooy en timmers, Eindhoven
de Architecten Cie. / Architecture and Planning, Amsterdam
De Architectengroep, Rijnboutt, Ruijsseenaars, Hendriks, van Gameren,
Mastenbroek, Amsterdam Atelier Pro Architecten, Den Haag
Thijs Asselbergs Architecten, Haarlem
Bentham Crouwel Architecten, Amsterdam
Bedaux de Brouwer Architecten, Goirle
Architectenbureau Cepezed B.V., Delft
Van Gameren, Mastenbroeg, Amsterdam
Diederik Dirrix van Wylick Architecten, Eindhoven
Dobbelaar Advies B.V., Rotterdam
Dobbelaar De Kovel De Vroom D.K.V. Architecten, Rotterdam
EGM Architecten, Rotterdam
Frencken Scholl Architecten, Maastricht
Gerritsma Vesseur Architecten, Assen
Geurst & Schulze Architecten
Gunnar Daan Doeke van Wieren Architecten, Oosternijkerk
Heeling Krop Bekkering, Groningen
Hans van Heeswijk Architecten, Amsterdam
Van Herk en De Kleijn Architecten B.V., Amsterdam
Hofhuis de Kluijver Architecten, Maastricht
Hubert-Jan Henket Architecten, Esch
Humble Neuhof Architectenbureau, Maastricht
Kraaijvanger-Urbis, Rotterdam

Architectenbureau Manning & Partners B.V., Budel
Mecanoo Architecten, Delft
ARN Meijs Arcitecten BV, Maastricht
Meyer en Van Schooten Architecten BV, Amsterdam
Neutelings Riedijk Architecten, Rotterdam
OD 205 Architectuur BV, Delft
OLGA Architecten, Groningen
Quist Wintermans Architecten, Rotterdam
Van Mourik Vermeulen Architecten, Den Haag
Rouw & De Kock Architecten, Dordrecht
Snelder Vola Petit Architecten, Maastricht
Soeters Van Eldonk Ponc Architecten, Amsterdam
Tangram Architecten, Amsterdam
Van Tilburg en Partners Architecten en Stedebouwkundigen,
Capelle a/d IJssel
Voets Architecten BV BNA, Delft
VVKH Architecten, Leiden
Wijnen & Co Architecten, Sittard
Vera Yanovshtchinsky Architecten, Den Haag
Zwarts & Jansma Architecten, Amsterdam

Portret Liem Bwan Tjie (op latere leeftijd).

Inleiding

De architect Liem Bwan Tjie was de eerste Chinese architect die werkzaam was in Nederlands-Indië. Hij verliet op jonge leeftijd zijn geboorteland om in Nederland een goede opleiding te volgen. Vooral een stageperiode bij Michiel de Klerk liet een diepe indruk bij de jonge Liem Bwan Tjie achter. Na een korte periode in China ging hij terug naar zijn geboorteland om als architect een eigen praktijk te beginnen.¹ Tot voor de oorlog werkte Liem Bwan Tjie als architect in zijn geboortestad Semarang, waar hij voor zijn architectuur een klankbord vond onder welgestelde Chinese opdrachtgevers, die hem de mogelijkheden gaven om zich verder te ontplooiën.

Hij ontwierp vele woonhuizen, maar ook andere projecten, waaronder kantoorgebouwen, bioscoopgebouwen, zwembaden, graftombes en -monumenten. Voor de landhuizen en villa's kreeg Liem Bwan Tjie vaak opdracht om het gehele interieur mee te ontwerpen, iets wat hij gaarne deed. In de architectuur van deze woonhuizen trachtte hij tot een synthese te komen van moderne westerse architectuur en de oude Chinese filosofie omtrent bouwen en wonen.

Na de Tweede Wereldoorlog, waarin Liem Bwan Tjie ondergedoken had gezeten, vertrok hij met zijn gezin naar Jakarta om daar een nieuwe praktijk op te zetten. Door zijn architectuur en zijn naamsbekendheid viel hij op bij het Gouvernement van Indonesië en werden hij en enkele andere architecten gevraagd een inventarisatie te maken van de oorlogsschade op de verschillende eilanden.

Woonhuis 'Poendok Pajoeng', Oengaran (1931).

Woonhuis Tan Tiong Ie, Oengaran (1931).

Deze nieuwe positie bracht hem grote opdrachten. Hij kon daardoor zijn repertoire uitbreiden met onder andere scholen, instituten, ziekenhuizen en een klooster, een tempel en een kerk. Ook kreeg hij de opdracht kantoorgebouwen voor twee ministeries te bouwen. Zijn opdrachtgevers waren nu niet meer voornamelijk Chinees, wat ook af te lezen is aan zijn gebouwen, die strakker en soberder werden. Wel trachtte Liem Bwan Tjie ook in deze gebouwen tot een harmonisch samengaan van exterieur en interieur te komen.

In 1965, hij was toen vierenzeventig jaar oud, verliet hij met zijn gezin Indonesië om in Neder-

land een geschikte opleiding voor zijn twee dochters te vinden. Hij stierf in 1966. Het grootste deel van het archief van Liem Bwan Tjie bevindt zich in de collectie van het Nederlands Architectuurinstituut, met tekeningen en een uitvoerige fotodocumentatie uit de periode 1930-1965. Enkele tekeningen en foto's bevinden zich in familiebezit.

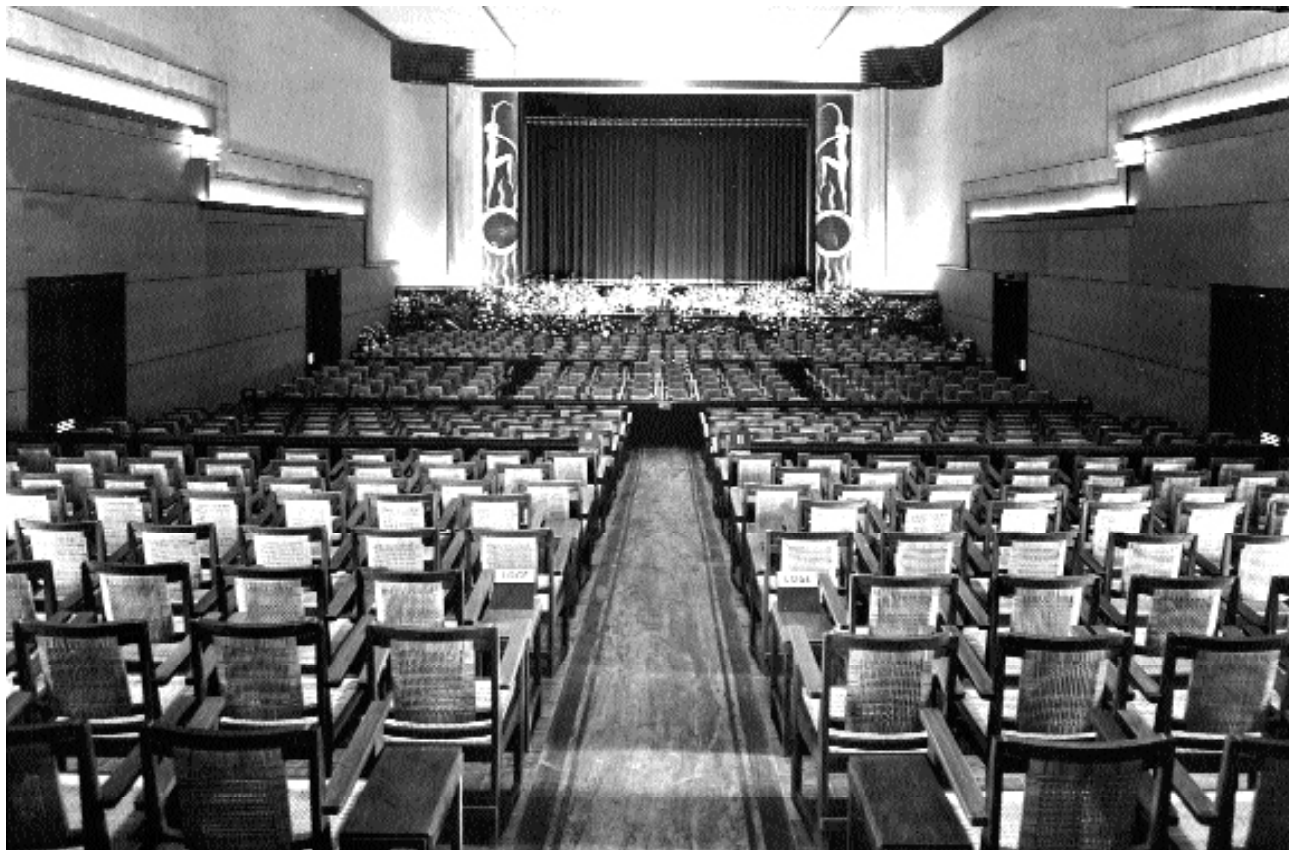
Achtergrond en opleiding

Liem Bwan Tjie werd op zes september 1891 geboren in Semarang, waar zijn familie zich vier generaties eerder had gevestigd. Het waren welgestelde

- 1 zie ook 'Architectuur en Stedenbouw in Indonesië 1870-1970', Huib Akiha-ry, hoofdstuk 3

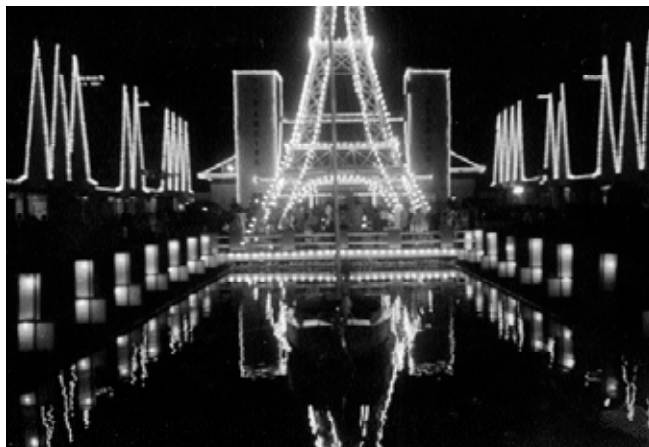
Maquette bioscoop Grand, Semarang (1940).

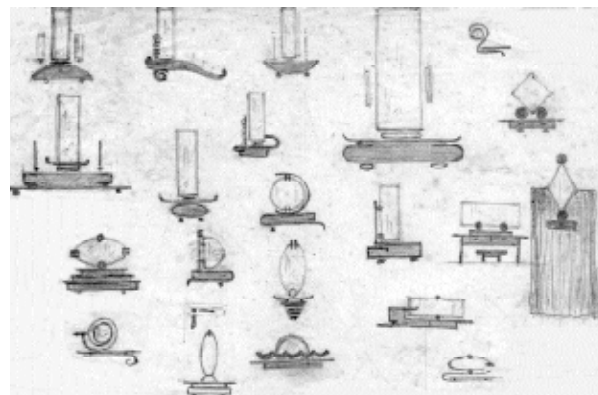
Interieur bioscoop Grand, Semarang (1940).

Woonhuis R. van Duinen, Semarang (1941).

Stand Oei Tiong Ham Pasar Malam,, Semarang (1934-1935).

Ontwerpstudies spiegel voor mevr. Liem Bwan Tjie (1949).

groothandelaren in textiel. In die tijd had de Chinese zakenwereld, waaronder de familiefirma Liem Kiem Ling, goede contacten met textielfabrikanten en andere industriëlen in Nederland. Zo kwam het dat een aantal ouders besloot om kinderen naar Nederland te sturen voor verdere studie. Liem Bwan Tjie werd samen met een groep jongens toevertrouwd aan een bevriende zakenrelatie, die hen zou onderbrengen bij zijn eigen familie en kennissen. Die zouden hen ook begeleiding kunnen geven bij de keuze van de verschillende studierichtingen.

Liem Bwan Tjie was de enige van de acht zoons en twee dochters die van vader Liem Tjing Soei de kans kreeg om verder te studeren. Hij doorliep met succes de H.B.S. en behaalde twee M.T.S.-diploma's, voor Bouwkunde en Waterbouwkunde. Vanwege de vroegtijdige dood van zijn vader wilde hij daarna zo snel mogelijk naar huis gaan. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog verhinderde dit echter.

Vanaf 1916 werkte Liem Bwan Tjie als bouwkundig tekenaar bij verschillende bureaus. Zijn eerste praktijkervaringen deed hij op bij B.J. Ouendag, M. de Klerk, Gulden en Geldmaker en Ed. Cuypers, allen te Amsterdam. Hier leerde hij de bouwstijl van de Amsterdamse School kennen. Bij Michel de Klerk heeft hij mee gewerkt aan de vervaardiging van tekeningen voor het prijsvraagontwerp van de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam.² Dit ontwerp, onder het motto 'Groot Amsterdam', werd met de tweede prijs bekroond. Winnaar van deze prijsvraag waren B. Bijvoet en J. Duiker.

Liem Bwan Tjie's jaren in Nederland waren zeer vruchtbaar voor zijn ontwikkeling als architect. Na

vier jaar voor de bovengenoemde bureau's werkzaam te zijn geweest, ging Liem in 1920 naar de Technische Hogeschool in Delft, om daar zijn interesse voor architectuur verder te kunnen ontplooiën. Hij volgde hier de studie tot bouwkundig ingenieur. In 1921 werd hij door omstandigheden genoodzaakt een betrekking te zoeken. Daarvoor benaderde hij tevergeefs H.P. Berlage als mogelijk nieuwe werkgever.³ In Delft woonde Liem Bwan Tjie op kamers aan de Van Leeuwenhoeksingel, waar hij met vrienden en studiegenoten, onder wie ir. B.T. Boeyinga, vaak discussieerde over culturele en spirituele onderwerpen.⁴ Door het beluisteren van muziek van de grote westerse componisten, het lezen van vele boeken en zijn toenemende kennis van het werk van destijds bekende architecten werd zijn kennis van de westerse cultuur steeds groter.

Maar zijn Chinese afkomst bleef ook steeds een belangrijke rol spelen. In zijn studententijd was hij lid en later ook voorzitter van de Chinese studentenvereniging Chung Hua Hui, waar hij tussen al zijn oude jeugdvrienden zat. Allen hadden meegevoelt hoe de Indische koloniale regering een politiek van discriminatie toepaste op de zogenaamde 'Vreemde Oosterlingen', met name de Chinezen, die daardoor geen recht hadden op landbouwgrond, geen ambtenaar konden worden en niet konden toetreden tot het leger. Er was weinig hoop voor de toekomst. Daarom richtte een deel van de leden van Chung Hua Hui zich steeds meer op het stamland China. De culturele indentiteit stond voorop. De Chinees in Indië diende te streven naar de wederopleving van zijn eigen cultuur. Er werd

- 2 zie brief van Liem Bwan Tjie aan H.P. Berlage in het Berlage archief op het NAI, nr. 421 (1921L); zie ook 'Programma' (1917) en 'Juryrapport' (1918) van deze prijsvraag, aanwezig in de bibliotheek faculteit Bouwkunde van de TU Delft onder resp. W.XI.7 depot en W.XI.8 depot.
- 3 idem
- 4 zie brief van ir. B.T. Boeyinga aan Liem uit 1964, archief mw. Liem Bwan Tjie

serieus gesproken over emigratie naar China en daartoe werd het Repatriëeringsfonds opgericht.

Naast zijn voorzitterschap van Chung Hua Hui in 1924, fungeerde Liem voor korte tijd ook als kanselier van het Chinese Consulaat in Amsterdam. Daarna vertrok hij met enkele vrienden naar Parijs, waar het artistieke klimaat van de Ecole des Beaux Arts hem erg aantrok. In de Franse intellectuele sfeer voelde hij zich helemaal thuis. Hij leefde er tussen de bohémiens en artiesten; tot laat in de nacht voerde hij talloze verhitte discussies in literaire café's met zijn studiegenoten, waaronder velen uit het stamland China. Deze intellectuele en culturele uitwisseling achtte Liem Bwan Tjie onmisbaar voor de vorming van een architect. In Indonesië moedigde hij later jonge architecten aan praktijkervaring op te doen in het buitenland, om zo kennis te nemen van de culturele ontwikkelingen van andere volken.

China en Indonesië

In 1926 verliet Liem met zijn Chinese vrienden Parijs om in China zijn studie te voltooien, voordat hij een hem aangeboden functie als docent aan een Technische Faculteit kon vervullen. Hiervoor kreeg hij van het Chung Hua Hui-fonds een beurs van fl. 125,- per maand voor de duur van een jaar. Via Siberië, de goedkoopste weg, vertrok hij naar Peking, waar hij binnen een jaar aan de Yenching Universiteit zijn studie voltooide. De Chinese Regering stuurde hem vervolgens naar Shao Koan (provincie Kwangtung), waar hij enkele bruggen bouwde.⁵

Wegens de chaotische toestanden en de vele onlusten die in China heersten, besloot Liem Bwan Tjie eind 1929 op aanraden van zijn familie terug te gaan naar Nederlands-Indië. In eerste instantie werd hem daar de toegang ontzegd op verdenking van linkse sympathieën; Liem had bij toeval een lid van een verboden beweging ontmoet, waarmee hij in gesprek geraakt was. Hij werd als communist beschouwd, wat hij nooit geweest is. Hij heeft zich in de loop der jaren wel altijd fel uitgelaten over de racistische politiek van koloniale mogendheden, maar hij is nooit lid van enige politieke partij geweest. Dankzij goede referenties van in Nederland afgestudeerde vrienden, van wie enkele inmiddels een zetel hadden in de Volksraad en in de Raad van Indië, kreeg hij uiteindelijk toegang tot het land, met een proeftijd waarin hij dagelijks in de gaten werd gehouden door de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). Gedurende deze periode logeerde hij bij het Volksraadslid Loa Sek Hie.

Liem vestigde zich in Semarang, waar hij bij Gemeentewerken in dienst trad. Hij moest wel beloven zich niet in te laten met politieke kwesties en daaraan heeft hij zich ook stipt gehouden. Hij verruilde zijn baan bij de Gemeente Semarang echter al snel voor een eigen beroepspraktijk als adviserend architect.

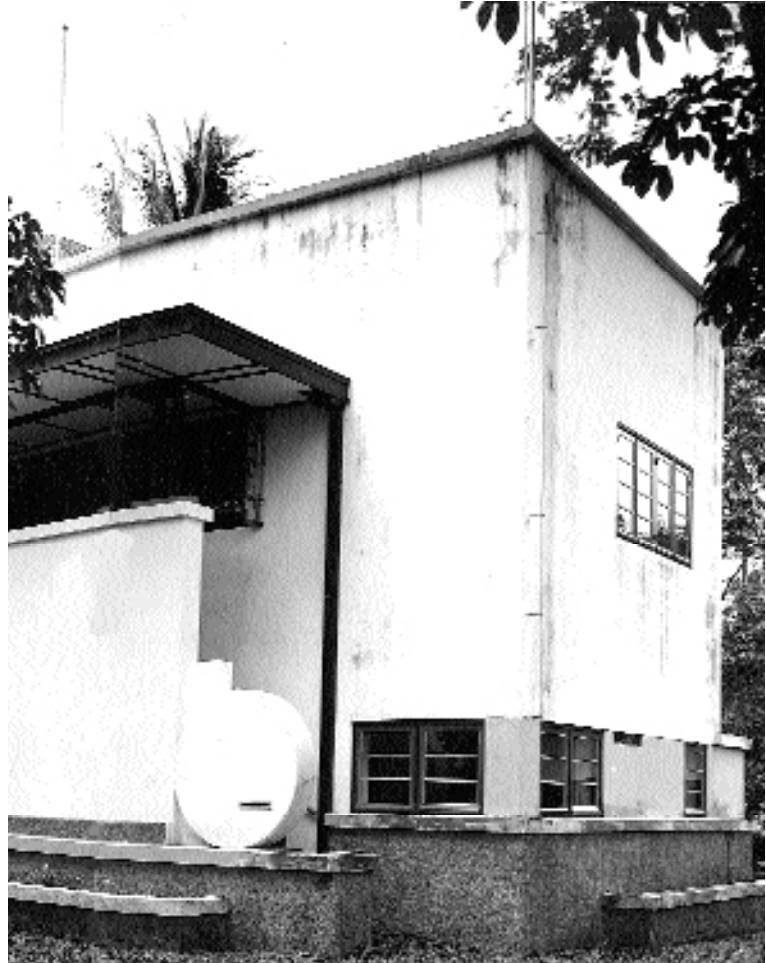
In de Chinese samenleving was hij snel een welbekende figuur. Zo was hij goed bevriend met de heer Kwee Kek Beng, hoofdredacteur van het Chi-nees-Maleise dagblad *SIN PO* te Batavia, met wie hij zowel over politieke als over culturele onderwerpen debatteerde. Op cultureel gebied bood Liems omgeving weinig impulsen, behalve misschien de

5 zie werk nr. 100, brug bij Shuichow in China (1928/30)

Wajangvoorstellingen en de Hofdans die hij mocht bijwonen in de kraton (het paleis) van de Mangkoe-negara (sultan) te Soerakarta. De bioscopen boden slechts een fractie van wat er in het westen werd vertoond. Van de oorspronkelijk Chinese cultuur, die de voorvaders van de Chinezen naar Indië hadden meegebracht, was op enkele oude tempels na, niet veel meer over. De tradities verwaterden snel.

In zijn werk probeerde Liem Bwan Tjie de cultuur van zijn voorvaders opnieuw vorm te geven. Vanuit de in Europa opgedane ervaringen en zijn kennis van de kunst en filosofie van het westen, probeerde hij Oost en West samen te laten smelten in een nieuwe eenheid. Het Chinese element in zijn architectuur was gebaseerd op filosofische uitgangspunten met betrekking tot de verhouding van de mens tot zijn omgeving. Terwijl men in het westen de natuur wil beheersen, tracht de Chinees via contemplatie in haar op te gaan. De architectuur van Liem Bwan Tjie voegt zich altijd naar de omgeving, waarin ze wordt geplaatst. Invloeden van architecten als Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Dudok en van de architecten van De Stijl zijn echter duidelijk in zijn architectuur aanwezig: in het afgewogen samenspel van bouwvolumes, lijnen en vlakken en in de behandeling van de vensterpartijen. Ook de op modern comfort afgestemde indeling en inrichting van de gebouwen is duidelijk afgeleid van de moderne westerse architectuur.

Hoewel Liem Bwan Tjie in Delft niet was afgestudeerd, werd hij wel tot lid van het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs (KIVI) benoemd. In zijn werk als architect en ook in zijn leraarschap in

Uitgevoerd woonhuis, jaar, locatie en opdrachtgever onbekend.

Paviljoen Kian Gwan van de tentoonstelling Chinese industriële producten op jaarmarkt in Soerabaya (1935).

China had hij zich voldoende bewezen om tot één van hen gerekend te worden. Desondanks mocht hij geen 'ir' voor zijn naam zetten. Ook was hij lid van de Nederlandsch Indische Architecten Kring (NIAK), een Indische organisatie tot bevordering van de bouwkunst. Hij hield zich aan de erecode van deze organisatie door volgens het tarief van de NIAK te werken en geen reclame te maken voor zichzelf. Wellicht leidde dat laatste ertoe dat er relatief weinig over hem gepubliceerd is. Wel schreef hij

zelf een enkele keer in het Indisch Bouwkundig Tijdschrift/ Lokale Techniek.⁶ Daarnaast was Liem Bwan Tjie lid van de Architectenraad van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA). Op 23 maart 1934 werd hij tot lid benoemd van het Genootschap voor de Bevordering van Kunsten en Wetenschappen, een erkenning voor de kwaliteit van zijn oeuvre tot op dat moment.

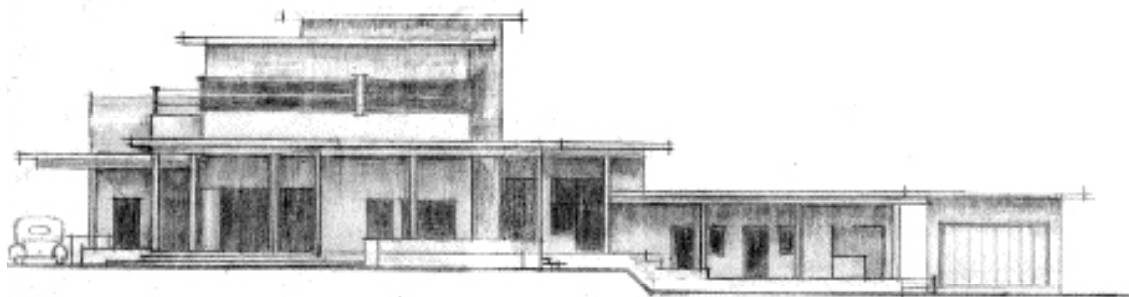
In 1959 werd in Bandung door de jonge architecten Kwee Hin Goan en Sujudi samen met Liem de 'Ikatan Arsitek Indonesia' (IAI, 'Bond van Indonesische Architecten') opgericht. Een probleem voor zelfstandige architecten in Indonesië was dat opdrachtgevers niet gewend waren een deel van hun budget te reserveren voor het ontwerp van een architect. Men liet het hele bouwproces over aan aannemers. Mede hierdoor werd de IAI opgericht, waardoor de in die tijd al vele zelfstandig werkende architecten in een betere positie kwamen. Bij deze tegenhanger van de BNA sloten zich tal van bekende architecten aan, zoals F. Silaban en H. Groenewegen.⁷ Liem zat samen met de andere oprichters in de eerste Raad van deze bond, die op de naleving van de Erecode en Gedragsregels moest toezien.

Architect te Semarang

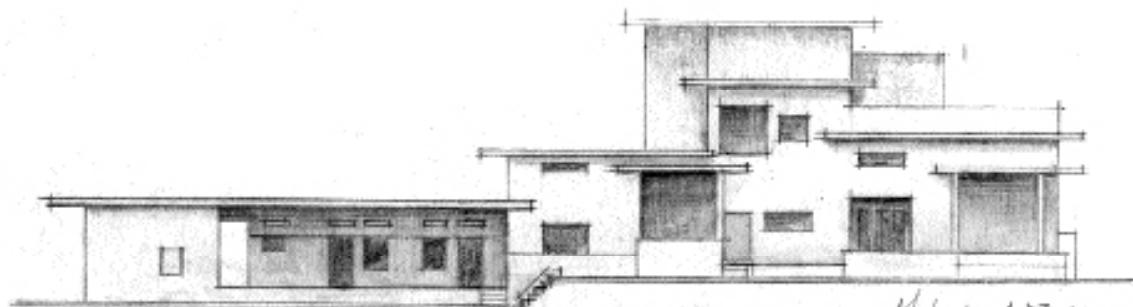
Na zijn aankomst in Semarang in 1929 was Liem Bwan Tjie, zoals wij hierboven zagen, enige tijd werkzaam bij Gemeentewerken. In die functie bouwde hij onder meer woningen voor de Woningcorporatie n.v. Volkshuisvesting.⁸ Er kwam veel bureauwerk bij kijken, terwijl Liem in de ontwerpen zelf zijn ideeën lang niet altijd kwijt kon. Bin-

- 6 zie 'IBT/ Locale Techniek', jaargang 7 (1938) no.3 (pag. 89) en no.5 (pag. 143), aanwezig in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam
- 7 zie 'Jakarta - beeld van een stad', M.E. de Vletter; R.P.G.A. Voskuil; J.R. Diessen, pag. 100
- 8 zie 'Java Critic', 29 januari 1949, archief mw. Liem Bwan Tjie

SCHETS-ONTWERP WOONHUIS. BLAD. 3.
GEVEL. STAAL: 1A200

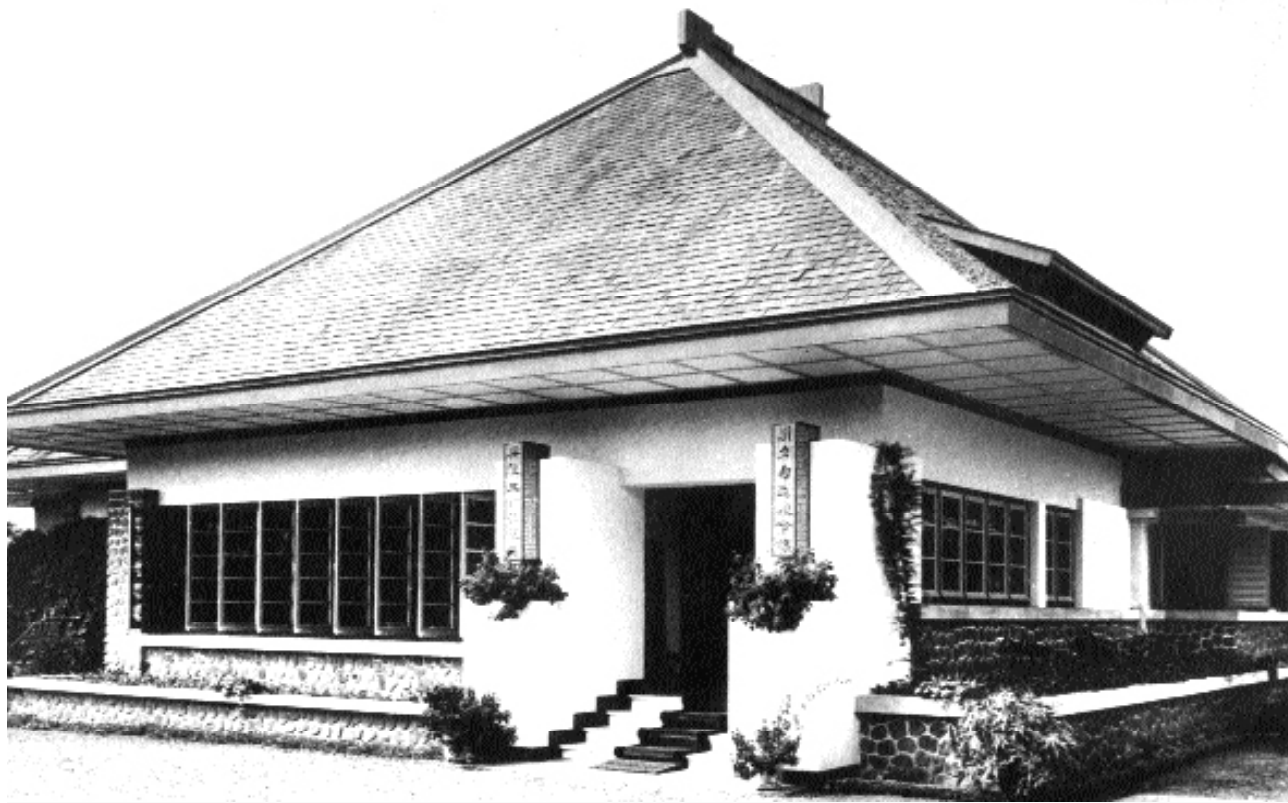
Noordgevel

Zuidgevel

Malang: 1A200
Klasen

Schetsontwerp woonhuis Malang, noord- en zuidgevel.

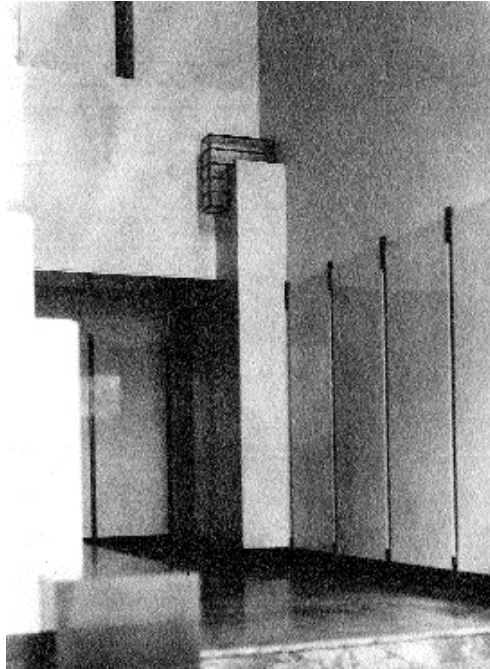

Woonhuis 'Poendok Pajoeng', Oengaran (1931).

nen een jaar begon Liem daarom een eigen bureau.

Vlak voordat Liem Bwan Tjie in Semarang voor zichzelf begon, was men begonnen met de aanleg van de nieuwe buitenwijk 'Tandji'. Dit heeft hem enkele bijzondere opdrachten opgeleverd voor villa's en landhuizen in het glooiende heuvellandschap. De opdrachtgevers waren voornamelijk zeer welgestelde Chinezen, die zich een moderne villa konden veroorloven. Liem Bwan Tjie's opleiding in het moderne Westen en zijn Chinese afkomst vormden in hun ogen een goede combinatie. Hij was volledig op de hoogte van hun cultuur en denkbeelden. Liem Bwan Tjie hanteerde de stelregel: 'woningen zijn er om in te leven, niet om alleen naar te kijken.' De plattegronden van een woning waren voor hem zeer belangrijk. De verschillende vertrekken moesten logisch in elkaar overgaan en in harmonie met elkaar zijn. Niet alleen de plattegronden, ook de inrichting en meubilering vormden een wezenlijk onderdeel van de kwaliteit van de woonomgeving. In de ogen van Liem Bwan Tjie dienden plattegrond en inrichting, net als het gebouw en haar omgeving, in volledige harmonie met elkaar te zijn.

Volgens het Chinese yin-yang principe is er pas een eenheid wanneer alle elementen in overeenstemming zijn met elkaar en alle evenzeer tot hun recht komen. De verwezenlijking van deze harmonie kon in vele woningontwerpen realiteit worden doordat Liem Bwan Tjie de gehele meubilering mee ontwierp. Alle onderdelen, van stoel tot lamp, van tapijt tot schilderij, werden op elkaar afgestemd, waarbij gebruik werd gemaakt van hoogwaardige materialen. De tapijten liet Liem zelfs op

Hal hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern Semarang, (1930-1931).

authentieke wijze in China vervaardigen.

Naast typisch Chinese elementen zien we in deze interieurontwerpen de expressionistische stijl van de Amsterdamse School terug, maar wel op zodanige wijze dat de versieringen nooit overheersend zijn, maar hooguit dienen ter versterking van het totaalbeeld. Ook gebruikte hij wel Art Deco motieven. De eenheid van gebouw en interieur,

zoals Liem die voorstond, is onder andere te herkennen in de ingebouwde lampen die op hoeken van muurpenanten uitsteken, zoals ook Dudok wel deed. Naast hoogwaardige materialen vormde kleur een belangrijk element van het totaalbeeld. De kleuren die Liem in zijn werk toepaste zijn niet uitbundig, maar ingetogen en zorgvuldig gekozen binnen een van te voren bepaald palet.

Liem Bwan Tjie was in die tijd niet alleen de enige architect in Indonesië die tegelijkertijd ook de inrichting en meubilering voor zijn gebouwen ontwierp, hij was ook één van de weinigen die niet samenwerkte met een aannemer, maar de werken geheel liet uitvoeren onder eigen directie. Op deze manier kon alles nauwkeurig volgens zijn wens worden uitgevoerd en was de kans op corruptie en knoeierijen zeer klein. Op het werk was Liem Bwan Tjie – een imposante persoonlijkheid – erg streng, waardoor aannemers niet snel fraude durfden te plegen.

Hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern

Een van zijn eerste grote werken in Semarang was het hoofdkantoor voor het toen befaamde Oei Tiong Ham Concern te Semarang. Begonnen omstreeks de jaren 1865-'66 als een kleine handelsfirma, maakte het Oei Tong Ham Concern een enorme groei door. Van handel in uiteenlopende kleine producten ging de firma over op de suikerhandel en groeide zij uit tot een belangrijke industriële onderneming. Met de oprichting van een eigen rederij voor de export ontstond het eigenlijke concern. De vrijgekomen gelden werden belegd in

een bankbedrijf en ondernemingen; door de groei kreeg het concern grote belangen in het hele land. Door de toenemende omvang trad het concern buiten de eigen – Chinese – kring: men werkte samen met de overheid, men had ook andere bevolkingsgroepen onder medewerkers en cliëntèle, hetgeen in die tijd vrij uniek was.⁹ Begin 1928 ontstond het idee voor een nieuw hoofdkantoor. Het ontwerp is niet toevallig aan een Chinees architect opgedragen. Men wilde daarmee de prestaties van andere Chinezen aanmoedigen. Het gebouw kwam tot stand met Hollandse aannemers en inheemse arbeiders.

De opdracht bestond in eerste instantie uit de verbouwing van het bestaande gebouw dat op dezelfde plaats stond. Het probleem van de lichttoevoer in de kamers van het oude gebouw bleek een onoplosbaar probleem, waardoor tot nieuwbouw werd besloten. Bij het ontwerp is de lichttoetreding dan ook een belangrijke factor geweest.¹⁰

De architectuur van het gebouw is streng zakelijk. De voorgevel, ingepast tussen de bestaande panden, is het visitekaartje van het gebouw. De opbouw van de gevel is asymmetrisch, iets wat we bij Liem niet zo vaak tegenkomen. De entreepartij bestaat uit een ver omhoog rijzend rechthoekig bouwdeel, waarbinnen zich de hal bevindt. Een smalle verticale vensterstrook is de enige lichtopenning in het gevelvlak boven de entree. Deze wordt benadrukt door enkele kubistische elementen aan weerszijden van een brede toegangstrap. Dit entreegedeelte, waarin zich ook het trappenhuis bevindt, springt iets naar voren ten opzichte van het kantoorgedeelte rechts ervan. In dit deel zijn op

9 zie 'Semarang – beeld van een stad', B. Brommer; E. Budiardjo; A.B. Montens; S. Setiadi; A. Sidharta; A. Siswanto; Soewarno; Th. Stevens, pag. 18

10 zie 'Java Critic', archief mw. Liem Bwan Tjie

Voormalige kantoor Oei Tiong Ham concern, afgebroken voor het nieuwe hoofdkantoor.

Entree hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern, Semarang (1930-1931).

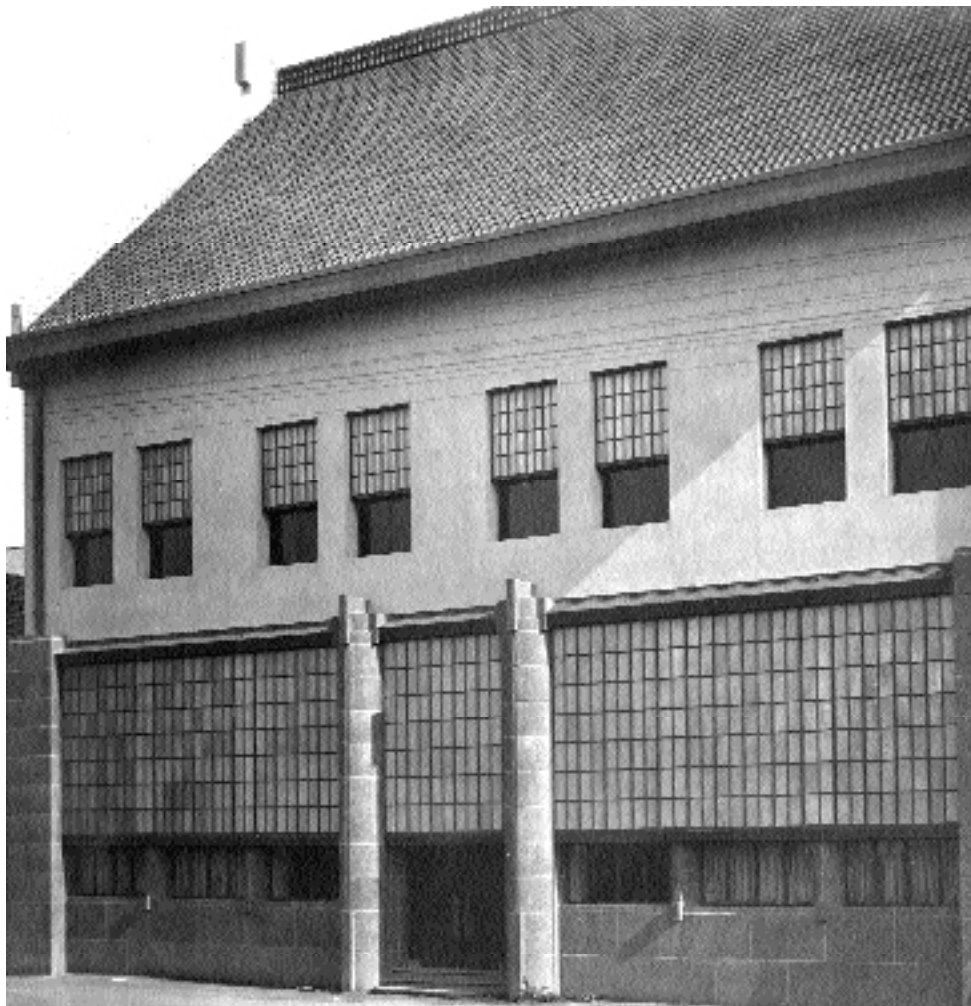
de begane grond smalle horizontale raamopeningen waar zich de kashal bevindt en op de vrij hoog gelegen verdieping rechthoekige ramen ten behoeve van kantoren en vergaderzalen. Deze kennen een strenge en sobere ordening. De gevel is geheel wit gepleisterd, behalve de kubistische elementen bij de entree en de 'plint' onder de ramen van de kashal; deze zijn uitgevoerd in marmer. De enige versiering in het strenge gevelbeeld is de in fraaie belettering uitgevoerde naam 'Oei Tiong Ham Concern' boven de entree.

De indeling van het gebouw bestaat uit een voorhal, het rechthoekige volume en een hal met de kasbalies van de bank op de begane grond. De trap in de voorhal leidt naar de verdieping waar de directiekamer en de vergaderkamer aan de straatzijde zijn gelegen. Een rondom lopende balustrade leidt naar de ruimtes aan de achterzijde.

De afwerking van het gebouw is in de *Locomotif* (dagblad in Semarang) uitvoerig beschreven. Het gebruik van hoogwaardige materialen als brons voor deuren en vensters, Italiaans marmer en de perfectie in de detailleringen geven dit gebouw een bijzondere allure. De wandbekleding en de vloeren in dit gebouw zijn met natuurstenen platen bekleed, onder andere het rijke, goudgele Giallo Torri, het prachtige parelmoer grijze en roomkleurige Chiampo Perla en het groen van Alpi Verdi. Alle platen zijn in spiegels glans geslepen. De trap is uit vlakken opgebouwd, waarbij er een grote overeenkomst is met bepaalde trappen van Dudok. Hierbij zijn platen Chiampo Perla gebruikt van meer dan 4 meter lengte uit één stuk. Als een grote edelsteen ligt de rode Griotte D'Italia-vloer van de

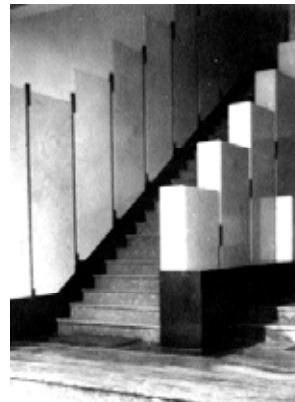
hal in een zwartmarmeren omlijsting. Deze hal, die meer dan 10 meter hoog is, is bekleed met grote platen Chiampo Perla, hetgeen een overweldigende indruk maakt. Op deze voorhal sluit de grote centrale hal aan; de gehele vloer bestaat uit Giallo Torri, gevat in een cirkelband van Verde Alpi. Twee moderne banken uit Verde Moderno lichten groen op doordat ze tegen de crème grijs getinte muren zijn geplaatst, die tot grote hoogte met in spiegels glans geslepen Chiampo Perla zijn bekleed, ingelegd met stroken donker Bruno Vesuviano. Rondom liggen de loketten die doorlopende toonbanken hebben van dikke platen Verde Alpi. De hoge pilaren van deze hal zijn met uit één stuk bestaande Chiampo Perla platen bekleed. De gehele hal maakt met deze prachtige glanzende oppervlakken een uiterst moderne indruk. De directiekamer boven heeft een vloer met een lichtgroen centrum en een donkergroene band eromheen, weer met zwarte plint omlijst. De vloer van de vergaderzaal hiernaast is in dezelfde tinten en soorten marmer gehouden. De grote omloop is geheel bekleed met het groene marmer Verde Alpi, net als de randbekleding van de balustrade.

Via de balustrade naar de achterzijde van het gebouw gaande, komt men bij een zeer grote vloer van platen met een oppervlakte van 2 m². Als men bedenkt dat iedere plaat meer dan 3 ton weegt, kan men zich een beeld vormen van de moeite die aan de afwerking van het gebouw is besteed. Veel aandacht is besteed aan het mooi in elkaar over laten lopen van de tekening van het marmer. Zo is een beeld ontstaan van een groen tapijt met een donkergroene rand, dat met een sier-

Trap hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern Semarang, (1930-1931).

Achtergevel hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern, Semarang (1930-1931).

lijke boog om de trap loopt en wordt afgesloten met een diepzwart marmeren plint. Alle deuren van de directie-, vergader- en andere zalen boven, zijn voorzien van massieve marmeren dorpels en neuten van een diep, donker zwart. De entredeur is naar speciaal ontwerp in brons vervaardigd. Ook de vensters zijn alle in brons uitgevoerd en met glas in lood ingevuld. In deze ramen is de kleur paars verwerkt, een opvallend accent tegenover het groen, grijs en geel van het interieur. Qua omvang is het gebouw bescheiden, maar voor wat betreft detaillering en kleurgebruik zeer rijk.

Woonhuizen en villa's

Na het ontwerp voor het Oei Tiong Ham Concern volgden vele woonhuizen en villa's. Het landhuis 'Poendak Pajoeng' van Sih Tiauw Hien werd als een van zijn eerste grote woonhuizen in 1931 opgeleverd. Het is een van Liems villa's waarin de invloed van de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright zichtbaar is in de verspringende hoeken in de plattegrond, het dak en de borstweringen. Het zadeldak heeft iets verhoogde nokeinden, wat aan de gebogen daken van Chinese tempels doet denken. Het beeld is sober en voornaam. In deze villa is ook het interieur als een organisch geheel mee ontworpen; Chinese elementen keren er steeds in terug. De rechte eetkamerstoelen met strak geprofileerde decoraties zijn moderne versies van antieke Chinese meubelen. De bekleding van deze stoelen is in harmonie met de speciaal ontworpen tapijten met geometrische motieven. Ook is aan de lambrisering en verlichting veel aandacht geschonken. Een

speciaal voor dit huis ontworpen lamp bestaat uit een over de hele breedte van de woonkamer lopend glas in lood raam waarin vogels zijn verwerkt. Aan deze tot in de kleinste details verzorgde interieurontwerpen, is goed te zien hoe Liem Bwan Tjie zijn ideeën over harmonie heeft trachten te verwezenlijken.

Woonhuis Jl. dr. Wahadi, Semarang (1934).

Woningen Tan Tjoan Kong, Jakarta (1938).

Interieur woonhuis B.K. Tji (1933).

Woonhuis 'Poendok Pajoeng', Oengaran (1931).

*Landhuis Oei Tjong
Hauw, Kopeng (1931).*

Bijzonder zijn enkele grote landhuizen die Liem Bwan Tjie in Semarang realiseerde. De omvang van de kavels en de ruime beurs van de opdrachtgevers gaven Liem verregaande mogelijkheden om zijn ideeën te verwezenlijken. Het landhuis van Oei Tjong Hauw, directeur van het OTH-concern, werd in het berglandschap van de plaats Kopeng gerealiseerd. Het steile zadeldak lijkt met de omliggende boomtoppen mee omhoog te rijzen tegen de achtergrond van de heuvels. Het dak met grote overstekken, rustend op kleine, bijzonder gevormde kolommen, is het markantste element in het ontwerp van dit huis. Een rondom lopende band van vensters vormt de verbinding tussen het dak en de rest van het gebouw. Door deze band lijkt het dak te zweven. Dit 'bandvenster' is een kenmerk van de architectuur van de Franse architect Le Corbusier, voor wie Liem Bwan Tjie grote bewondering had. In dit ontwerp is het principe van dragende kolommen gehanteerd, in plaats van een dragende muur, waardoor de niet-dragende gevel rondom ramen kan bevatten, wat Liem hier op heel eigen wijze heeft toegepast.

Een variant op hetzelfde thema vormt het landhuis voor Kwik Tjien Gwan in Tawangmangoe. Een zelfde steile kap, nu even geknikt aan de kopse zijden, rust op kolommetjes, die als tussenpenanten in de raamstroken fungeren. Ook hier is een borstwerping van sierstenen met daarboven een witgepleisterde muur toegepast. Dit huis werd destijds als buitenverblijf aan president Soekarno ter beschikking gesteld.

Een laatste en wel zeer bijzonder landhuis uit zijn beginperiode, is de woning voor Han Tiauw

Landhuis Oei Tjong Hauw, Kopeng (1931).

Tjong. Deze villa ligt in het heuvellandschap van de buitenwijk Tjandi, op een ruim kavel. Twee boven elkaar liggende brede horizontale schuine daken worden aan de ene kopse kant beëindigd door een rond burchtachtig verticaal element; aan de andere kopse kant is dit afgerond en overhuift het een breed terras, dat een prachtig uitzicht biedt. De daken hebben grote overstekken, waardoor het onderliggende deel volledig in de schaduw ligt en een langwerpige, donker volume vormt. Het vertica-

Zijaanzicht woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

Interieur met de bewoners van woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

Dressoir van Liem Bwan Tjie in woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

le entreegedeelte is bovenaan witgepleisterd en torent boven het langwerpige deel uit, als een baken in het landschap. Deze klare volumes worden tot een eenheid samengebracht door de doorgaande lijnen van dakranden en de verhoudingen van de delen tot elkaar. Vooruitstekende penanten zijn ter accentuering toegepast aan weerszijden van ramen en deuren. Ook in deze woning ontwierp Liem tevens het totale interieur. De synthese tussen Oost en West komt hier vooral naar voren in de aanvulling van het Westerse functionalistische elementen met oosterse details, verwijzend naar een eeuwenoude rijke traditie, maar nergens overdadig toegepast. Opmerkelijk in dit ontwerp is de vrije situering van de bouwmassa's, wat in andere werken minder voorkomt door de beperkingen die de bouwkevels oplegden.

Andere gebouwtypen

Naast woonhuizen en villa's, kreeg Liem Bwan Tjie opdrachten voor een zwembad te Semarang, een zwembad te Pekalongan en het zwembad 'Tegalsari' in Soerabaya. Ook bij deze gebouwen heeft hij zich door Frank Lloyd Wright laten inspireren. Het laatstgenoemde zwembad, dat werd gebouwd op het terrein van de vroegere Sociëteit Concordia, werd op 3 februari 1942 tijdens het eerste Japanse bombardement vernield.¹¹ Bijzonder aan dit bad was de bak van het zwembad, die uit beton was vervaardigd en boven de grond was geplaatst, in plaats van te zijn ingegraven.

In 1933 kreeg Liem de opdracht voor het ontwerp van een crematorium te Cheribon. Hierin was hij

Landhuis Kwik Tjien Gwan, Tawangmangoe (1934).

pionier, aangezien in Indonesië nog geen modern crematorium bestond. In de schetsontwerpen is de verweving met de Chinese cultuur goed te zien in het ying-yang teken, dat staat voor innerlijk evenwicht en innerlijke rust. Naast dit crematorium

¹¹ zie 'Soerabaya - beeld van een stad', A.C. Broeshart; J.R. Diessen; R.G. Gill; J.P. Zeydner, pag. 150

Gemeentelijk zwembad, Semarang (1938).

Zwembad Tegalsarie, Soerabaya (1937).

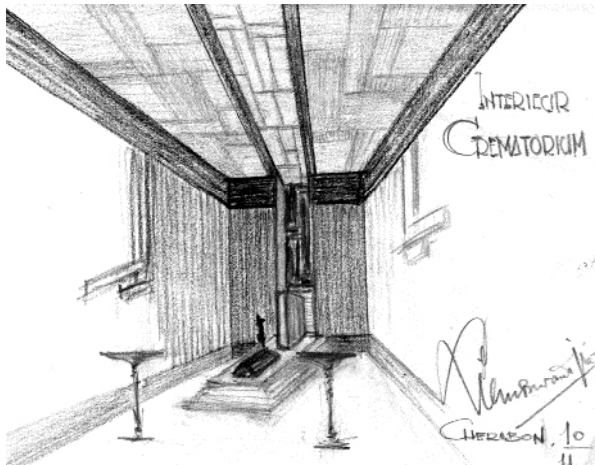
heeft hij ook verschillende grafmonumenten en graftombes ontworpen. Het spel van kubistische elementen en heldere vlakken en lijnen in de meeste ontwerpen heeft vaak een Dudok-achtig karakter. Een uitzondering is het graf voor Tan Tjoen Lee dat overdekt is met een sierlijk gebogen dak, rustend op lotusvormige elementen, ingebed in de ronding van het terrein.

Andere projecten uit de vooroorlogse periode zijn de bioscopen Grand en Lux te Semarang. Van tijdelijke aard was de stand voor koffiebrande-rij 'Margoredjo' voor de jaarmarkt te Semarang van 1929. Deze viel op door zijn eenvoud met een grafisch fraaie belettering. Een ander jaar mocht hij de stand voor het Oei Tiong Ham Concern voor deze jaarmarkt ontwerpen.

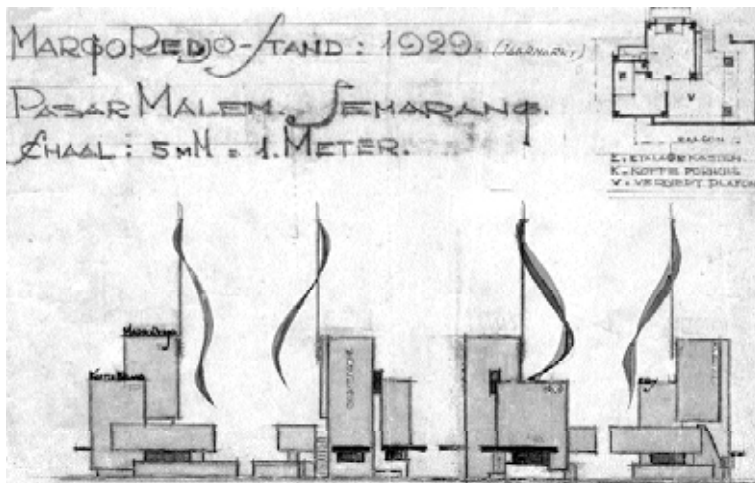
Liem Bwan Tjie was zeer goed bevriend met dr. Kwa Tjoan Sioe, directeur van het 'Jang Seng Ie' Ziekenhuis in Jakarta. Voor dit ziekenhuis ontwierp hij in 1938 een lijkenhuis en in hetzelfde jaar nog het paviljoen voor de kinderkliniek. Na het overlijden van dr. Kwa ontwierp hij ter nagedachte- nis aan deze een monument in de vorm van een gebogen wand met de namen van de Chinese spon- sors van het ziekenhuis en op de voorgrond het borstbeeld van dr. Kwa. De wand is nu afgebroken.

Wederopbouw Indonesië: grootschalige projecten

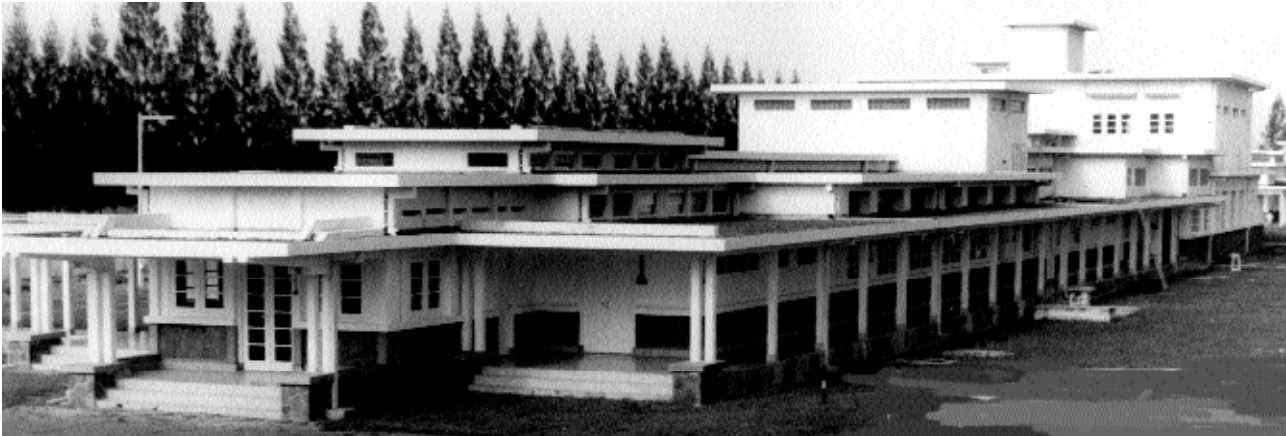
Na de Japanse bezetting bracht een vriend Liem Bwan Tjie en zijn vrouw naar Jakarta. Begin 1946 kreeg hij hier een aanstelling als projectleider van 's Lands Gebouwen van het Departement van Waterstaat en Wederopbouw onder de regering van

Interieurtekening
crematorium,
Cheribon (1933).

Ontwerpschets jaarmarktstand koffiebrande-rij Margoredjo, Semarang (1929).

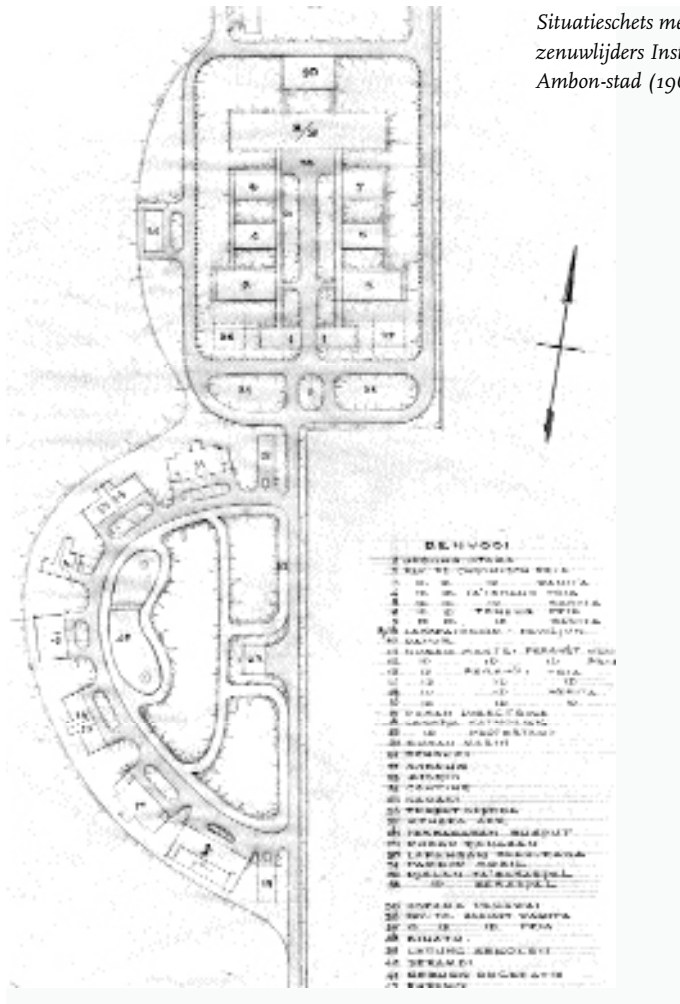

Mond- en klauwzeer instituut, Soerabaya (1951-1958).

Van Mook. Hij zat ook in de Commissie Hens voor de inventarisatie van de oorlogsschade op de verschillende eilanden. Hierna, in 1948, kreeg hij een opdracht van de regering van Oost-Indonesië om een staatsziekeninrichting te ontwerpen in Makassar, een gebouwencomplex van enige miljoenen guldens. Zo kon hij aan de Djalan Lembang weer een eigen architectenbureau openen.

Na de onafhankelijkheid van Indonesië verwierf Liem vele opdrachten voor grootschalige projecten met een openbaar karakter. Voor de wederopbouw van Indonesië waren vele nieuwe gebouwen nodig. De aangewezen architecten hiervoor waren de bekende bureau's uit de Nederlandse tijd waaronder Gmelig Meyling, Han Groenewegen, Job & Sprey, Fermont en Cuypers en Liem Bwan Tjie. Dit leidde tot uitbreiding van zijn bureau met

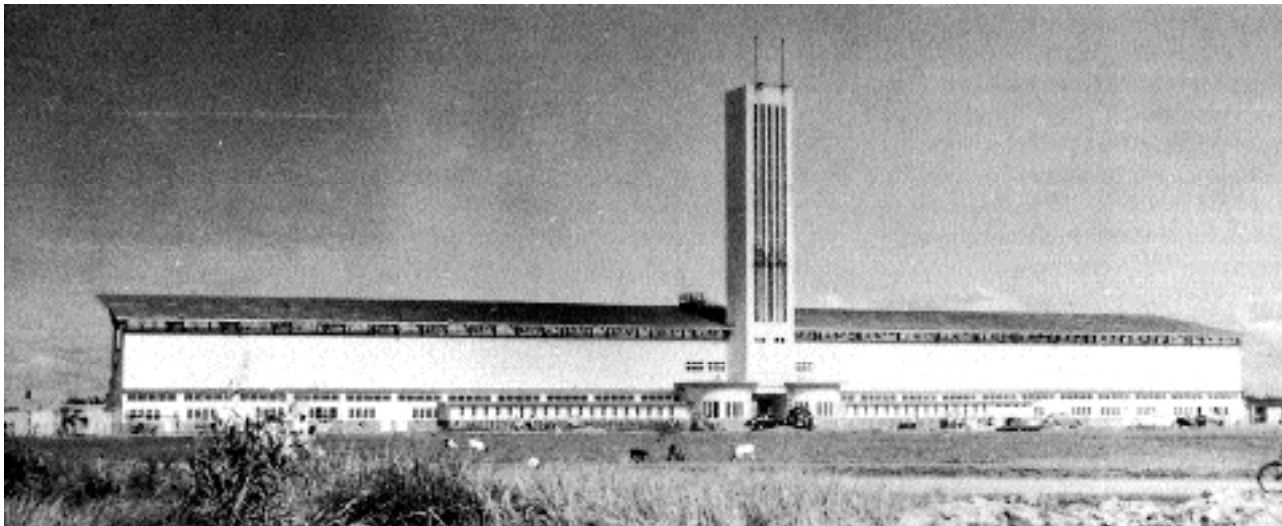
zeven medewerkers. Het uiterst zorgvuldig decoreren was niet meer nodig en wenselijk bij dit type gebouwen. De essentie zat vanaf nu vooral in de eenvoud van de architectuur, in goede verhoudingen en hoogwaardig materiaalgebruik. Het Ministerie van Landbouw en het Ministerie van Politie in Kebayoran, beide van de hand van Liem, zijn hier typische voorbeelden van. Deze projecten kenmerken zich door een strakke en sobere architectuur, waarbij een spel van heldere lijnen en het ritme van de kolommen of de zonweringelementen, de belangrijkste uitdrukking vormde. Veel zorg was er nog steeds voor de verhoudingen. Zijn opvattingen over decoratie en de inrichting van het interieur bleven in wezen hetzelfde, al moest alles eenvoudiger. Voor het Ministerie van Landbouw bijvoorbeeld, was als bijzonder element voor de hoofdentree een

*Situatieschets met renvooi
zenuwlijders Instituut
Ambon-stad (1962-1964).*

ontwerp voor een bronzen deur gemaakt. Deze werd echter te duur waarop de aannemer zonder overleg met Liem Bwan Tjie een houten deur plaatste met een kleur die de architect helemaal niet aanstond. Bij opdrachten zoals deze was de architect overgeleverd aan de grillen van de opdrachtgever, in dit geval de minister, die het prima vond wat de aannemer deed.

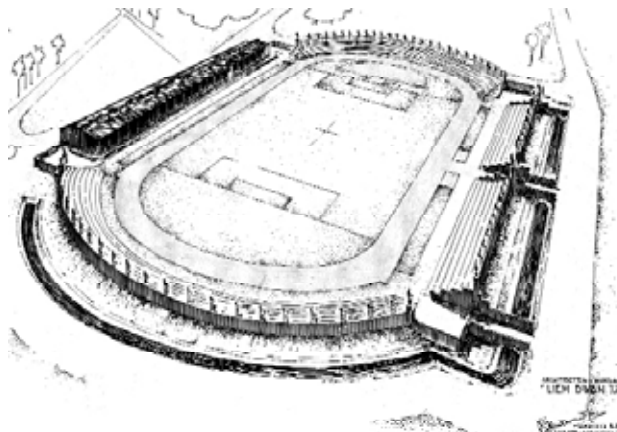
In 1950 kreeg hij van de Republiek Indonesia de opdracht voor een ziekenhuis voor melaatsen in Tangerang. In 1951 volgde de opdracht voor het Mond- en Klauwzeer Instituut te Soerabaia. Daarna volgden de opdrachten voor het hoofdgebouw van het Virus Instituut te Bogor en in 1962 voor het Zenuwlijders Instituut in Ambon-stad. Het Mond- en Klauwzeer Instituut en het Zenuwlijders Instituut werden opgezet als een dorp met paviljoens voor de verschillende functies. Niet alleen waren de paviljoens veelal symmetrisch van opbouw, de terreinindeling was dit voor zover mogelijk ook, waardoor een heldere verdeling van de verschillende functies op het terrein werd verkregen. Tegelijkertijd kregen deze complexen op deze wijze een monumentale uitstraling. De paviljoens waren deels van verdiepingen voorzien. Door een symmetrische gevelindeling en een samenspel van horizontale en verticale elementen ontstond een levendige, maar niet te drukke aanblik. Andere projecten in de gezondheidszorg waren het administratiegebouw voor het 'Sin Min Hu' ziekenhuis en een polikliniek voor het Jang Seng Ie ziekenhuis, nu Husada geheten. Bij deze opdrachten, die uitbreidingen waren van bestaande complexen, confor-

Stadion, Medan (1953-1955).

meerde Liem Bwan Tjie zich aan de architectuur die hij er aantrof.

Een ander belangrijk project was het sportstadion 'Ikada' voor de p.o.n. op de Medan Merdeka in Jakarta in 1951. Het was het eerste stadion in Jakarta en werd naderhand verplaatst – het betrof een pre-fab constructie - naar Irian Barat om op de Medan Merdeka ruimte te creëren voor andere belangrijke gebouwen. In 1952 volgde het sportstadion te Medan en later nog dat te Palembang. In deze sportcomplexen werd de compositie tot de essentie van horizontale en verticale lijnen terugge-

*Atletiekveld
Lapangan
Merdeka,
Jakarta
(1951).*

bracht. Het lange horizontale stadiongebouw werd in het midden gemarkeerd door een imposante verticale toren, waarin zich ook de entree bevond. Tribunes bevonden zich rondom het gehele veld en waren alleen overdekt aan de lange zijde van het stadiongebouw. De aanleg van sport- en recreatievoorzieningen was een onderdeel van de wederopbouwpolitiek van de Indonesische regering na de onafhankelijkheid. Ook voor voorzieningen als theaters kwam meer aandacht. Zo zette Liem Bwan Tjie in 1951 in Semarang zijn derde bioscoop 'Garuda' neer.

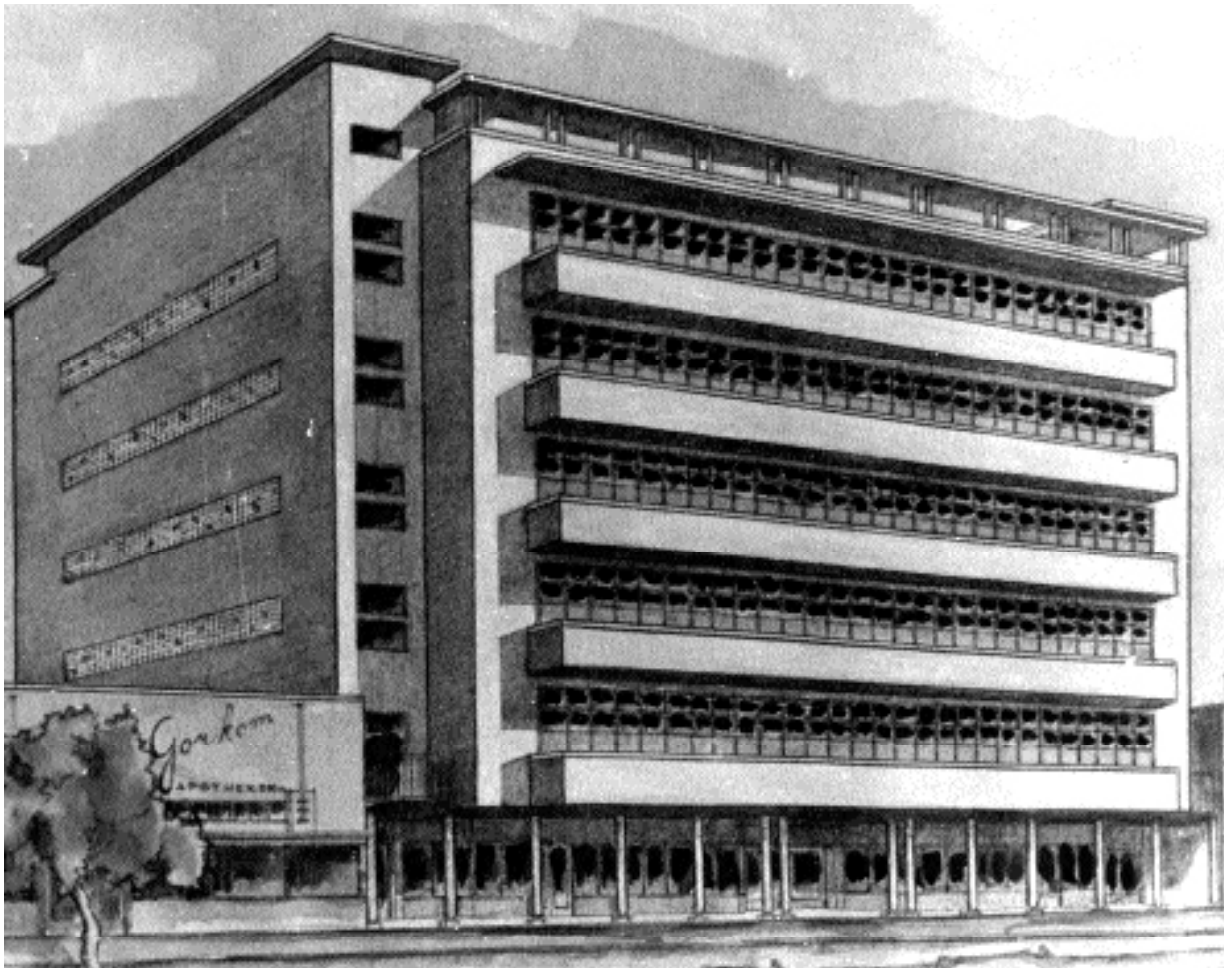
Abstracte vertaling voor Chinese traditie

In 1954 kreeg Liem de opdracht van het gemeentebestuur van Tegal voor een overdekt marktgebouw. In Palembang heeft hij er eveneens een gebouwd. Het gebouw bestond uit twee lagen met lichtkapen boven de verschillende paden binnen het gebouw. De gevel was heel simpel gehouden, behalve ter plaatse van de hoofdentree in het midden van de symmetrisch opgebouwde voorgevel, waar de gevel werd onderbroken door een verticaal element met aan weerszijden een vlaggenstok ter markering van de entree.

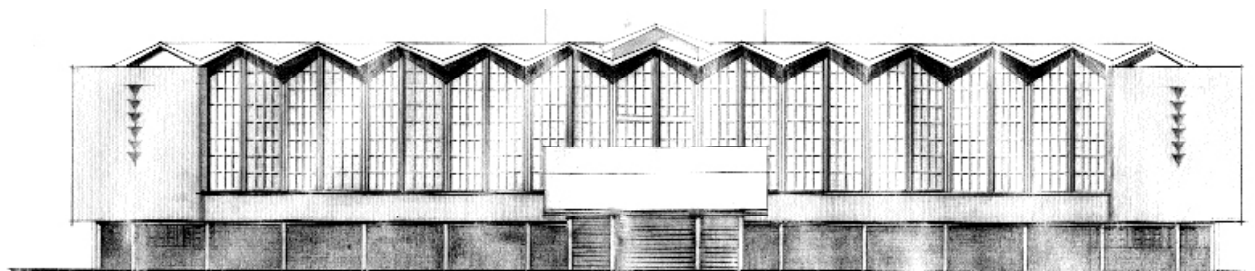
Het kantoorgebouw voor de Chinese Kamer van Koophandel in Jakarta kreeg een bijzondere robuuste voorgevel. De lange gevel bestaat uit een gesloten plint met daarboven kolommen met daartussen vensters en Chinees getinte elementen. Ter plaatse van de entree, die gemarkeerd wordt door een luifel en kolommen springt de gevel naar voren. In dit gebouw met zijn rijk gedetailleerde

gevel, daterend uit 1951, zijn nog duidelijk elementen uit Liems vooroorlogse werk zichtbaar. Een tegenstelling daarmee vormt het kantoorgebouw voor n.v. Handelsmij. 'Intraport' te Jakarta, dat in 1952 werd ontworpen. Hier is de gevel veel rechtlijner en minder robuust van karakter. De verhoudingen en het kleurgebruik zijn nog steeds de belangrijkste elementen, maar van Chinese stijlkenmerken kon geen sprake meer zijn. Het merendeel van de naoorlogse opdrachtgevers waren overheidsinstanties; Liem moest zijn ideeën, waarin de Chinese traditie een belangrijke rol speelde, op een meer abstracte wijze tot uiting brengen, door veel aandacht te besteden aan de eenvoud van lijnen en vlakken en aan de juiste verhoudingen. Hierin schuilt het uitgangspunt dat men alleen door innerlijke rust en spontane opgang in de orde der dingen tot een bevredigend resultaat kan komen. Niet alleen aan zijn grote projecten van kantoor- en ministeriegebouwen is dit af te lezen, ook aan zijn gebouwen voor het onderwijs. De universiteit van Menado uit 1961 is hier een voorbeeld van. Met name in het gebouw voor de kunstwetenschappen is met een eenvoudige architectuur van juiste verhoudingen en ogenschijnlijk simpele oplossingen voor bepaalde raampartijen een vernieuwend beeld ontstaan. Andere projecten voor het onderwijs waren een schoolgebouw voor het onderwijsinstituut 'Tjikini' te Jakarta en de H.B.S. 'Concordante' te Makassar.

Kleinere opdrachten in zijn oeuvre waren onder andere een post- en telegraafkantoor in Makassar, een brandweerkazerne in Palembang, een hotel in Tegal en een koffiefabriek in Oengaran.

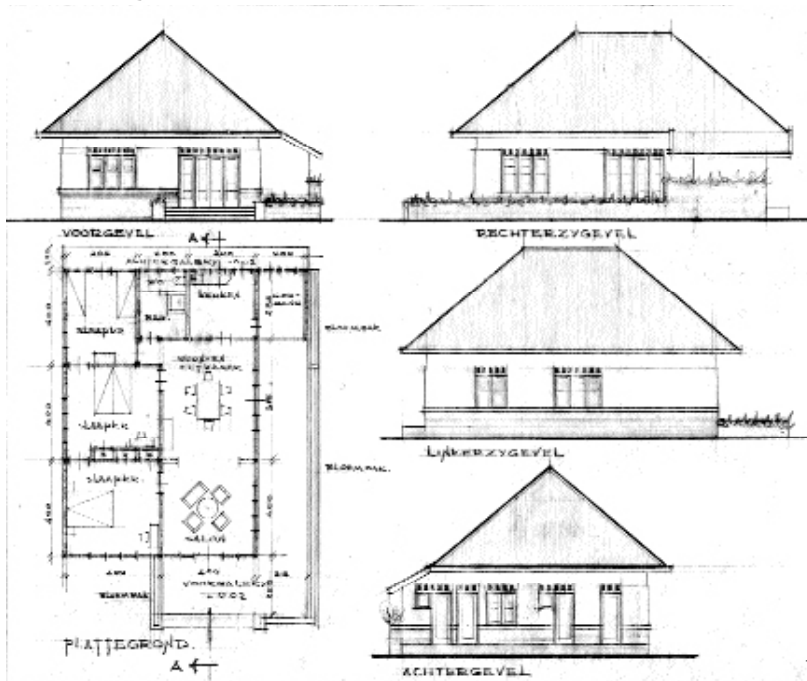

Kantoorgebouw met showroom N.V. Handelsmaatschappij Intraport, Jakarta (1952-1953), niet uitgevoerd.

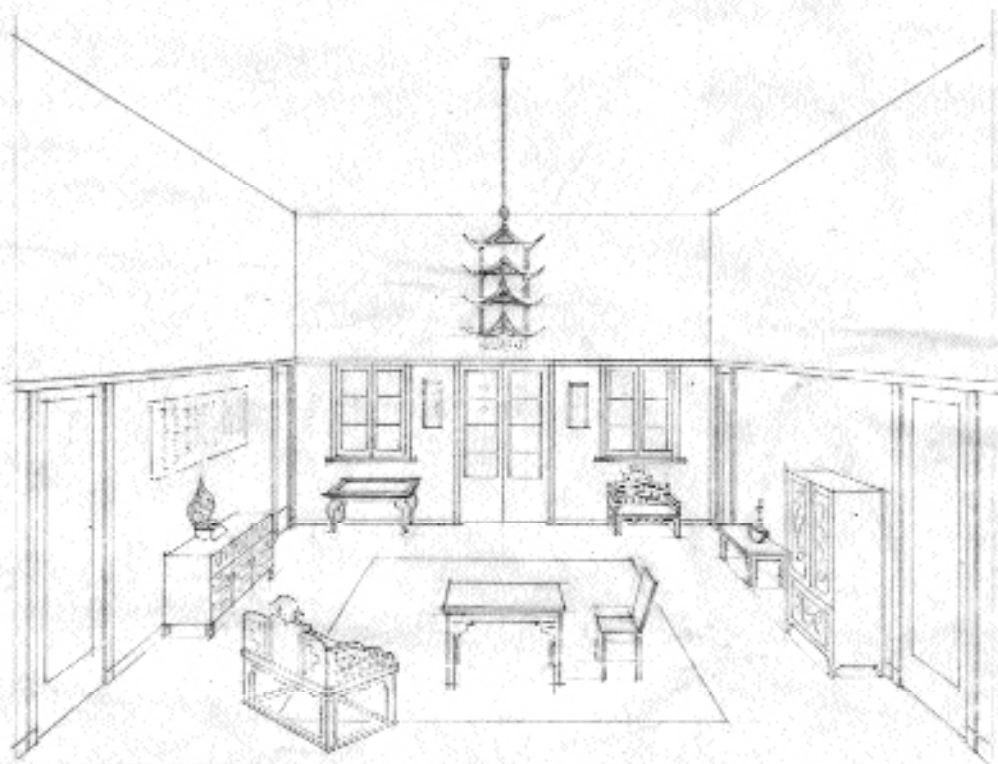
PANDANGAN MUKA

Universiteitcomplex Unisut, Menado (Noord-Celebes) (1961-1963).

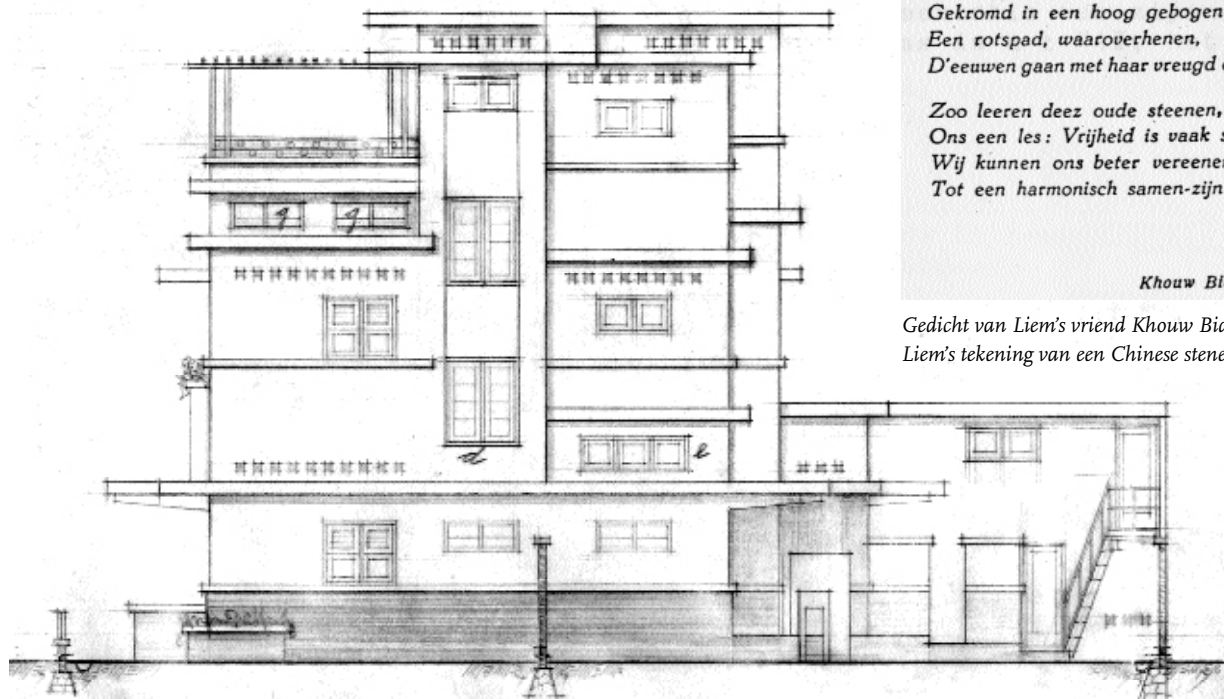

Woonhuizen KLM, Jakarta (1952).

— PERSPECTIET CHINESE WONEG — WONING VO WELD. HIOE TJO JOENG —

Woning Hioe Tjo Joeng, Jl Manga Besar, Jakarta (1948, verbouwing).

CHINEESCHE WIJSHEID.

Oude en verweerde steenen,
Zij zouden gansch waardeloos zijn,
Als zij zich niet wilden vereenen,
Tot een hecht en sterk samen-zijn,

Nu liggen zij daar, de steenen,
Gekromd in een hoog gebogen lijn,
Een rotspad, waaroverhenen,
D'eeuwen gaan met haar vreugd en pijn.

Zoo leeren deez oude steenen,
Ons een les: Vrijheid is vaak schijn,
Wij kunnen ons beter vereenen,
Tot een harmonisch samen-zijn.

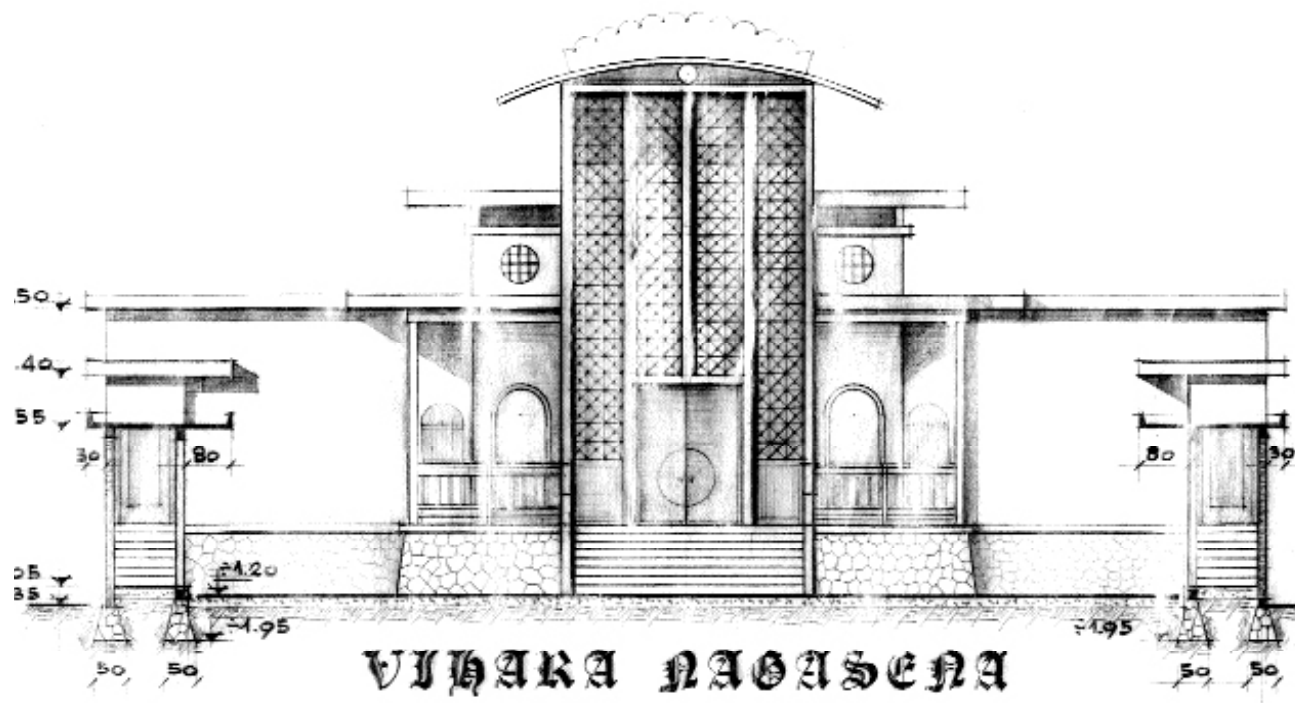
Khouw Bian Tie

Gedicht van Liem's vriend Khouw Bian Tie bij
Liem's tekening van een Chinese stenen trap.

Rechterzijgevel van woonhuis met verdieping Yap Yan Pin, Jl. Prita, Jakarta (1954-1955).

*Tekening
Chinese stenen
trap (1920),*

Voorgevel tweede ontwerp Boeddhistisch klooster Chota-Panthaka, Tjipanas (1962).

Fauteuil collectie mevr. I.S. Rombout-Liem.

deze woning komen, net als in de woning van Tan Liok Tiauw, dubbele slanke kolommen voor. Voor de apotheker Liem Mo Djan heeft hij aan dezelfde straat een huis gebouwd. Tot zijn ontwerpen behoren ook de interieurs van de woonhuizen van mr. Goei Ing Bie, Liem Tjiauw Hoen en Hioe Tjo Joeng. Bijzonder was het ontwerp voor een rond schrijfbureau met oprolbaar blad voor zijn vriend dr. Khouw Bian Tie, bekend econoom en directeur van het International Monetary Fund in Washington. Deze heeft enkele gedichten geschreven als waardering voor de kunstwerken van Liem, waaronder een over de architectuur van de huizen van Han Tiauw Tjong, Sih Tiauw Hien en Oei Tjong Hauw. Ook maakte hij een gedicht bij een schets van Liem voor een stenen trap, die Liem in China gemaakt had.

Nawoord

De ontwerpen die Liem Bwan Tjie heeft gemaakt tijdens zijn periode in Jakarta waren uiterst functioneel, sober en rechtlijnig van karakter. Voor de rijk gedetailleerde gebouwen en de decoratieve interieurs uit zijn vooroorlogse periode kreeg hij nauwelijks ruimte. Zijn opvattingen wijzigden echter niet. Bij alle soberheid wist Liem iedere keer een verrassend geheel te creëren van lijnen, vlakken en ruimten dat opvalt door de schoonheid, eenvoud en harmonieuze verhoudingen.

Door de omstandigheden in de nieuw ontstane Republiek Indonesia, werden vele van zijn projecten slechts gedeeltelijk of helemaal niet uitgevoerd. Indien zij wel uitgevoerd werden, werden regelma-

tig zonder zijn toestemming wijzigingen aangebracht. Omdat Liem Bwan Tjie bij grote opdrachten meestal geen zeggenschap had over hoe de aannemer het werk uitvoerde, stond hij vaak machteloos. Een respectabel aantal werken getuigt echter nog steeds van Liem's unieke plaats in de Nederlandse architectuur, die enerzijds aansloot bij de vernieuwingen in de Nederlandse architectuur in de eerste decennia van de vorige eeuw, anderzijds bij een eeuwenoude Chinese traditie.

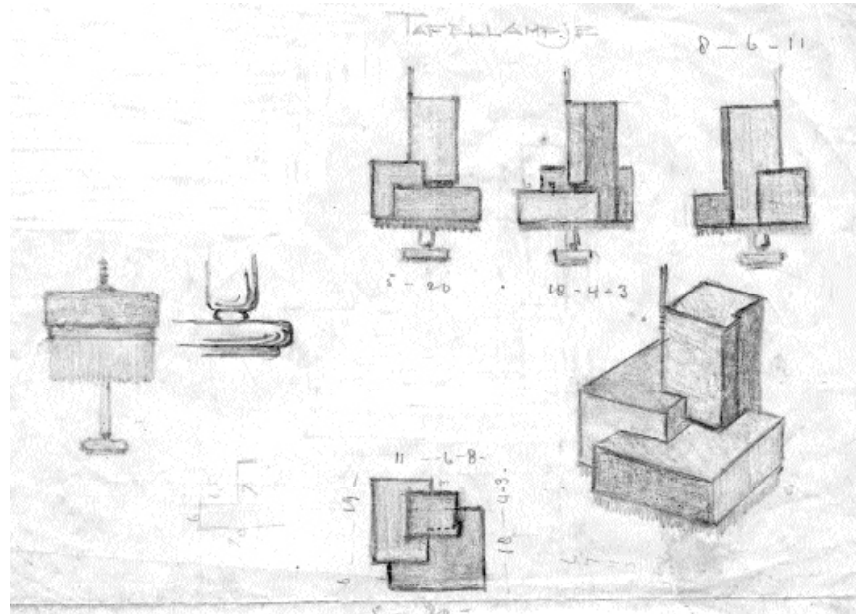
Oeuvrelijst

Tafellamp 1911

Naam: Tafellamp
 Type: tafellamp
 Ontwerpjaar: 1911
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1911
 Adres: Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (schets in kleur met alle aanzichten, perspectief en detail
 poot)

Bijzonderheden:

Ontwerp voor een modern tafellampje, gemaakt tijdens Liems studie aan de TH Delft. De lampekop bestaat uit drie in hoogte en grootte verschillende blokvormen die deels in elkaar geschoven zijn. Alle vlakken hebben een andere kleur. Als voet gebruikte Liem de voet van een bestaande lamp, die ook op de tekening voorkomt.

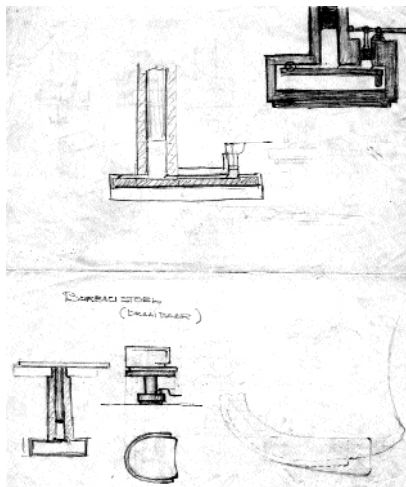
Tafellamp (1911).

Bureaustoel 1911

Naam: Bureaustoel
 Type: bureaustoel
 Ontwerpjaar: 1911
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1911
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (schets)

Bijzonderheden:

Ontwerp voor een draaibare bureaustoel, waarbij de rug- armleuningen een halve cilinder om de zitting vormen. Het ontwerp dateert van Liems studie aan de TH Delft.

Bureaustoel (draaibaar) (1911).

Tekening 1920

Naam: Tekening Chinese stenen trap
 Type: tekening
 Ontwerpjaar: 1920
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1920
 Archief: Nai/LIEM
 Literatuur: 3

Reisschets 1926-1929

Naam: Reisschets Shao Koan, China
 Type: reisschets
 Ontwerpjaar: 1926-1929
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2002
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1926-1929
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie

Reisschets Shao Koan (1926-1929).

Brug 1928-1930

Naam: Brug bij Shuichow
Type: brug
Ontwerpjara: 1928-1930
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1928-1930
Adres: Shuichow China
Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
(tekening van terreindoorsnede)

Paviljoen Semarang 1929

Naam: Jaarmarktstand koffiebranderij
Margoredjo
Type: paviljoen
Ontwerpjara: 1929
Uitgevoerd: ja
Nog bestaand: nee
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1929
Opdrachtgever: Koffiebranderij Margoredjo
Adres: Semarang Indonesia
Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's
exterieur); archief mw. Liem
Bwan Tjie (ontwerp belettering,
ontwerpschetsen in kleur)
Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Een kubistisch bouwwerkje met een opvallende belettering als stand voor de koffiebranderij op een jaarmarkt

Woonhuis Semarang 1930

Naam: Woonhuis Sih Tiau Hien
Type: woonhuis
Ontwerpjara: 1930
Uitgevoerd: ja
Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
1930
Opdrachtgever: Sih Tiau Hien
Adres: Peloran Semarang Indonesia
Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur
en interieur)

Bijzonderheden:

De symmetrische plattegrond van het oorspronkelijke huis werd bij de verbouwing gehandhaafd. Voor de meubilering werden Art Deco-achtige motieven gebruikt, vooral in de wandpanelen. In de slaapkamer werden Chinese motieven toegepast.

Woonhuis Jakarta 1930

Naam: Woonhuis Loa Sek Hie
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1930
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/1996
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 1930
 Adres: Kebon Sirih Jakarta Indonesia
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

De familie Loa Sek Hie ving Liem op tijdens de eerste maanden van zijn verblijf in Indonesië in 1929. Uit daarvoor maakte Liem een ontwerp voor een verbouwing van dit woonhuis, waarbij hij o.a. voor de dochter des huizes, een bruidskamer inrichtte in turkoois blauw in combinatie met donkergelakt hout. In 1996 bestond het huis nog en was het in gebruik als officiersmess.

Fabriek Semarang 1930

Naam: Koffiefabriek Margoredjo
 Type: fabriek
 Ontwerpjaar: 1930
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1930
 Opdrachtgever: Koffiebranderij Margoredjo
 Adres: Semarang Indonesia

Woonhuis Oengaran 1930

Naam: Woonhuis Margoredjo
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1930
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 1930
 Opdrachtgever: Koffiefabriek Margoredjo
 Adres: Oengaran Indonesia

Interieur hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern, Semarang (1930-1931).

Kantoorgebouw Semarang 1930-1931

Naam: Hoofdkantoor Oei Tiong Ham Concern
 Type: kantoorgebouw
 Ontwerpjaar: 1930-1931
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/1997
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1930-1931
 Bijdragen: Sitsen en Louzada (uitvoering) 1930-1931
 Opdrachtgever: Oei Tiong Ham Concern
 Adres: Jl. Kepodang Semarang Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1 (foto's exterieur en interieur), vd1 (perspectief)
 Literatuur: 7;8;10

Bijzonderheden:

Voor het Oei Tiong Ham Concern heeft Liem Bwan Tjie dit kantoor- en bankgebouw gebouwd. Het is een opvallend gebouw, vooral door de entreetoren met trappenhuis, die hoog boven de omringende gevels uittorent. De toren vormt een rechthoekig bouwlichaam, dat iets naar voren springt uit een natuurstenen voet met de ingang over de gehele breedte. De ingangspartij is symmetrisch, maar daarboven heeft de toren, met de verticale vensterstrook van het trappenhuis rechts, en een naar voren en uit het dak naar boven springende rechthoekige schijf aan de linkerzijde, asymmetrische accenten. Het kantoorgebouw zelf sluit met zijn zadeldak meer bij de omliggende bebouwing aan, maar de natuurstenen voet met de diepliggende lage vensters en de hoge aaneengesloten strook bovenlichten geven het een moderne en monumentale uitstraling. In het interieur werden kostbare materialen gebruikt: de vloer is van Italiaans geel marmer, de lambrizing van Italiaans beche (champo perla), de ingebouwde banken zijn van Italiaans groen marmer, de kasbalie en de deuren zijn van brons. In de ramen is glas in lood verwerkt met de opvallende kleur paars. Het meubilair is mede door Liem vormgegeven. Helaas is hier weinig meer van over. De bouwsom bedroeg ruim f. 300.000,- . Jl. Kepodang is de voormalige Van Hoogendorpstraat.

Straatwand met hoofdkantoor Oei Tiong Ham concern Semarang, (1930-1931).

Landhuis Kopeng 1931

Naam: Landhuis Oei Tjong Hauw

Type: landhuis

Ontwerpjaaar: 1931

Uitgevoerd: ja

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1931

Opdrachtgever: Oei Tjong Houw

Adres: Kopeng Indonesia

Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het huis is gemaakt voor de president-directeur van het befaamde Oei Tjong Ham Concern. Van dit concern heeft Liem ook het hoofdkantoor in Semarang, een bijkantoor in Soerabaya en de verbouwing van een kantoor in Jakarta op zijn naam staan. Het gaat om een landhuis met meubilering met een bouwsom van ongeveer f. 26.000,- . Het landhuis ligt op een heuvel. Het is een houten huis met een vrij stijlvolle houten kap op een plint van kalisteen.

Landhuis Oei Tjong Hauw, Kopeng (1931).

Interieur landhuis Oei Tjong Haww, Kopeng (1931).

Woonhuis Tan Tiong Ie, Oengaran (1931).

Woonhuis Jakarta 1931

Naam: Woonhuis Tan Tiong Ie
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1931
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 1931
 Opdrachtgever: Tan Tiong Ie
 Adres: Oengaran Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Bijzonderheden:

Een witgepleisterd woonhuis op een voet van kali-steen met een glooiende kap met grote overstekken. De plattegrond is U-vormig. Aan de binnenzijde van deze U-vorm heeft het huis een galerij onder de kap.

Woonhuis Oengaran 1931

Naam: Woonhuis ir. Be Kian Tjong
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1931
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 1931
 Opdrachtgever: Ir. Be Kian Tjong
 Adres: Oengaran Semarang Indonesia

Woonhuis Semarang 1932

Naam: Woonhuis dr. ir. Han Tiauw
 Tjong
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1932
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2000
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1932
 Opdrachtgever: dr.ir. Han Tiauw Tjong
 Adres: Tjandi Noord Semarang
 Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 2: blauwdruk met details glas-deur); vd1 (foto's exterieur en interieur)
 Literatuur: 2;5;9;10;12

Achteraanzicht woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

Meubels van Liem Bwan Tjie in woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

Veranda woonhuis Han Tiauw Tjong, Semarang (1932).

Bijzonderheden:

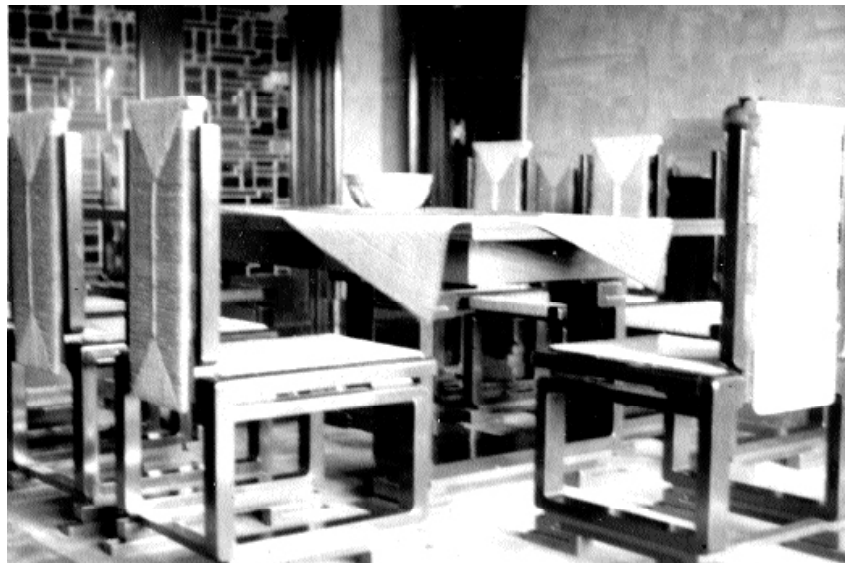
De heer Han Tiauw Tjong, was volksraadlid en vriend van Liem Bwan Tjie. De villa die Liem voor hem ontwierp, kan met zijn flauw glooiende daken en ver overstekende daken, zijn terrassen met borstweringen van kalisteen en de decoratieve wijze waarop constructieve elementen en functies zijn gedetailleerd, als een Indische variant op Frank Lloyd Wrights prairiehuizen gezien worden. De woning ligt tegen een heuvel aan en is prachtig ingebed in het landschap van de woonwijk Tjandi, destijds een nieuwe wijk van Semarang, bestemd voor villa's van welgestelden. De opdrachtgever heeft de hele meubilering mee laten ontwerpen zodat het interieur en het exterieur volledig met elkaar in harmonie zijn. In de *Java Critic*' (weekblad Jakarta) heeft een gedicht van Khouw Bian Tie gestaan over dit huis, getiteld 'Huize Han', een ode aan het kunstwerk en de kunstenaar die dit huis had ontworpen.

Woonhuis Semarang 1932

Naam: Woonhuis Poendok Pajoeng
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1932
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1932
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 Opdrachtgever: Sih Tiauw Hien
 Adres: (Oengaran) Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur en interieur)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Liem heeft niet alleen het huis, maar ook het hele interieur ontworpen. Beide zijn zeer rijk gedetailleerd. Het huis, met de voor Liems woonhuizen kenmerkende glooiende en overstekende daken, heeft een basis van kalisteen, met terrassen rondom, en is verder witgepleisterd. De plattegrond is opgebouwd uit in elkaar overvloeiende rechthoekige bouwdelen.

Eettafel en stoelen van Liem voor woonhuis 'Poendok Pajoeng', Oengaran (1931).

Woonhuis 'Poendok Pajoeng', Oengaran (1931).

Schets voor een Complex van winkel en kantoorgebouw, Cheribon(1933).

Kantoorgebouw Soerabaja 1933

Naam: Complex van winkel- en kantoorgebouw
 Type: kantoorgebouw
 Ontwerpjaar: 1933
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1933
 Adres: Soerabaja Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie (perspectiefschets)

Bijzonderheden:

Het ontwerp is nooit boven het stadium van ontwerpschets uitgekomen. De winkels bevinden zich op de begane grond. Hier bevindt zich een galerij, waarin grote etalages uitspringen. Boven de winkels zijn twee verdiepingen voor kantoren. Een hoger bouwdeel aan de linkerzijde met daarnaast een toren geven een verticaal accent aan het gebouw met zijn horizontale geleiding. De tekening is gedateerd: Cheribon 23 oct. 1933.

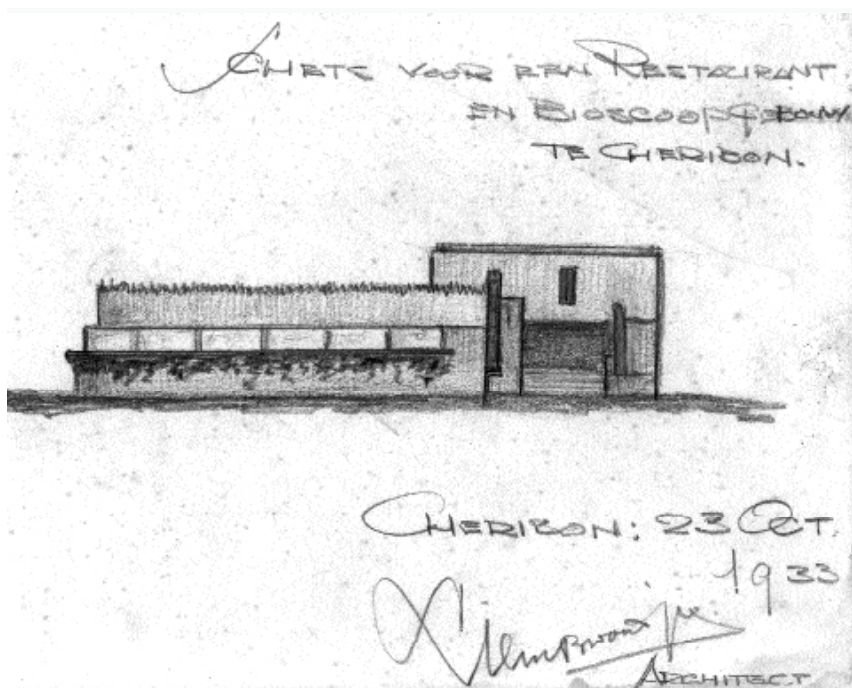
Bioscoop Cheribon 1933

Naam: Bioscoopgebouw met restaurant
 Type: bioscoop
 Ontwerpjaar: 1933
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1933
 Adres: Cheribon Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie (perspectiefschets)

Bijzonderheden:

Een eenvoudig kubistisch gebouw. Naast het lage restaurantgedeelte is de entree tot de bioscoop. Het hogere bioscoopgedeelte ligt iets naar achteren ten opzichte van het restaurantgedeelte. Twee in het oog springende rode verticale elementen op restaurant en bioscoop verbinden de twee delen met elkaar.

Restaurant en bioscoopgebouw, Cheribon (1933).

Uitgevoerd woonhuis; locatie en opdrachtgever onbekend

Woonhuis 1933

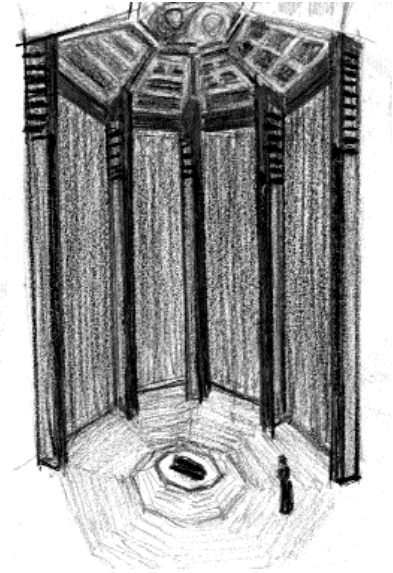
Naam: Woonhuis B.K. Tji
Type: woonhuis
Ontwerpjaar: 1933
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1933
Opdrachtgever: B.K. Tji
Archief: Nai/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Crematorium Cheribon 1933

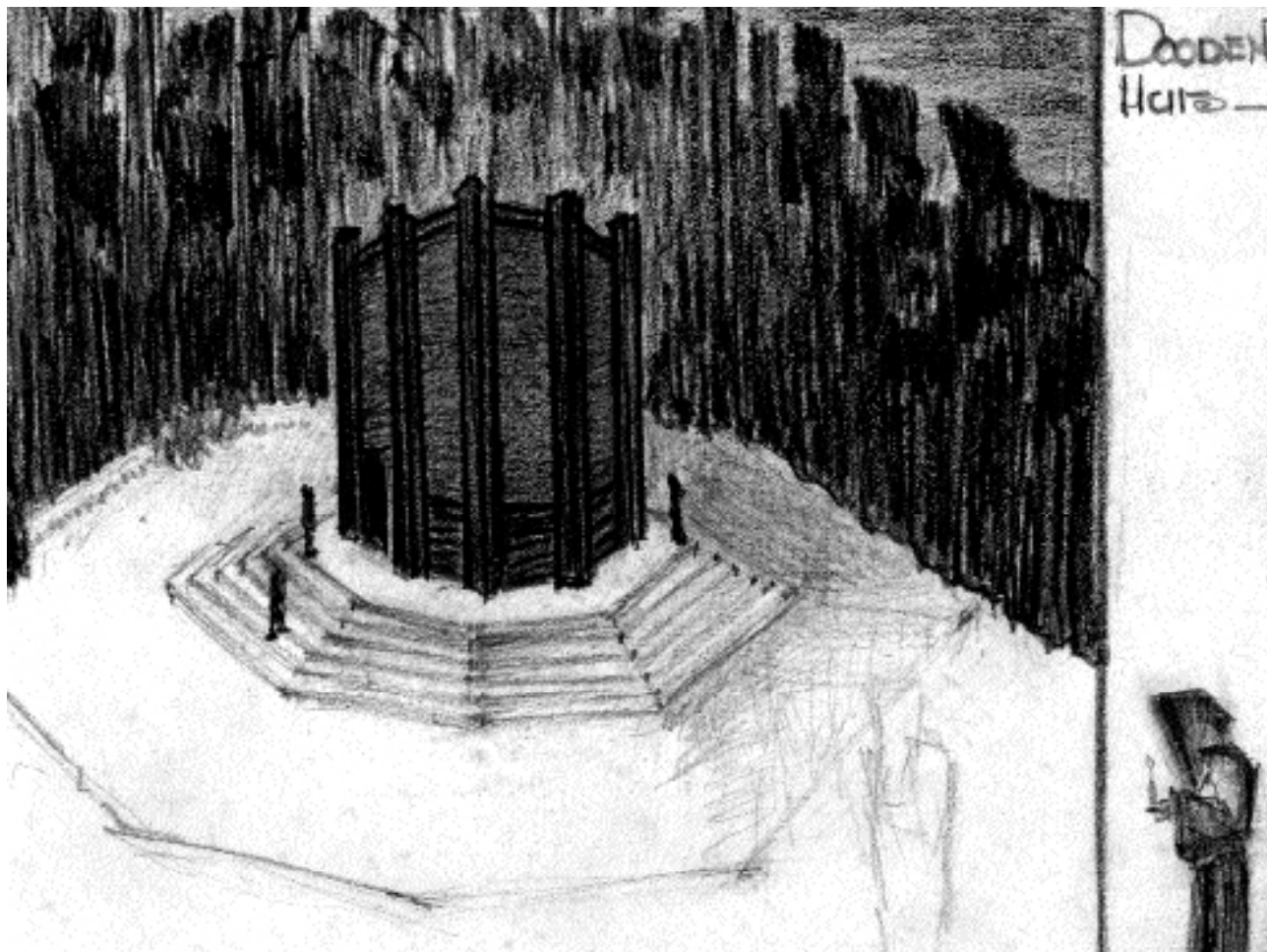
Naam: Crematorium
Type: crematorium
Ontwerpjaar: 1933
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1933
Adres: Cheribon Indonesia
Archief: Nai/LIEM/pf2 (omslag 2:
perspectief schets); archief
mw. Liem Bwan Tjie (4 schetsjes
van twee verschillende
ontwerpen voor het gebouw)

Bijzonderheden:

Er zijn twee verschillende ontwerpen voor dit gebouw gemaakt. In het ene ontwerp, aanwezig in het archief in het Nai, staat het gebouw op een plateau, ontsloten door een grote brede trap welke direct naar de entree van het kubusvormige gebouw leidt. De top van het gebouw is onder de boomgrens gehouden waardoor het als het ware in de natuur wordt opgenomen, mede door het gebruik van zwart en groen natuursteen. Het andere ontwerp heeft een achthoekige plattegrond. Centraal in het plafond is het ying-yang teken verwerkt.

Crematorium, Cheribon (1933).

Crematorium, Cheribon (1933).

Woonhuis Tan Kong Tam, Semarang (1933).

Woonhuis Semarang 1933

Naam: Woonhuis Tan Kong Tam
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1933
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1933
 Opdrachtgever: Tan Kong Tam
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Zwembad Pekalongan 1934

Naam: Gemeentelijk zwembad
 Type: zwembad
 Ontwerpjaar: 1934
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934
 Opdrachtgever: Gemeente Pekalongan
 Adres: Julianaweg Pekalongan
 Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf4 (4 bladen met
 situatie, plattegronden, doorsneden, gevels en details)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Het openlucht zwembad ligt aan de kruising van de voormalige Julianaweg met de voormalige Sportweg met de entree aan de Julianaweg. Het gebouw bestaat uit twee vleugels welke de twee openluchtbaden, een klein kinderbad en een groot diep bad, van de openbare weg scheidt. De entree bevindt zich in hoek van het gebouw waar de twee vleugels elkaar ontmoeten. In de vleugels bevinden zich kleedkamers en de fietsenberging. Boven de korte vleugel (evenwijdig aan de Julianaweg) is het restaurant gevestigd dat vanaf de galerij langs het zwembad toegankelijk is. De bouwsom bedroeg f. 25.000,- .

Woonhuis Semarang 1934

Naam: Woonhuis Jl. Dr. Wahadi
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1934
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2001
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934
 Adres: Jl. Dr. Wahadi 348 Semarang
 Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd 1(fotoalbum 1)

Bijzonderheden:

Deze villa met platte daken wordt omringd door een galerij onder een brede luifel met veel overstek, die door brede kolommen gedragen wordt. De dakterasen met stalen handrailing geven het huis een modernistisch accent. Het huis licht boven straatniveau en is toegankelijk via een rechte trap, geflankeerd door trapsgewijs oplopende borstweringen.

Woonhuis Jl. dr. Wahadi, Semarang (1934).

Naam: Landhuis Kwik Tjien Gwan

Type: landhuis

Ontwerpjaar: 1934

Uitgevoerd: ja

Nog bestaand: nee

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934

Opdrachtgever: Kwik Tjien Gwan

Adres: Tawangmangoe Semarang
Indonesia

Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Literatuur: 2;10

Bijzonderheden:

Het gaat hier om een landhuis, dat ook door Liem werd ingericht. Kap en topgevel worden langs een deel van het huis door sierlijk gevormde kolommen van de balustrade op de begane grond opgelicht. Op de begane grond ontstaat hierdoor een schaduwrijke galerij. De bouwsom bedroeg ± f. 35.000,-. Dit landhuis is tijdens de Tweede Politionele Actie verwoest.

Landhuis Kwik Tjien Gwan, Tawangmangoe (bij Semarang) (1934).

Woonhuis mr. The Bo Djwan, Malang (1934).

Woonhuis Malang 1934

Naam: Woonhuis The Bo Djwan
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1934
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934
 Opdrachtgever: mr. The Bo Djwan
 Adres: Malang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)
 Literatuur: 2;10

Bijzonderheden:

Een groot huis, opgebouwd uit verschillende bouw-
 delen die in elkaar grijpen, door glooiende daken
 van verschillende hoogte gedekt. Achter het huis lig-
 gen de dienstvertrekken.

Woonhuis Jakarta 1934

Naam: Woonhuis Tjio Tiang Soey
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1934
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934
 Opdrachtgever: Tjio Tiang Soey
 Adres: Soendaweg Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Woonhuis Semarang 1934

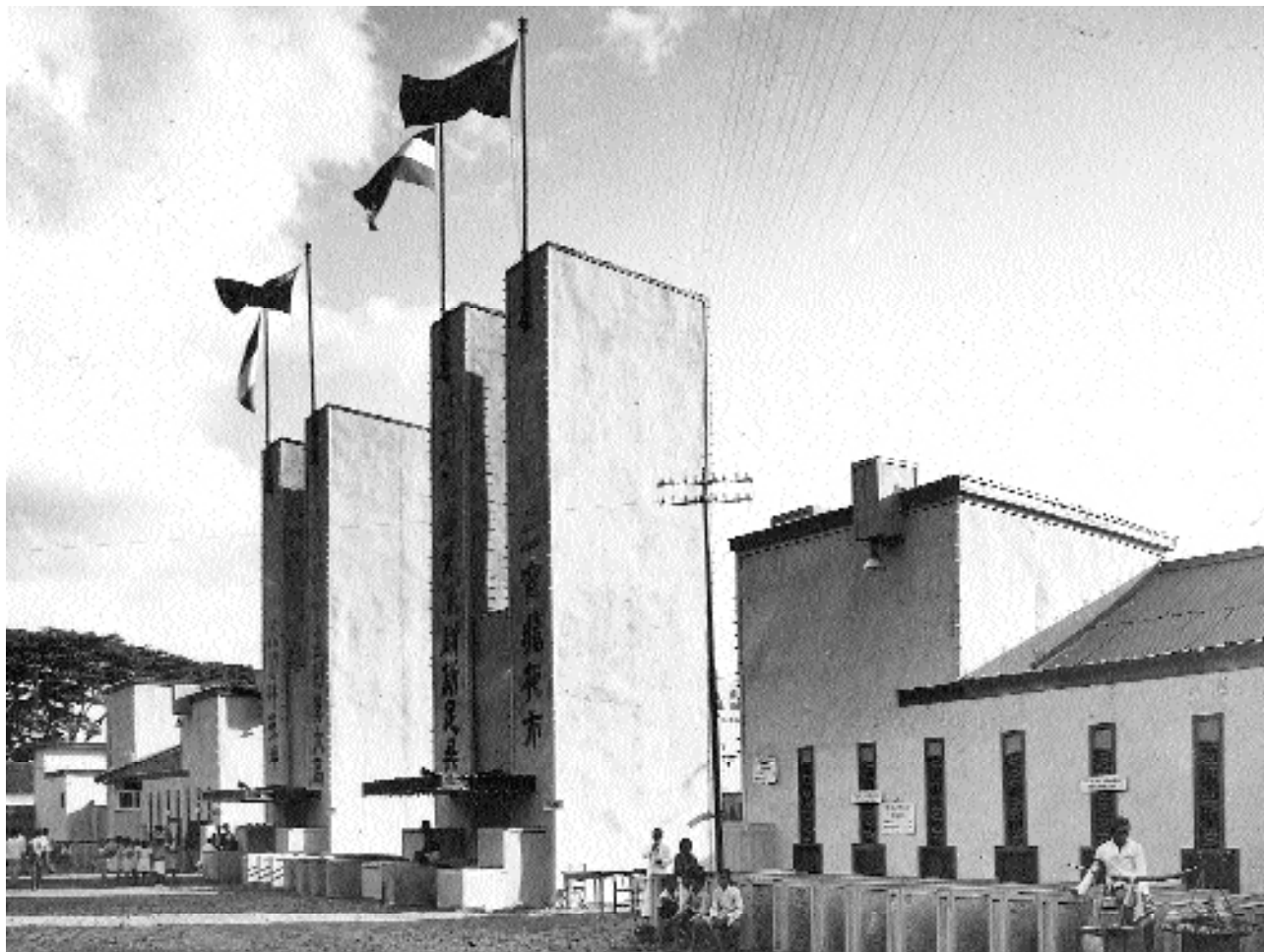
Naam: Woonhuis Liem Tjiauw Liat
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1934
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
 1934
 Opdrachtgever: Liem Tjiauw Liat
 Adres: Peloran Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1
 (2 foto's interieur)
 Literatuur: 2;10

Bijzonderheden:

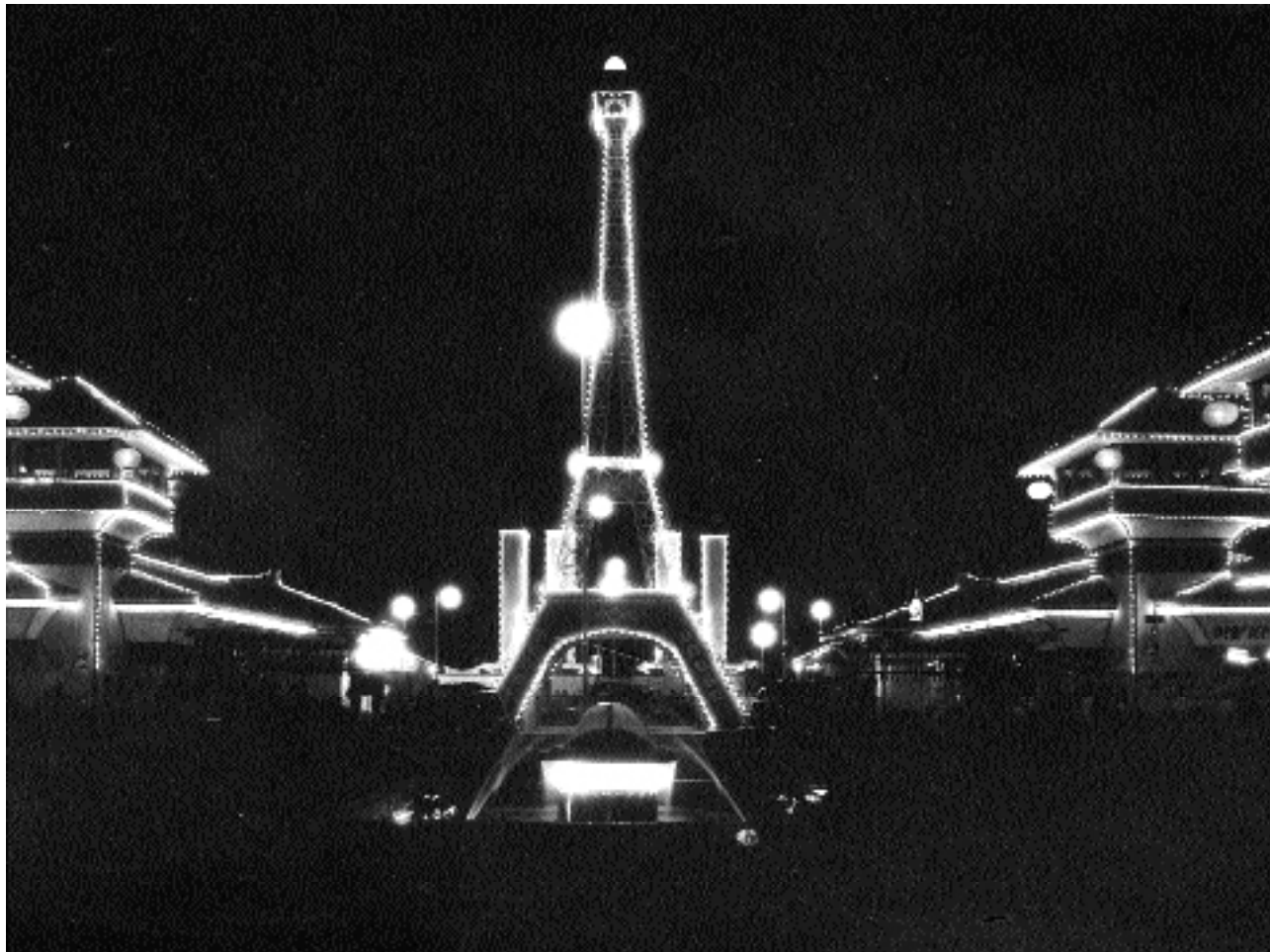
Het gaat hier om de verbouwing van een oud-
 Indisch woonhuis tot een robuuste villa met grote
 overstekken, hoekpenanten en fraaie glas-in-lood
 ramen. In een breed venster in de achtergevel werd
 een gestileerd havengezicht van Shanghai opgeno-
 men. In de serre is een lange zitbank ingebouwd,
 die door wanden met halfronde uitsparingen wordt
 begrensd.

Interieur woonhuis Liem Tjauw Liat, Semarang (1934).

Stand Oei Tiong Ham Pasar Malam, Semarang (1934-1935).

Stand Oei Tiong Ham Pasar Malam, Semarang (1934-1935).

Paviljoen Semarang 1934-'35

Naam: Jaarmarktstand Oei Tiong Ham
 Type: paviljoen
 Ontwerpjaar: 1934-'35
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1934-'35
 Opdrachtgever: Oei Tiong Ham Concern
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

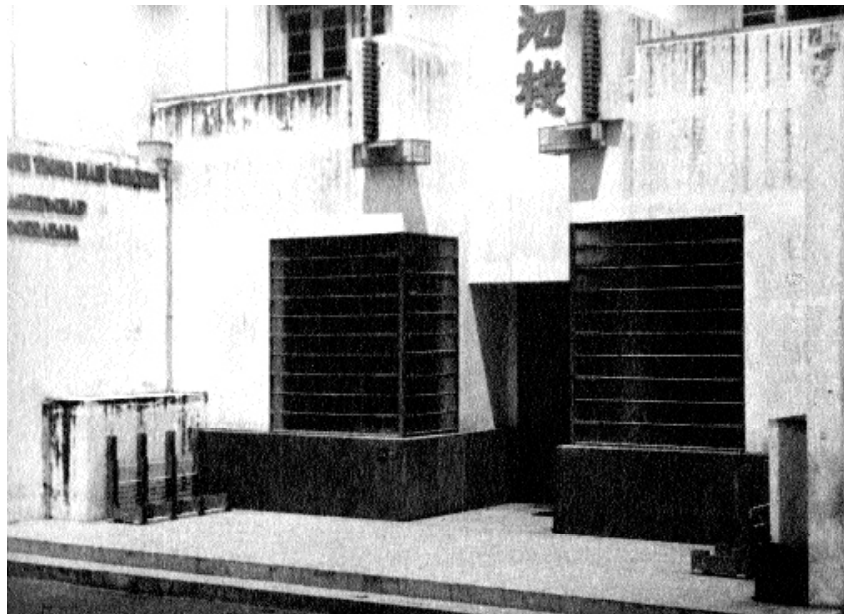
De jaarmarkt, of wel Pasar Malam, was opgebouwd rond twee rechthoekige waterbassins met in het midden een kleine kopie van de Eiffeltoren. Aan weerszijden van het water stond een reeks gebouwen met scherpe puntaken. Twee bouwwerken aan de kopse kanten van de bassins vormden de stand van het OTH concern, als afsluiting van het terrein. Deze beide stands bestonden uit twee rechthoekige torens met daartussen een schuine kap met daaronder een terras.

Kantoor Soerabaya 1935

Naam: Bijkantoor Oei Tiong Ham Concern
 Type: kantoorgebouw
 Ontwerpjaar: 1935
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1935
 Opdrachtgever: Oei Tiong Ham Concern
 Adres: Soerabaya Indonesia
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Voor het Oei Tiong Ham Concern heeft Liem Bwan Tjie in 1930 het hoofdkantoor te Semarang ontworpen. In 1941 verbouwde hij voor hetzelfde concern een kantoorgebouw te Jakarta.

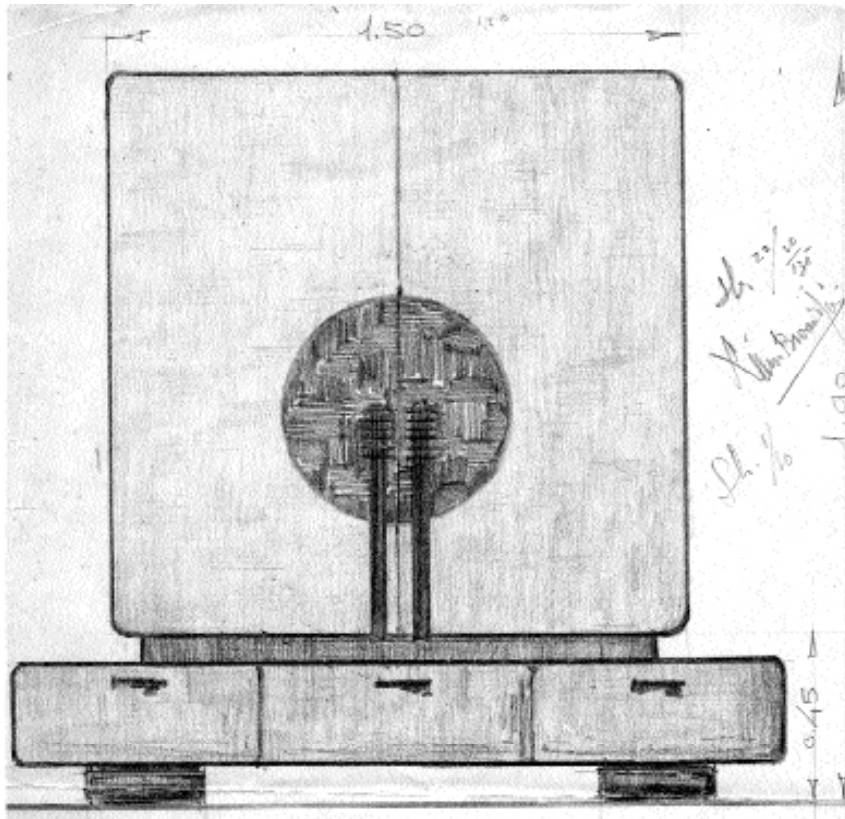
Bijkantoor Oei Tiong Ham Concern, Soerabaya (1935).

Kast 1935

Naam: Kast fam. Liem Bwan Tjie
 Type: kast
 Ontwerpjaar: 1935
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1935
 Adres: Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (tekening voorzijde)

Bijzonderheden:

De kast bestaat uit een onderstel met drie lades.
 Daar op staat een vierkant volume met twee deuren.
 De kast is 1,50 m. breed en 1,90 m. hoog, het
 onderstel is 0,45 m. hoog. De handgrepen van de
 kastdeuren bevinden zich in een cirkel van donker
 hout, die sterk contrasteert met het lichtere hout
 van de kast. Dit donkere hout komt ook terug in de
 poten en verbindingselementen van lades en kast.
 De kast was bestemd voor Liems eigen gezin.

Kast voor de familie Liem Bwan Tjie (1935).

Woonhuis 1936

Naam: Woonhuis
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1936
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1936
 Adres: Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Bijzonderheden:

In een van Liems foto boeken bevinden zich hiervan opnames. Locatie en opdrachtgever zijn onbekend.

Uitgevoerd woonhuis, locatie en opdrachtgever onbekend.

Woonhuis Semarang 1936

Naam: Woonhuis Sih Khik Yauw
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1936
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1936
 Opdrachtgever: Sih Khik Yauw
 Adres: Jl. Dr. Cipto Oengaran
 Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (1 katern met
 bestek en voorwaarden, foto's
 exterieur)
 Literatuur: 12

Bijzonderheden:

Jl. Dr. Cipto is de voormalige Karrenweg. Het gaat om een woonhuis met bijgebouw en garage. Liem ontwierp ook het totale interieur.

Woonhuis 1937

Naam: Enkele Woonhuizen
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1937
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1937
 Bijdragen: Tan Hoat Sing (uitvoering)
 Adres: Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1

Bijzonderheden:

In een van Liems fotoboeken bevinden zich hiervan opnames. Locatie en opdrachtgever zijn onbekend.

Woonhuis 1937

Naam: Woonhuis 1937
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1937
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1937
 Adres: Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Bijzonderheden:

In een van Liems fotoboeken bevinden zich hiervan opnames. Locatie en opdrachtgever zijn onbekend.

Uitgevoerd woonhuis, locatie en opdrachtgever onbekend.

Grafbombe Tan Tjoen Lee, Jakarta (1937).

Graftombe Jakarta 1937

Naam: Graftombe Tan Tjoen Lee
 Type: graftombe
 Ontwerpjaar: 1937
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1937
 Opdrachtgever: Tan Tjoen Lee
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf3 (4 bladen
 aanzichten, plattegronden en
 details); vd1 (foto's)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het graf is overdekt met een sierlijk gebogen dak,
 dat rust op lotusvormige elementen.

Zwembad Soerabaya 1937

Naam: Zwembad Tegalsarie
 Type: zwembad
 Ontwerpjaar: 1937
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1937
 Opdrachtgever: Han Sing Kien
 Adres: Soerabaya Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd 1 (foto's bouw,
 exterieur en interieur)
 Literatuur: 2;6;10

Bijzonderheden:

Een complex met een openluchtzwembad en een
 restaurant; dit laatste is in 1942 gebombadeerd.
 Het is niet bekend of de resterende gebouwen nog
 bestaan. De bouwsom bedroeg ± f. 55.000,- .

Zwembad Tegalsarie, Soerabaya (1937).

Paviljoen Jakarta 1938

Naam: Paviljoen kinderkliniek Vereniging Jang Seng Ie

Type: paviljoen

Ontwerpjaar: 1938

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1938

Opdrachtgever: Vereniging Jang Seng Ie

Adres: Jl. Manga Besar Jakarta Indonesia

Archief: NAI/LIEM/vd1 (1 katern met bestek en voorwaarden); archief mw. Liem Bwan Tjie (schets gevel)

Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Jl. Mangga Besar is de voormalige Prinsenlaan. Op het schetsontwerp is een gebouw van een laag te zien, met een glooiende kap met grote overstekken. De voorgevel met de ingangspartij is zeer monumentaal vormgegeven.

Lijkenhuis Jakarta 1938

Naam: Lijkenhuis Vereniging Jang Seng Ie

Type: lijkenhuis

Ontwerpjaar: 1938

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1938

Opdrachtgever: Vereniging Jang Seng Ie

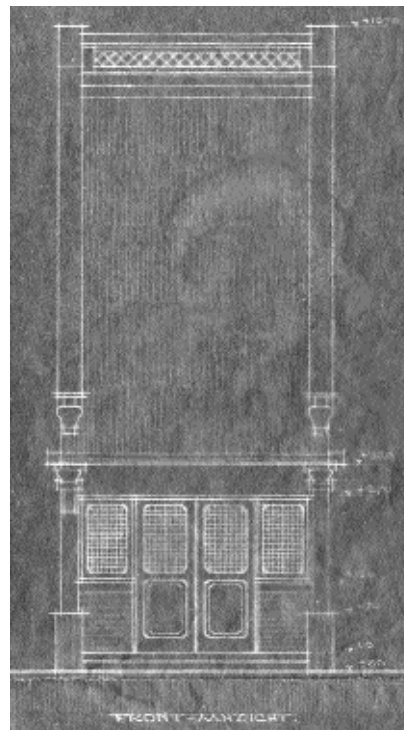
Adres: Jakarta Indonesia

Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 2: blauwdruk met plattegrond, doorsnede en aanzichten)

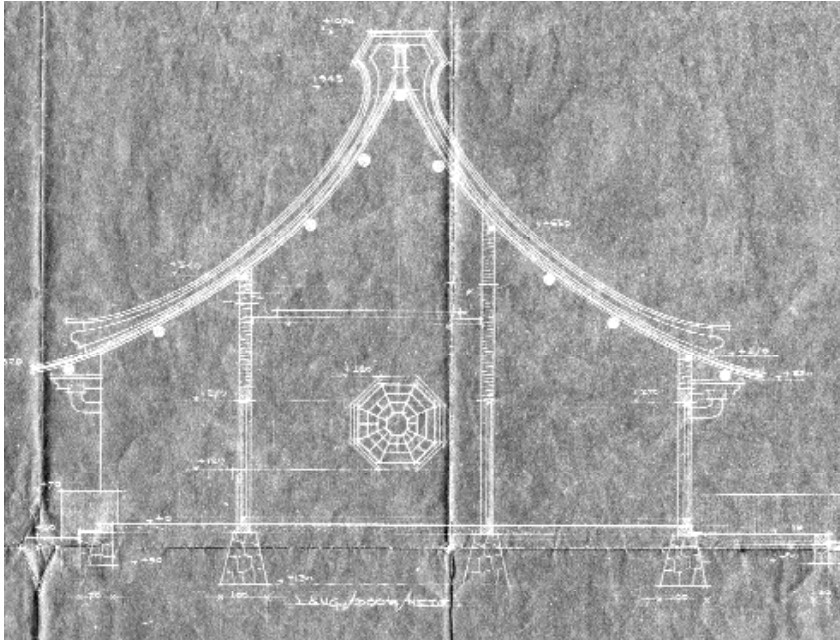
Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Het gebouw heeft een langgerekte plattegrond die in vier delen is gedeeld. De galerij, aan een kopse kant, vormt de entreezijde; daarna komen een voorkamer, een lijkenkamer en een terras aan de achterzijde. Het gebouw is 4 m. breed en in totaal 15 m. lang. De lange zijden van het gebouw hebben enkel ter plaatse van de voorkamer een achthoekig venster voor de nodige lichttoetreding. Dit venster bevindt zich in de as van het gebouw. De galerij, voorkamer en lijkenkamer zijn door een naar het midden oplopend plat dak gedekt, waardoor de middelste ruimte, de voorkamer, de meeste hoogte krijgt.

Front-aanzicht lijkenhuis vereniging Jang Seng Ie, Jakarta (1938).

Doorsnede lijkenhuis vereniging Jang Seng Ie, Jakarta (1938).

Woonhuis Pekalongan 1938

Naam: woonhuis Tan Liang Hoey

Type: woonhuis

Ontwerpjaar: 1938

Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
1938

Opdrachtgever: Tan Liang Hoey

Adres: Pekalongan Indonesia

Archief: NAI/LIEM/vd1 (1 katern met
bestek en voorwaarden)

Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Verbouwing van een woonhuis met bijgebouw,
garage en schuur en een verbouwing van de woning
op het daarnaast liggende perceel.

Woning Jakarta 1938

Naam: Woningen Tan Tjoan Keng
 Type: woning
 Ontwerpjaar: 1938
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1938
 Opdrachtgever: Tan Tjoan Keng
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf3 (1 blad
 met gevels, plattegronden,
 doorsneden en kapplan)
 Literatuur: 5;10

Bijzonderheden:

Het gaat hier om zes woningen naast elkaar.
 De plattegronden zijn steeds twee aan twee
 gespiegeld. De dienstruimten liggen achter op
 het erf.

Woningen Tan Tjoan Kong, Jakarta (1938).

Zwembad Semarang 1938

Naam: Gemeentelijk zwembad
 Type: zwembad
 Ontwerpjaar: 1938
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2000
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1938
 Opdrachtgever: Gemeente Semarang
 Adres: Jl. Ki Mangunsarkoro
 Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf4 (4 bladen situa-
 tie, plattegronden, doorsneden,
 gevels en rioleringsplan)
 Literatuur: 5;7;10

Bijzonderheden:

Het zwembad ligt met de entreezijde aan de Jl. Ki Mangunsarkoro, de voormalige Stadionweg. Een langwerpig gebouw scheidt het openlucht zwembad van de straat. Het gebouw heeft een glooiende overkapping met overstek; het middendeel, met de ingangspartij en op de eerste verdieping een restaurant, is iets hoger en springt naar voren. Tussen geprofileerde banden bevinden zich twee reeksen ventilatieopeningen in de gevel. De vleugels bevat-

ten de kleedkamers en aan de gevel, onder twee luifels op kolommen, een fietsenberging. De twee bassins liggen op de hoogte van de eerste verdieping, waardoor de begane grondlaag van het gebouw op de tekeningen de kelder wordt genoemd. Het gebouw is afgedekt met een zadeldak. De bouw-som bedroeg f. 35.000,- . Het gebouw bestond nog in 2000; het zwembad was echter in een speeltuin veranderd

Gemeentelijk zwembad, Semarang (1938).

Restaurant Semarang 1940

Naam: Restaurant Grand
 Type: restaurant
 Ontwerpjaar: 1940
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1940
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1

Bijzonderheden:

Dit restaurant verwijst zowel in naam als in ontwerp naar Liems bioscoop Grand in Semarang, waar het restaurant zich dan ook naast bevindt.

Restaurant Grand, Semarang, naast de bioscoop (omstreeks 1940).

Bioscoop Semarang 1940

Naam: Bioscoop Grand
 Type: bioscoop
 Ontwerpjaar: 1940
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1940
 Bijdragen: Ooiman en Van Leeuwen aannemers-architecten (uitvoering)
 Opdrachtgever: City Concern
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur en interieur)
 Literatuur: 1;2;10;14

Bijzonderheden:

Een relatief eenvoudig rechthoekig gebouw met een zadeldak en een galerij langs zij- en achtergevels. De entreepartij, symmetrisch opgebouwd uit in- en uitspringende rechthoekige bouwdelen, geeft het gebouw een moderne monumentale uitstraling, zeker bij avond wanneer de verlichting het lijnenspel van het gebouw benadrukt.

Entree bioscoop Grand, Semarang (1940).

Villa Jakarta 1940

Naam: Villa Tan Liok Tiau
 Type: villa
 Ontwerpjaar: 1940
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1940
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (interieur)
 1940
 Opdrachtgever: Tan Liok Tiau
 Adres: Jl. Kramat Raya Jakarta
 Indonesia
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Deze villa heeft een symmetrische voorgevel met drie grote deuren en een terras onder een luifel over de volle breedte. De opdrachtgever had het karakter van een oud-Indisch huis voor ogen. De verfijnde omlijsting van de deuren en de slanke kolommen zijn hier nieuw in de architectuur van Liem. Voor deze villa heeft Liem Bwan Tjie ook het interieur ontworpen.

Bioscoop Semarang 1940

Naam: Bioscoop Lux
 Type: bioscoop
 Ontwerpjaar: 1940
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1940
 Bijdragen: Ooiman en Van Leeuwen aannemers-architecten (uitvoering)
 Opdrachtgever: City Concern
 Adres: Semarang Indonesia
 Literatuur: 1

Bijzonderheden:

De bioscoop heeft de entree aan de korte kant. Deze wordt gemarkeerd door een ronde luifel. Boven de ingangspartij zijn in een rechtopstaand rechthoekig bouwdeel de personeelsruimtes gesitueerd. Hierop is ruimte voor filmaankondigingen. Achter dit geheel ligt de bioscoopzaal.

Woonhuis Jakarta 1941

Naam: Woonhuis drs. Liem Mo Djan
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1941
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/1997
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1941
 Opdrachtgever: drs. Liem Mo Djan
 Adres: Jl. Mangga Besar no. 53
 Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf4 (1 blad situatie, plattegrond, gevels en doorsneden)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Woonhuis met verdieping aan de Jl. Mangga Besar, de voormalige Baljuwweg, met salon en kantoor. Op de tekening heeft het huis twee verdiepingen met een zadeldak. Het is nu onherkenbaar veranderd.

Woonhuis Semarang 1941

Naam: Woonhuis R. van Duinen
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1941
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1941
 Bijdragen: Ooiman en Van Leeuwen aannemers-architecten (bouwkundig toezicht) 1941; Ooiman en Van Leeuwen aannemers-architecten (uitvoering) 1941
 Opdrachtgever: R. van Duinen
 Adres: Kopeng Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 2 bladen met voor en achtergevel, plattegronden begane grond en verdieping)
 Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Een woonhuis met verdieping en garage. Het heeft een glooiend dak met veel overstek; het wordt onderbroken door de eerste verdieping met een balkon rondom met plantenbakken als beëindiging van de borstwering. Op de begane grond zijn de eet- en woonvertrekken gelegen, op de verdieping de slaapvertrekken, de personeelsruimtes bevinden zich bij de garage.

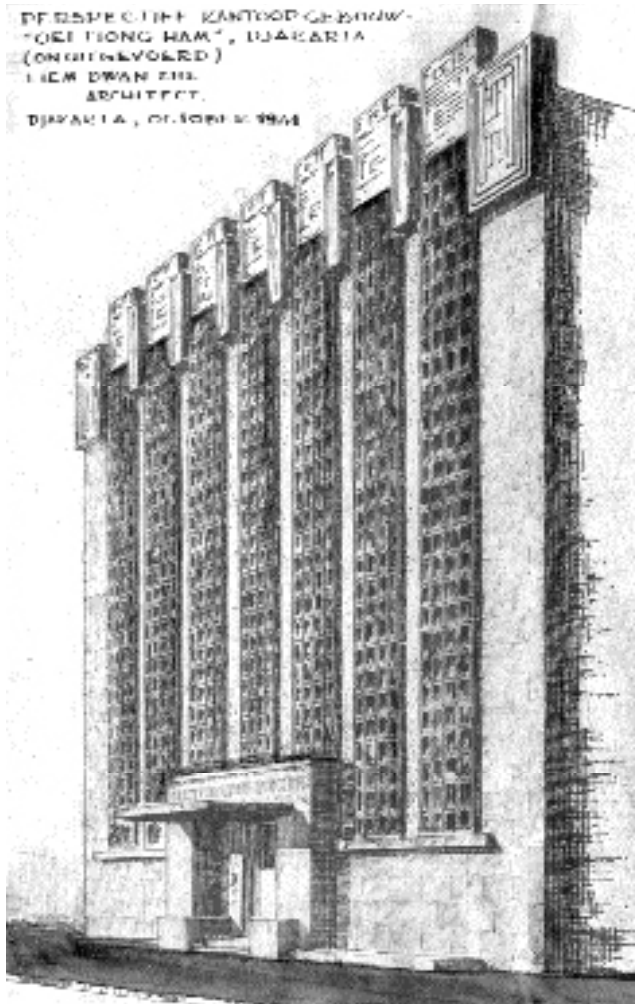
Voorgevel woonhuis R. van Duinen, Semarang (1941).

Kantoorgebouw Jakarta 1941

Naam: Kantoorgebouw Oei Tiong Ham Concern
 Type: kantoorgebouw
 Ontwerpjaar: 1941
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing (niet uitgevoerd)) 1941
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (perspectieftekening); pf2 (omslag 2: blauwdruk met doorsneden en gevels); archief mw. Liem Bwan Tjie (schets in kleur)
 Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Het gebouw moest opnieuw worden ingedeeld en ook vroeg de opdrachtgever om een nieuwe voorgevel ten behoeve van de uitstraling van het kantoorgebouw. In het ontwerp kreeg de nieuwe gevel een klassieke opbouw: een plint met middendeel en kroonlijst. Boven de plint met in het midden de entree bevinden zich zeven verticale banen met de vensters in de gevel. De verticale banen worden bovenaan afgesloten door een chinese decoraties, welke gezamenlijk een soort kroonlijst vormen. Massieve steenmassa's aan weerszijden van de entree, een entreetrap en de situering in het midden van de gevel accentueren de entree nadrukkelijk.

Perspectieftekening
kantoorgebouw Oei
Tiong Ham, Jakarta
(1941).

Ontwerpstudie Jakarta 1947

Naam: Ontwerpstudie presidentswoning

Type: ontwerpstudie

Ontwerpjaar: 1947

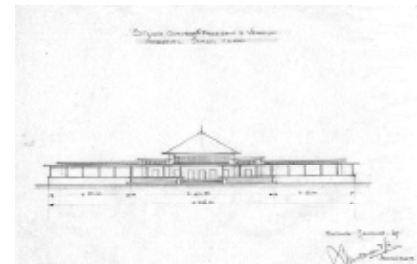
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1947

Adres: Jakarta Indonesia

Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
(plattegronden en gevel)

Bijzonderheden:

Het is een symmetrisch opgebouwd ontwerp, zowel in gevel, plattegrond en situering met tuinontwerp. De U-vormige plattegrond heeft in het hogere middeel de officiële vertrekken met aan weerszijde vleugels met dienst- en privé-vertrekken. Rond het complex loopt een galerij onder een luifel. Een bordes leidt naar de monumentale ingangspartij.

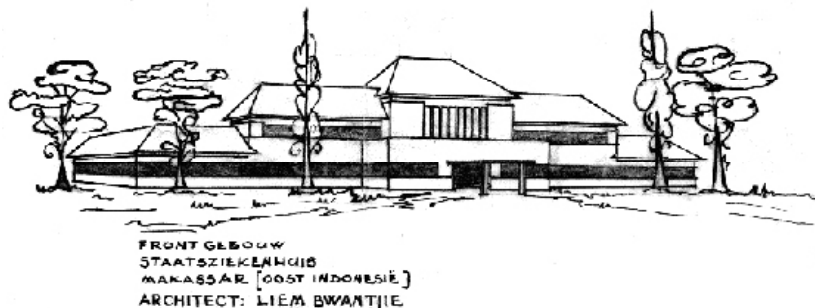
Presidentswoning, Jakarta (1947).

Ziekenhuis Makassar 1948

Naam: Staatsziekeninrichting
 Type: ziekenhuis
 Ontwerpjara: 1948
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1948
 Opdrachtgever: Gouvernement Oost Indonesie
 Adres: Makassar Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd1
 (1 perspectieftekening)
 Literatuur: 2

Bijzonderheden:

In dit ontwerp zien we zowel elementen uit Liems decoratieve woonhuizen als uit zijn strakke grote gebouwen. Het ziekenhuis is een symmetrisch opgezet complex, opgebouwd uit rechthoekige bouwlichamen van verschillende hoogte, voorzien van bandvensters. Bij het hoogste deel van het complex, de entreepartij, zien we smalle verticale lichtstroken. Het complex is gedekt met glooiende kappen met veel overstek. De bouwsom voor dit Centraal Burgerlijk Ziekenhuis bedroeg f. 1.300.000,-.

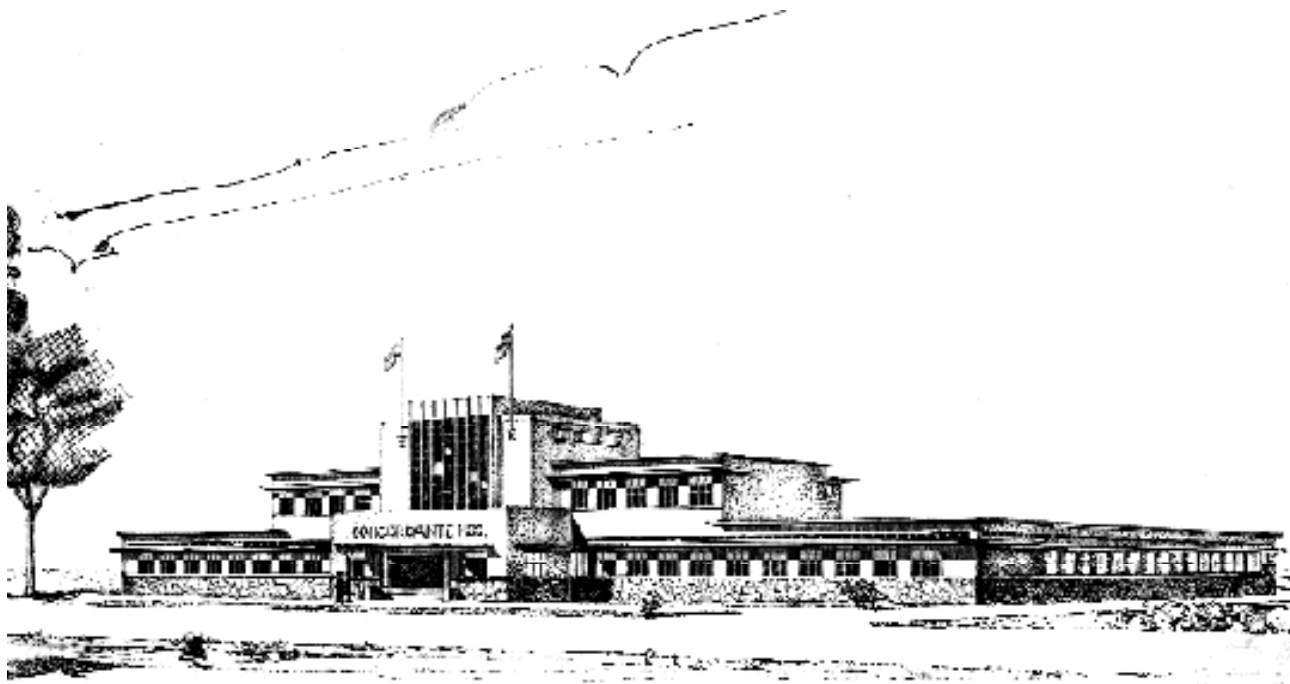
Staatsziekenhuis, Makassar (1948).

Hogeschool Makassar 1948

Naam: H.B.S. 'Concordante'
 Type: schoolgebouw
 Ontwerpjara: 1948
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1948
 Opdrachtgever: Gouvernement Oost Indonesie
 Adres: Makassar Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 perspectief met originele handtekening);
 vd1 (1 perspectieftekening)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Een gebouw van grotendeels één laag, met aan weerszijden van de entreepartij een kleine verdieping. De overstekende platte daken en de naar voren springende luifels boven de vensters geven het gebouw een strakke, horizontale belijning, die wordt onderbroken door de hogere entreepartij. De bouwsom bedroeg f. 300.000,-, maar het gebouw is nooit gebouwd (onder andere door geldgebrek als gevolg van de oorlog).

Niet uitgevoerd ontwerp van de H.B.S. Concordante, Makassar (1948).

Graftombe 1948

Naam: Graftombe Liem Hwie Giap en
The Ien Nio
Type: graftombe
Ontwerpjaar: 1948
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1948
Opdrachtgever: Liem Hwie Giap en The Ien Nio
Adres: Indonesia
Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 1
blad aanzichten en doorsnedes,
1 blad ontwerp grafschrift)
Literatuur: 10

Bijzonderheden:

De grafplaat op het graf van dit echtpaar wordt
overdekt door een luifel. Aan het hoofdeinde staat
een verticale gedenkplaat.

Woonhuis Jakarta 1948

Naam: Woonhuis Hioe Tjo Joeng
Type: woonhuis
Ontwerpjaar: 1948
Uitgevoerd: ja
Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
1948
Opdrachtgever: Hioe Tjo Joeng
Adres: Jl. Mangga Besar Jakarta
Indonesia
Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 2: 3
bladen interieurperspectiefjes,
2x chinese kamer en slaapkamer);
vd1 (kostenbegroting,
foto's)
Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Jl. Mangga Besar is de voormalige Compagnieweg.
Liem ontwierp hier een totaal nieuw interieur, inclusief
meubilering. In dit totaalontwerp is de synthese
tussen de zakelijke indeling en de chinese elementen
goed te zien.

Post-telegraaf kantoor Makassar 1948

Naam: Post-telegraaf kantoor
Type: postkantoor
Ontwerpjaar: 1948
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1948
Opdrachtgever: Gouvernement Oost Indonesië
Adres: Makassar Indonesia
Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
(werkenlijst)

Bijzonderheden:

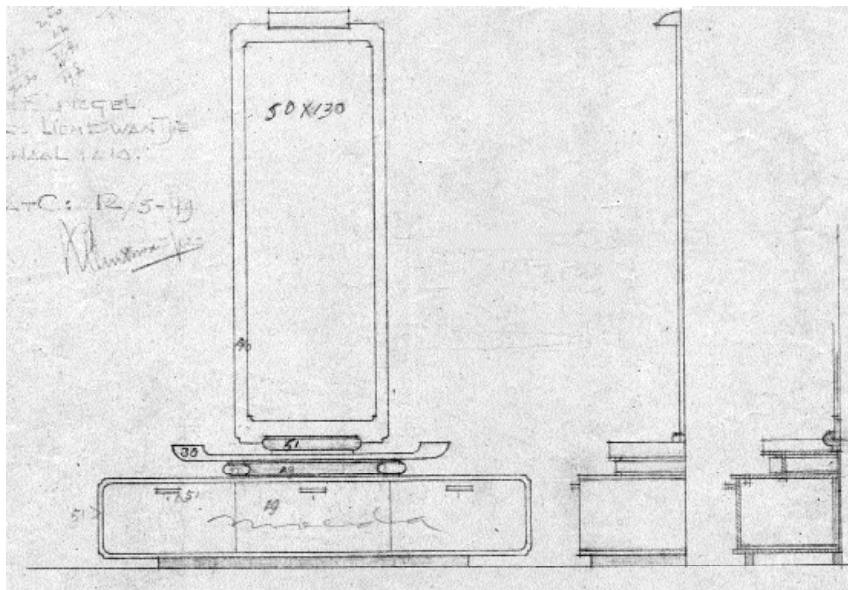
De bouwsom van het werk bedroeg f. 500.000,- .

Toiletspiegel Jakarta 1949

Naam: Toiletspiegel
 Type: toiletspiegel
 Ontwerpjara: 1949
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1949
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (ontwerpstudies en definitief ontwerp)

Bijzonderheden:

Dit meubel is voor mevrouw Liem Bwan Tjie gemaakt. Liem heeft een hele reeks ontwerpen gemaakt met spiegels met verschillende vormen (ovaal, rond, rechthoekig). Een ontwerp waarin een rechthoekige spiegel, smal en hoog, is verwerkt, is uitgevoerd. De spiegel staat op een onderstel van drie lades. Kleine dragende elementen geven het geheel een sierlijk uiterlijk.

Spiegel voor mevr. Liem Bwan Tjie (1949).

Graftombe Semarang 1949

Naam: Graftombe mevr. Liem Kiem
 Lioe geb. Oei
 Type: graftombe
 Ontwerpjara: 1949
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1949
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf3 (2 bladen met aanzichten en plattegronden)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Dit graf ligt op een glooiende helling. De rechte luifel boven het graf rust op vier kolommen, met tussen de twee kolommen aan het hoofdeinde een gedenkplaat. De grafkelder is afgedekt door een rechte grafplaat op een smalle plint. En natuurstenen muur vormt de afscheiding met de andere graven.

Leprozenhuis Tangerang 1950

Naam: Leprozerie
 Type: leprozenhuis
 Ontwerpjaar: 1950
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1950
 Opdrachtgever: Indonesisch Gouvernement
 Adres: Tangerang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd3 (2 lichtdrukken met situatie)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het ontwerp bestaat uit de 'verkaveling en het bestemmingsplan voor de landsleprozie te Tangerang' voor dorp en hospitaal met de bijbehorende ontwerpen voor de verschillende gebouwen. Op het terrein bevinden zich woonhuizen, kerken en een tempel, zorggebouwen, werkplaatsen, ontspannings-terreinen (voetbalveld, park, sawa's) en begraaftplaatsen (apart voor de verschillende godsdiensten). De bouwsom bedroeg ongeveer f. 6.000.000,- .

Grafmonument Jakarta 1950

Naam: Grafmonument Kwa Tjoan Sioe
 Type: grafmonument
 Ontwerpjaar: 1950
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1950
 Opdrachtgever: Kwa Tjoan Sioe
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf3 (3 bladen met aanzichten monument en grafplaat en details wierrookvat);
 vd1 (foto's)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het monument bestaat uit een rechthoekige grafplaat met daarbovenop een verticale gedenkplaat, een halve bol en een wierrookvat.

Woonhuis Jakarta 1951

Naam: Woonhuis dr. Sih Seng Thau
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1951
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1951
 Opdrachtgever: dr. Sih Seng Thau
 Adres: Diati Petamburam 19 Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 3: 2 bladen plattegronden, doorsneden en kapplan)
 Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

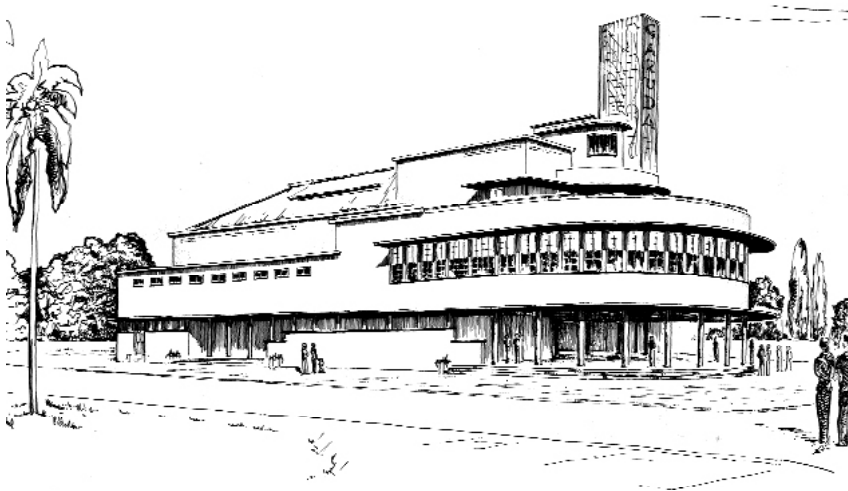
Woonhuis met verdieping en dienstvertrekken. Het hoofdegebouw heeft een grote, stijlvolle kap. De dienstvertrekken liggen in een vleugel van een enkele laag achter het huis. Langs de dienstvertrekken ligt de achtertuin. De entree, een overdekt terras, wordt door de twee treden naar het terras en het uitspringend, rond balkon van de bovenliggende slaapkamer geaccentueerd.

Bioscoop Semarang 1951

Naam: Bioscoop Garuda
 Type: bioscoop
 Ontwerpjaar: 1951
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1951
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 perspectief)

Bijzonderheden:

De Garuda bioscoop heeft een uitkragende eerste verdieping, die met een ronding aan de voorzijde ver naar voren springt. Hier bevindt zich de foyer, van waaruit men door het met de ronding meelopende bandvenster met luifel een panoramisch uitzicht heeft. De daaronder gelegen entree ligt altijd in de schaduw. De toren draagt mede bij aan het monumentale karakter van het vrijstaande gebouw.

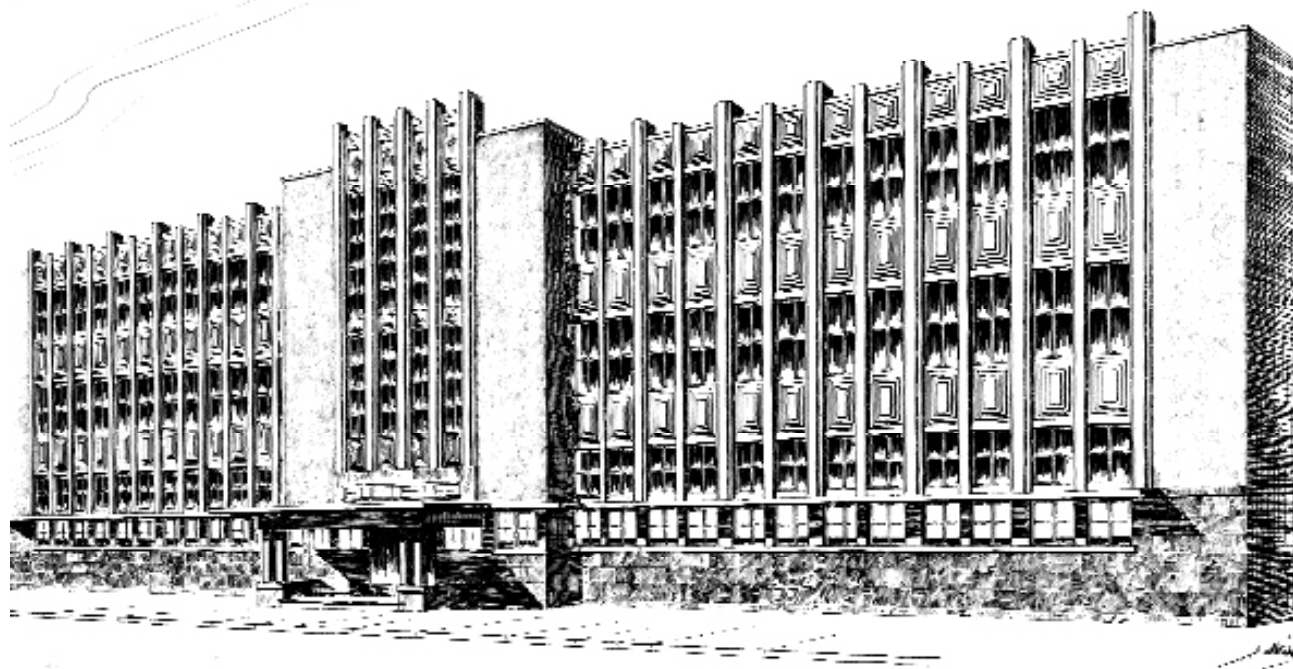
Bioscoop Garuda, Semarang (1951).

Kantoor Jakarta 1951

Naam: kantoorgebouw Chinese Kamer van Koophandel
 Type: kantoor
 Ontwerpjaar: 1951
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1951
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 perspectief)

Bijzonderheden:

De voorgevel van dit gebouw heeft een robuust karakter. De lange gevel heeft boven de plint een verticale geleiding van kolommen met daartussen vensters en gesloten muurelementen, die van Chinese decoraties voorzien zijn. Ter plaatse van de entree is de gevel iets naar voren geplaatst; met een bordes onder een luifel op dubbele kolommen en daarboven de lichtbeuk van het trappenhuis ontstaat een monumentale ingangspartij.

KANTOORGEBOUW
CHINESE KAMER VAN KOOPHANDEL

Kantoorgebouw Chinese Kamer van Koophandel, Jakarta (1951).

Stadion Ikada, Jakarta (1951-1953).

Sportcomplex Jakarta 1951-1953

Naam: Stadion Ikada
 Type: sportcomplex
 Ontwerpjaar: 1951-1953
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1951-1953
 Bijdragen: Souw Lian Tjay (uitvoering) 1951
 Adres: Medan Merdeka Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd1 (2 perspectieven); pf1 (omslag 2: 2 perspectieven); vd1 (foto's opbouw tribune); archief mw. Liem Bwan Tjie (foto van Liem Bwan Tjie en anderen op overkapping tribune)
 Literatuur: 4;5;10;12

Bijzonderheden:

Het stadion, dat geheel als staalconstructie was opgebouwd, stond op de Medan Merdeka (voormalig Koningsplein) in Jakarta, een belangrijke plek midden in de stad. Later is het verplaatst naar Irian Barat, het vroegere Nieuw Guineë, maar inmiddels is het gesloopt. Het stadion bestond uit een atletiekveld met aan de twee lange zijden overdekte tribunes. Aan de korte zijden van het veld waren onoverdekte tribunes. Onder een van de overdekte tribunes langs de lange zijde lag het stadiongebouw. Dit werd gemarkeerd door een imposante verticale toren boven de entree. De bouwsom bedroeg Rp. 7.000.000,- .

Instituut Soerabaya 1951-1958

Naam: Mond- en klauwzeer instituut
 Type: instituut
 Ontwerpjaar: 1951-1958
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1951-1958
 Opdrachtgever: Indonesisch Gouvernement
 Adres: Jl. Lama(Wonotjolo) Soerabaya Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd6 (9 bladen met plattegronden en gevels van laboratorium en hooiloods); pf4 (situatietekening en perspectief); vd1(tekeningen en foto's)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Het ontwerp is gebaseerd op een gecompliceerd programma voor de indeling van het totale terrein met een kantoor- en administratiegebouw en onder andere een laboratorium en een hooiloods. Bij het ontwerp speelden hygiënische aspecten een belangrijke rol. De terreinindeling is symmetrisch van opzet met als entree het tussen twee wegen gesitueerde administratiegebouw dat het hoofdbouw van het terrein is. Het gebouw is opgebouwd uit een aantal rechthoekige bouwdelen. De platte daken hebben veel overstek, het dak op de eerste verdieping loopt door in een luifel, zodat een galerij rondom het gebouw ontstaat. De bouwsom bedroeg Rp. 20.000.000,- .

Mond- en klauwzeer instituut, Soerabaya (1951-1958).

Woonhuizen KLM, Jakarta (1952).

102 Woonhuis Jakarta 1952

Naam: Woonhuizen KLM

Type: woonhuis

Ontwerpjaar: 1952

Uitgevoerd: ja

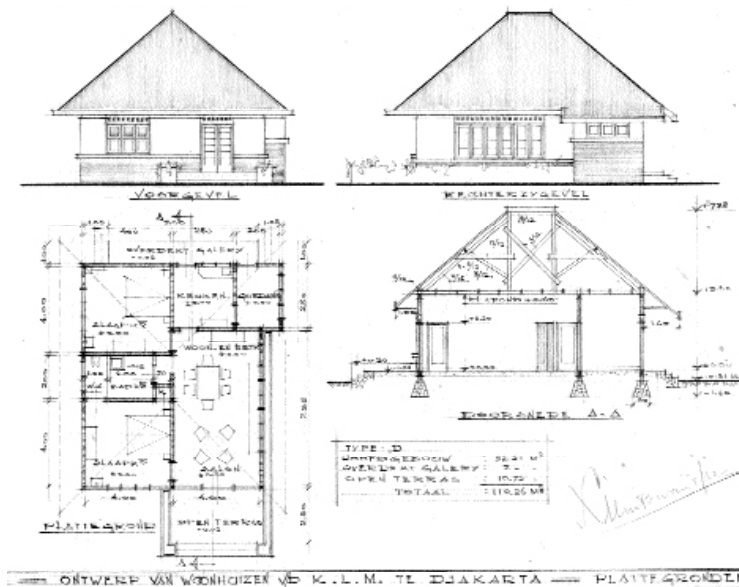
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1952

Opdrachtgever: KLM

Adres: Jakarta Indonesia

Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 3: 6
bladen met plattegronden,
doorsneden en gevels)

Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Er zijn zes typen ontworpen waarvan het vloeroppervlak varieert van ± 100 m² tot ± 170 m².

De indeling bestaat uit een voorgalerij of terras als entree, een woon-eetruimte in het midden, onder het hoogste deel van de kap, en privévertrekken langs de gevels, waar de kap lager is.

Grafmonument 1952

Naam: Grafmonument Dick Remmers

Type: grafmonument

Ontwerpjaar: 1952

Uitgevoerd: ja

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1952

Adres: Indonesia

Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 2
bladen met aanzichten)

Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het monument bestaat uit een grafplaat van wit marmer met een kleine plint van zwart marmer. Op het hoofdeinde een wit marmeren kubus met naam en gegevens.

Woonhuizen KLM,
Jakarta
(1952).

Winkelgebouw Indonesia 1952

Naam: Winkelgebouw Menteng

Type: winkelgebouw

Ontwerpjaar: 1952

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1952

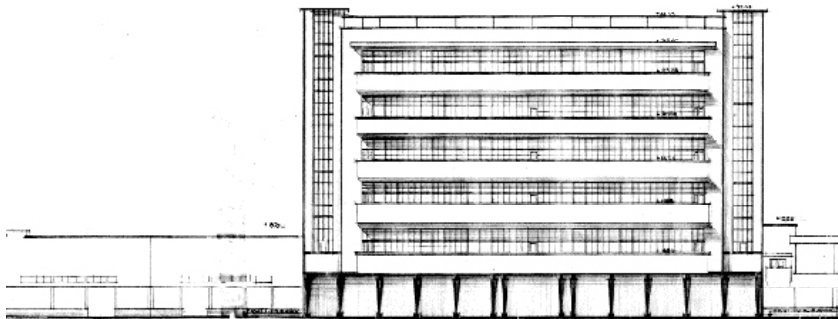
Adres: Jl.Hos.Cokroaminoto Jakarta
Indonesia

Archief: NAI/LIEM/pf4 (1 blad met silhouet bioscoop en gevel winkelgebouw); NAI/GROY a2 boek 3 (interieur en exterieurfoto's, luchtfoto, krantenknipsels), GROY a5 brief 16

Literatuur: 13

Bijzonderheden:

De Menteng bioscoop zelf is uitgevoerd naar ontwerp van J.M. Groenewegen, samen met het bureau Associatie. Liem Bwan Tjie heeft het aangrenzende winkelgebouw ontworpen. Het gaat hier om een gebouw van zes lagen met de winkelruimtes op de begane grond, met daarboven vijf verdiepingen met waarschijnlijk kantoren. De gevel is symmetrisch van opbouw: een plint met de entree in het midden, een middendeel van horizontale bandvensters en borstweringen met aan weerszijden trappenhuizen achter een venster over de volle hoogte.

Gevel winkelgebouw Menteng, Jl.Hos.Cokroaminoto, Jakarta (1952).

Kantoorgebouw Jakarta 1952-1953

Naam: Kantoorgebouw met showroom
NV Handelsmij. Intraport

Type: kantoorgebouw

Ontwerpjaar: 1952-1953

Uitgevoerd: nee

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1952-1953

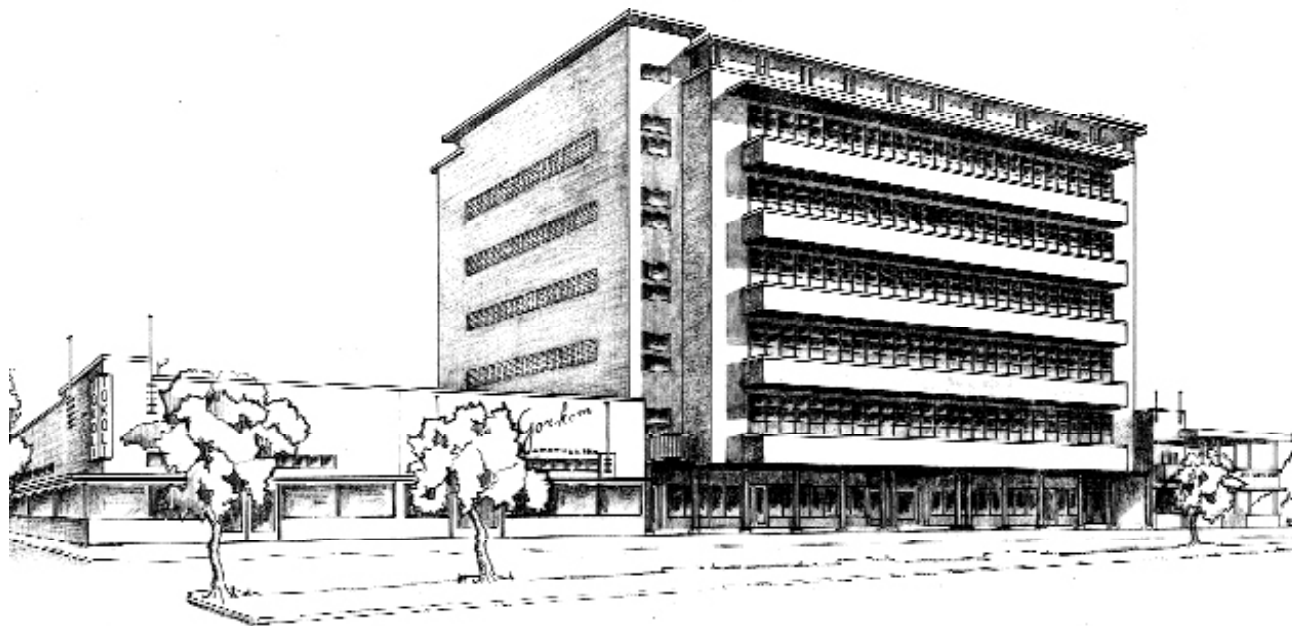
Adres: Jl. Djawa Jakarta Indonesia

Archief: NAI/LIEM/rd2 (2 perspectieven), pf2 (omslag 2: 15 bladen met plattegronden, doorsneden, voor- en achtergevel); vd1 (foto's ontwerptekeningen); archief mw. Liem Bwan Tjie (foto van tekening)

Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Voorontwerp voor een kantoorgebouw met showroom. Het gebouw is zes verdiepingen hoog en heeft een dakterras. De benedenverdieping is door winkels bezet, de bovenliggende lagen zijn bestemd voor kantoorruimtes, behalve de zesde laag waar zes appartementen zijn gepland. Het middendeel van de gevel springt naar voren; de bandvensters en balkons geven dit deel een horizontale geleiding. Bij de winkelpui op de begane grond ontstaat hierdoor een galerij.

Kantoorgebouw met showroom N.V. Handelsmaatschappij Intraport, Jakarta (1952-1953), niet uitgevoerd.

Bioscoop Jakarta 1963

Naam: Bioscoop

Type: bioscoop

Ontwerpjaar: 1963

Uitgevoerd: nee

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1963

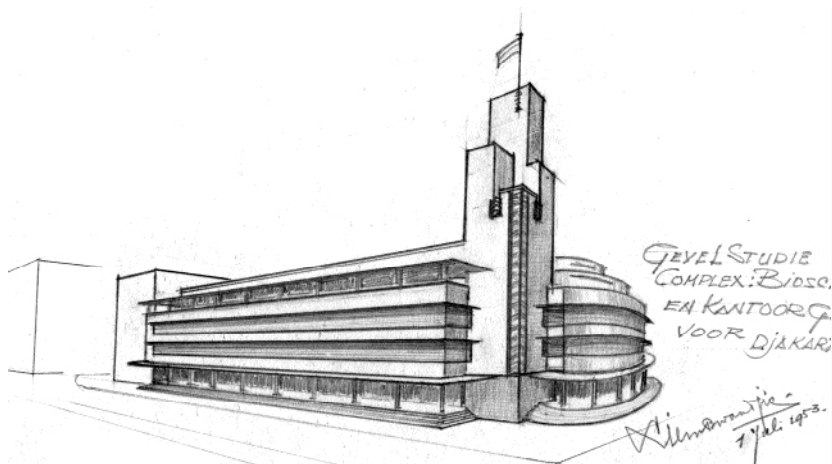
Adres: Jakarta Indonesia

Archief: Nai/LIEM

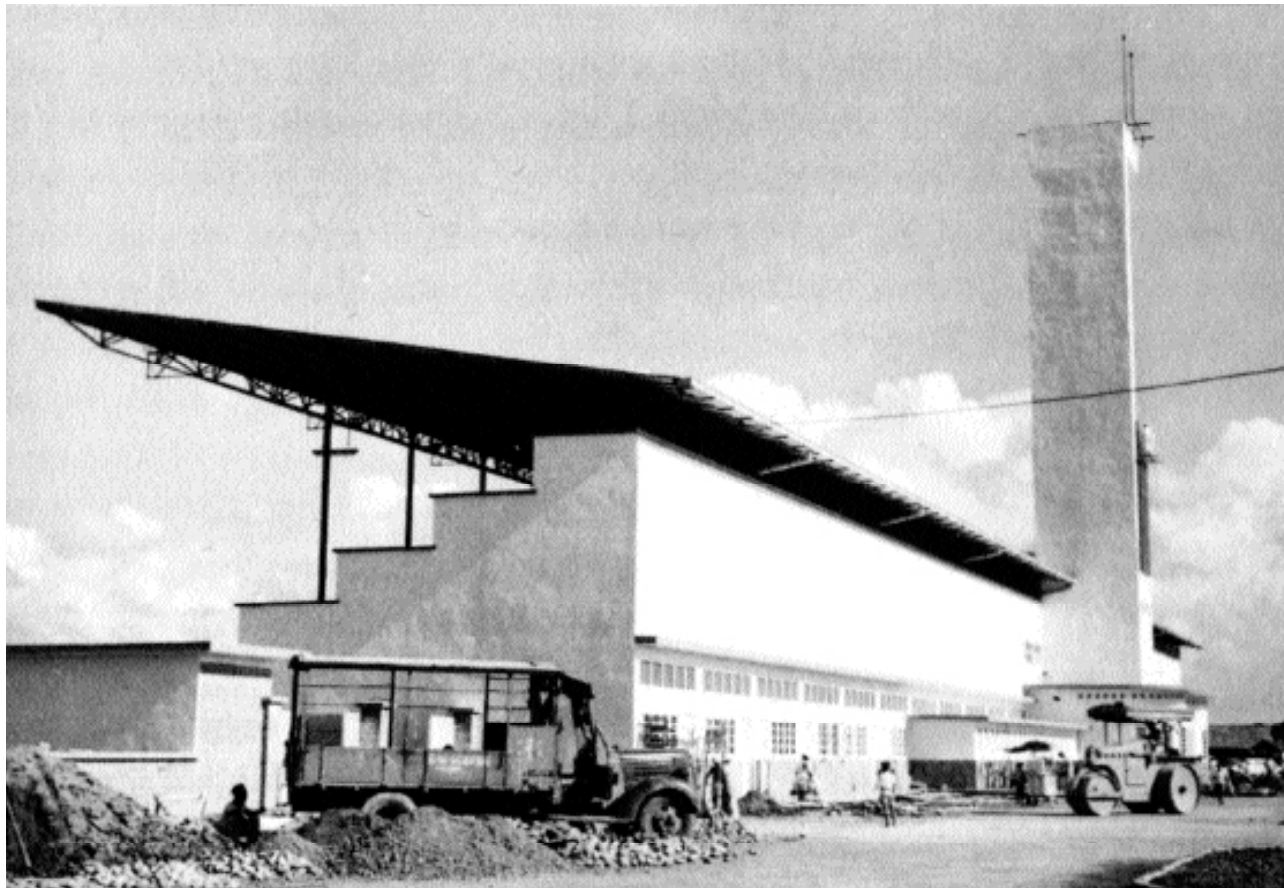
Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Twee verschillende schetsontwerpen voor een bioscoop in Jakarta tonen een strak vormgegeven vrijstaand gebouw met een galerij op de begane grond en een hoektoren.; Het ene ontwerp is wat rijker gedetailleerd, met name door de trapsgewijze opbouw van de hoektoren.

Gevelstudie complex Bioscoop en kantoorgebouw, Jakarta (1953).

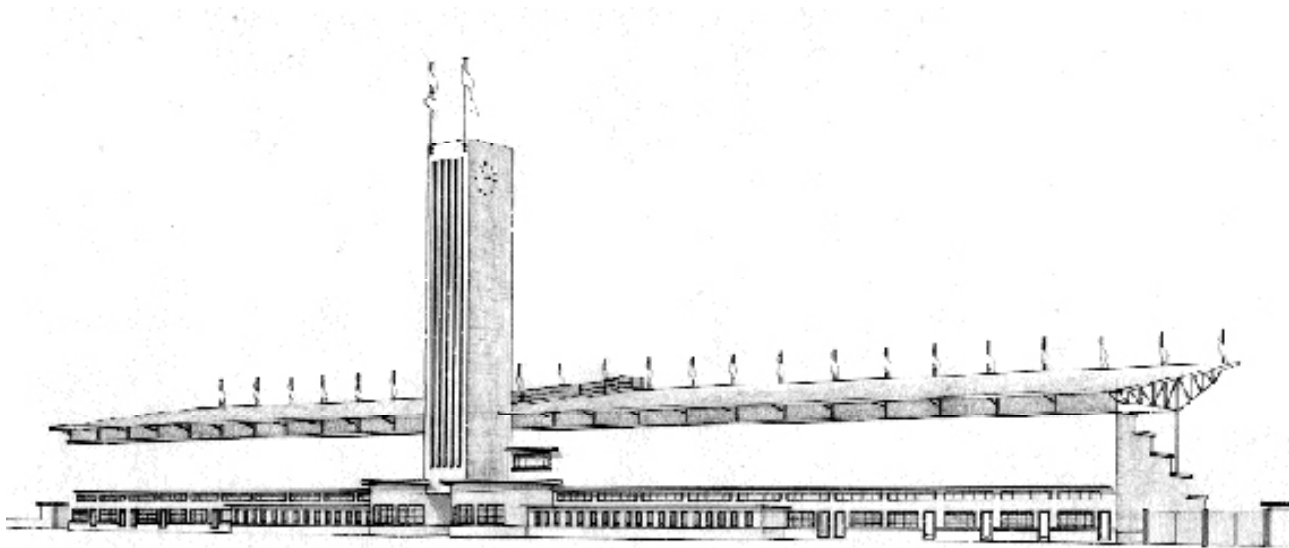
Stadion, Medan (1953-1955).

Medan 1953-1955

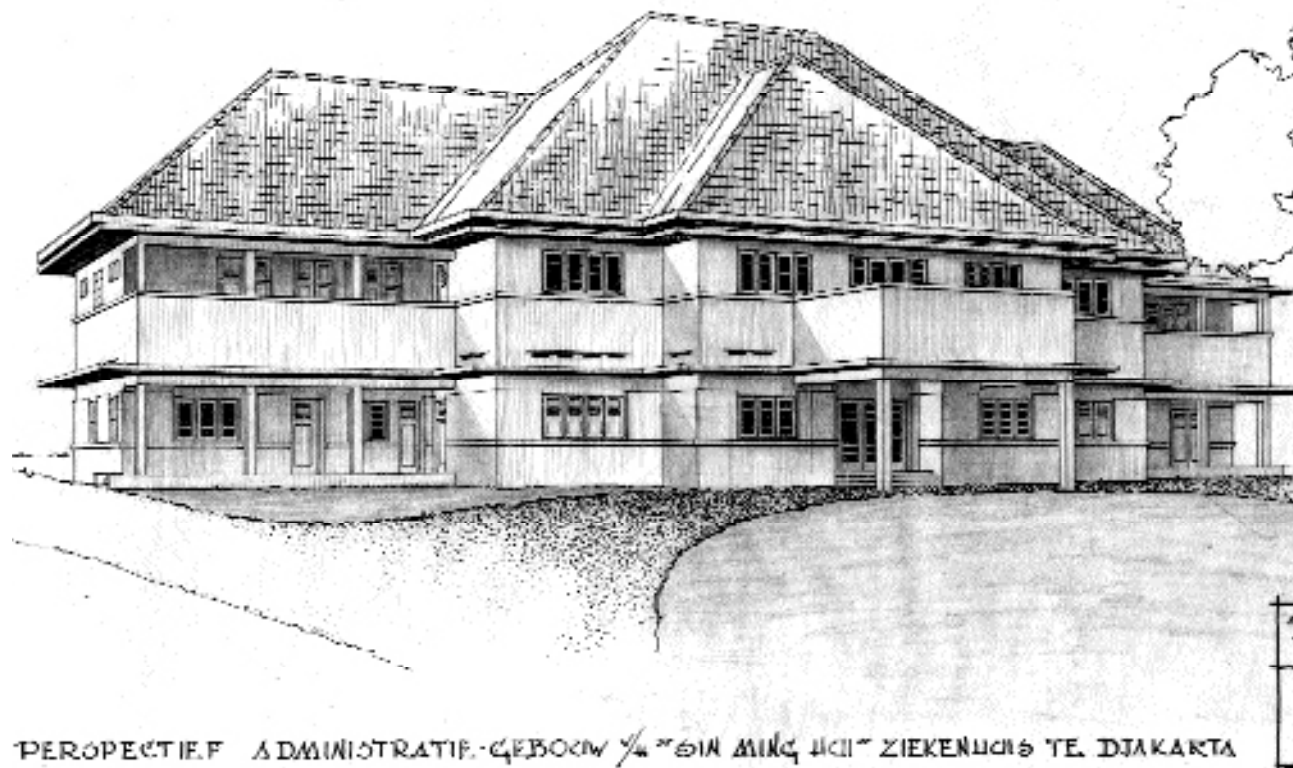
Naam: Stadion Medan
 Ontwerpjaar: 1953-1955
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2000
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1953-1955
 Adres: Telada Medan Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd1
 (2 perspectieftekeningen)
 Literatuur: 10;11

Bijzonderheden:

Het stadion bestaat uit een atletiekveld met rondom een tribune. De entree van het stadion bestaat uit een langgerekt gebouw met een overdekte tribune. Alle faciliteiten bevinden zich onder deze tribune. Het langgerekte volume wordt onderbroken door een vertikaal element: een hoge rechthoekige toren, die de plaats van de ingang aangeeft. De bouwsom bedroeg Rp. 4.500.000,- .

Stadion, Medan (1953-1955).

Administratiegebouw Sin Ming Hui ziekenhuis, Jakarta (1954).

Kantoorgebouw Jakarta 1954

Naam: Administratiegebouw Sing Ming
Hui ziekenhuis
Type: kantoorgebouw
Ontwerpjaar: 1954
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1954
Opdrachtgever: dr. Loe Ping Kian
Adres: Jl. Tangerang (wijk Grogol)
Jakarta Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 perspectief),
pf1 (omslag 2: 1 perspectief)
Literatuur: 5;10;12;13

Bijzonderheden:

Architect J.M. Groenewegen heeft voor dit ziekenhuis het stedenbouwkundig plan en de algemene opzet gemaakt. Het betreft een ziekenhuis van 800 bedden op een terrein van 260 m breed bij 400 m diep. Ook ontwierp hij het hoofdgebouw, de polikliniek, de apotheek en enkele dokterswoningen. Het administratiegebouw sluit qua ontwerpstyl aan bij de polikliniek van Groenewegen. Het gebouw, twee lagen hoog, heeft een middendeel en twee vleugels onder een schuine kap.

Woningcomplex Jakarta 1954

Naam: Woningcomplex Hongkong and
Shanghai Banking Corporation
Type: woningcomplex
Ontwerpjaar: 1954
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1954
Opdrachtgever: Hongkong and Shanghai Banking Corporation
Adres: Jakarta Indonesia
Archief: NAI/LIEM/pf3 (6 bladen aanzichten, doorsneden, plattegronden en details)
Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

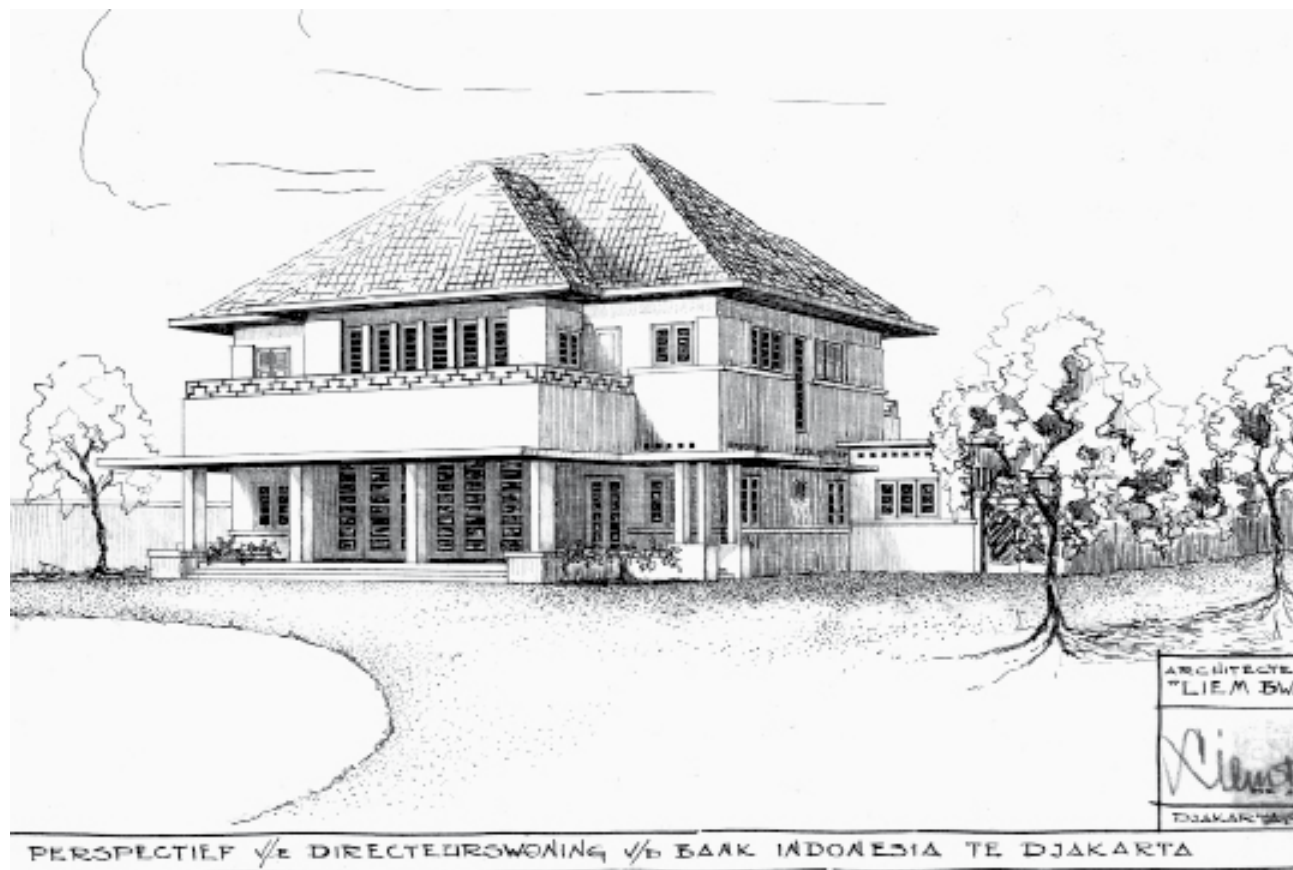
Het gebouw telt drie woningen, twee op de begane grond en een op de verdieping. Het bijgebouw herbergt de garages en de personeelsruimten. Het is in feite een grote uitvoering van een eensgezinswoning met kap. De entrees van de drie woningen liggen naast elkaar; de woning op de verdieping is bereikbaar via een apart trappenhuis dat de twee woningen op de begane grond van elkaar scheidt. In de woningen is een ventilatie systeem tussen het verlaagd plafond en de bovenliggende vloer gemaakt, waardoor de hoogte van een woonlaag groter is dan normaal. In het archief bevinden zich ook de tekeningen voor de aanrechtbladen en de garagedeur met cordonbeslag.

Woning Jakarta 1954

Naam: Directeurswoning Bank Indonesia
Type: woning
Ontwerpjaar: 1954
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1954
Opdrachtgever: Bank Indonesia
Adres: Jakarta Indonesia
Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 1 perspectief tekening)
Literatuur: 5;12

Bijzonderheden:

Een robuuste villa van twee verdiepingen. Rondom een deel van het huis loopt een galerij, gevormd door het balkon en een luifel. Onder het balkon bevindt zich hier de entree. De glooiende daken met veel overstek zijn kenmerkend voor de woonhuizen van Liem Bwan Tjie.

Directeurswoning Bank Indonesia, Jakarta (1954).

Hotel Tegal 1954

Naam: Hotel Merahputih
Type: hotel
Ontwerpjaar: 1954
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1954
Adres: Tegal Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 perspectief tekening)

Bijzonderheden:

Het hotel van twee lagen heeft de entree aan de korte kant van het gebouw, waar zich ook de algemene functies en het trappenhuis bevinden. Op de eerste verdieping is een groot terras over de volle breedte. Achter dit algemene deel zijn de kamers gesitueerd. De kamers op de begane grond hebben toegang tot de tuin vanaf een terras. De kamers op de verdieping hebben een balkon dat de daaronder gelegen terrassen overdekt. Deze balkons krijgen schaduw door het overstekende platte dak. Merahputih betekent letterlijk roodwit.

Hotel Merahputih, Tegal (1954).

Woonhuis Jakarta 1954 -1955

Naam: Woonhuis met verdieping Yap Yan Pin
Type: woonhuis
Ontwerpjaar: 1954 -1955
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1954 -1955
Opdrachtgever: Yap Yan Pin
Adres: Jl. Prita Jakarta Indonesia
Archief: Nai/LIEM/pf4 (1 blad situatie, plattegrond, gevels en doorsneden)

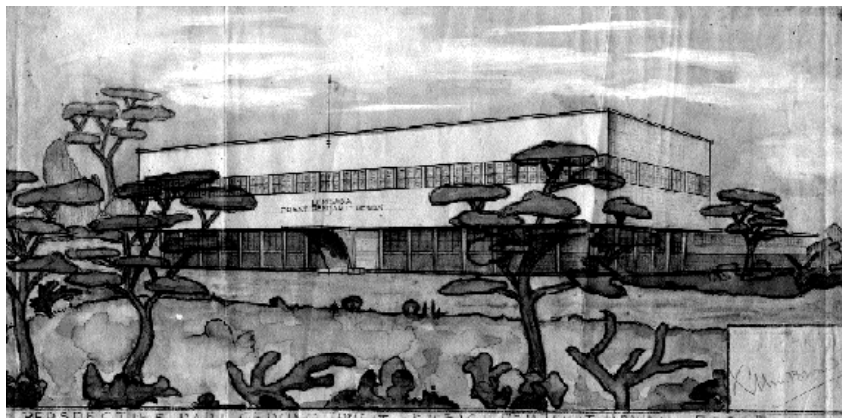
Bijzonderheden:

Dit woonhuis heeft, in tegenstelling tot de meeste woonhuizen van Liem Bwan Tjie, platte daken. Het heeft een oppervlakte van 430 m² (inclusief de terrassen), verdeeld over drie lagen. Het huis bevat negen slaapkamers met eigen sanitaire voorzieningen. Dienruimtes zijn op de tekening niet aangegeven. Door de verspringende plattegronden ontstaan er steeds andere hoeken in de bouwmassa waardoor elk aanzicht verschillend is. Het lijkt of het gebouw voortdurend in beweging is. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de ruimtes al naar gelang hun functie in hoogte verschillen waardoor de horizontale daklijsten steeds op een andere hoogte zitten.

Naam: Hoofdgebouw Virus Instituut
 Type: instituut
 Ontwerpjaraar: 1956
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1956
 Adres: Bogor Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd1 (1 perspectief);
 vd1 (2 grote foto's en foto's in
 album); archief mw. Liem Bwan
 Tjie(perspectiefschets in kleur)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

De eerste verdieping heeft een strak gevelvlak met een bandvenster rondom; de begane grond springt terug - achter kolommen is hier een galerij rondom het gebouw. Het ontwerp was gebaseerd op een complex programma van hygiënische eisen.

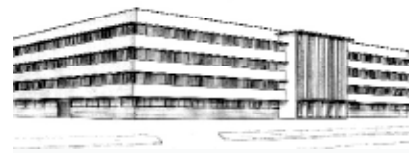
Ontwerpschets hoofdgebouw Virus Instituut, Bogor (1956).

Kantoorgebouw Jakarta 1956-1958

Naam: Kantoorgebouw Ministerie van Landbouw
 Type: kantoorgebouw
 Ontwerpjaraar: 1956-1958
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1956-1958
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 3 perspectieftekeningen); LIEM/rd1 (2 perspectieven, plattegronden)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Van dit ontwerp bestaan drie varianten. In alle gevallen gaat het om een kantoorgebouw dat door bandvensters en borstweringen een horizontale geleiding krijgt.. De varianten verschillen in het aantal lagen en in de plaats van de entreepartij. De entree bevindt zich in alle varianten in een naar voren springend bouwdeel en wordt geaccentueerd door toegangstreden, een luifel en de verticale vensters bij het trappenhuis boven de luifel.

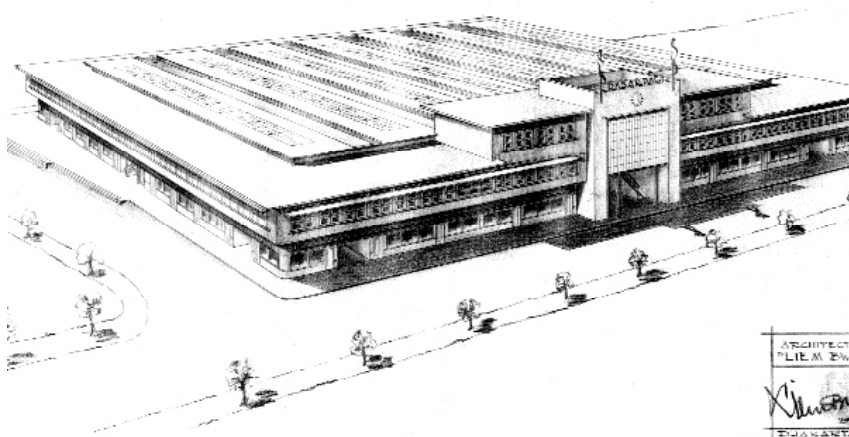
Kantoorgebouw Ministerie van Landbouw, Jakarta (1956-1958).

Marktgebouw Tegal 1957

Naam: Marktgebouw Pasar Pagi
 Type: marktgebouw
 Ontwerpjaar: 1957
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1957
 Opdrachtgever: gemeentebestuur Tegal
 Adres: Tegal Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd2 (2 perspectieftekeningen)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Een marktgebouw met een vierkante plattegrond; de marktstraten binnen worden verlicht door dakenlichten. Het gebouw heeft twee lagen, behalve bij de hoofdtoegang, waar een soort penthouse een derde laag vormt. De benedenverdieping springt naar binnen, waardoor een galerij met schaduw rondom het gebouw ontstaat. De markt binnen is door toegangen rondom het gebouw bereikbaar. De hoofdtoegang doorsnijdt de drie lagen en wordt daardoor sterk geaccentueerd. De bouwsom bedroeg Rp. 15.000.000,-.

PERSPECTIEF DARI BANGUNAN PASAR PAGI KOTAPRABAYA TEGAL

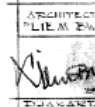
Marktgebouw Pasar Pagi, Tegal (1954).

Bankgebouw Jakarta 1957

Naam: Bank Indonesia
 Type: bankgebouw
 Ontwerpjaar: 1957
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1957
 Adres: Jl. Thamrin Jakarta Indonesia
 Literatuur: 5

Bijzonderheden:

De Bank Indonesia vormde het onderwerp van een besloten prijsvraag tussen het bureau Silaban, Liem Bwan Tjie en het bureau Ingenegeren-Vrijburg. Het ontwerp van Silaban en Groenewegen werd uitgekozen en uitgevoerd.

114 Stadion Palembang 1957

Naam: Stadion Palembang

Type: stadion

Ontwerpjaar: 1957

Uitgevoerd: ja

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1957

Adres: Palembang Indonesia

Literatuur: 10

Bijzonderheden:

De bouwsom bedroeg f. 5.000.000,-

Brandweerkazerne Palembang 1957

Naam: Brandweerkazerne

Type: brandweerkazerne

Ontwerpjaar: 1957

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1957

Opdrachtgever: Gemeente Palembang

Adres: Palembang Indonesia

Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
(werkenlijst)

Bijzonderheden:

De bouwsom bedroeg Rp. 2.500.000,- .

Grafmonument 1960

Naam: Grafmonument voor H. A. Kan

Type: grafmonument

Ontwerpjaar: 1960

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1960

Opdrachtgever: H. A. Kan

Adres: Indonesia

Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 1
blad met aanzichten en
perspectief)

Bijzonderheden:

Het monument bestaat uit een rechthoekige grafplaat van groen graniet op een plint van zwart graniet. Aan het hoofdeinde is een verticaal rechthoekig element geplaatst van wit terrazzo met daarnaast enkele wit granieten blokken. De naam en jaartallen zijn in een zwart marmeren plaat gegraveerd welke aan het verticale element is bevestigd.

Graftombe 1960

Naam: Graftombe

Type: graftombe

Ontwerpjaar: 1960

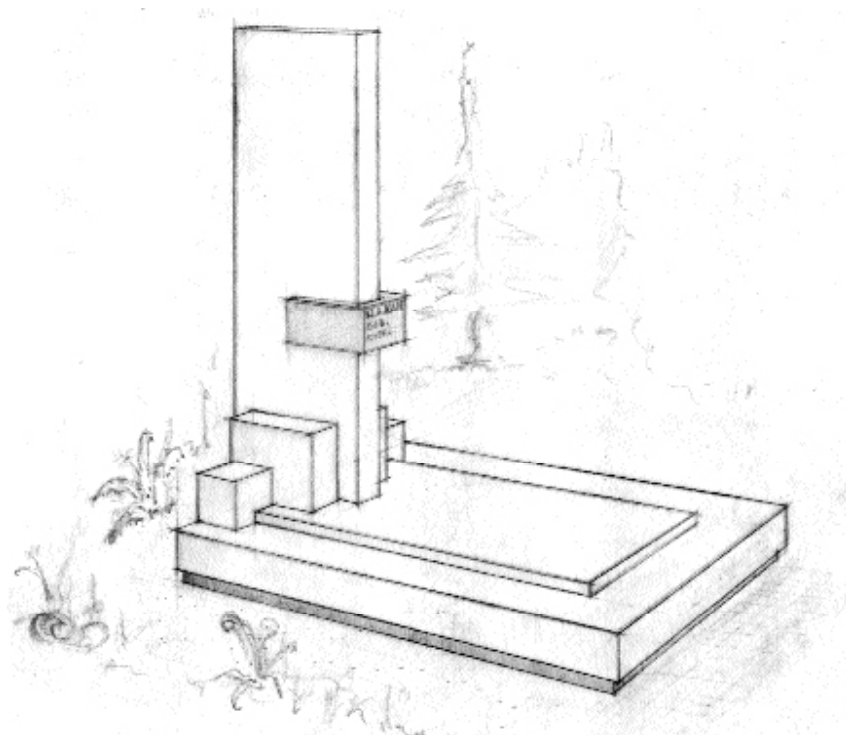
Uitgevoerd: ja

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1960

Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 1
blad met aanzichten, doorsnedes
en plattegrond)

Bijzonderheden:

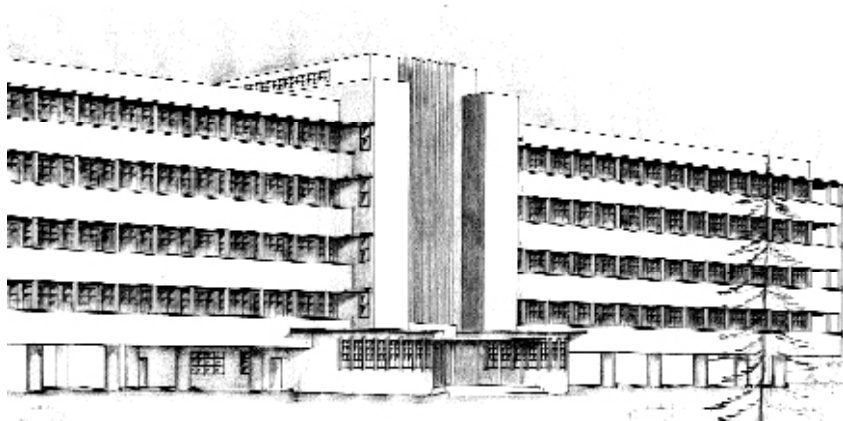
Het gaat hier om een graftombe voor drie personen uit wit marmer en graniet. Het graf is overdekt door een horizontale luifel. Aan het hoofdeinde van de drie graven is een verticale gedenkplaat gemaakt met ruimte voor drie gedenksteden.

Grafmonument voor H. A. Kan (1960).

Departement Jakarta 1960-1961

Naam: Gebouw Departement
Landspolitie
Type: departement
Ontwerpjaar: 1960-1961
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1960-1961
Opdrachtgever: Ministerie van Politie
Adres: (Kebayoran Baru) Jakarta
Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd1 (7 bladen perspectieven, lichtdrukken, plattegronden en geveltekeningen); pfl(omslag 1: 2 perspectieven)
Literatuur: 4;5;10;12

Gebouw departement landspolitie, Jakarta (1960-1961).

Bijzonderheden:

De tekeningen laten verschillende ontwerpen zien van het gebouw. De opzet is steeds hetzelfde, maar het aantal bouwlagen varieert van drie tot vier. De gevel krijgt door de afwisseling van de galerijen erlans en de bandvensters van de verdiepingen, een horizontale geleiding. De begane grondgevel ligt terug ten opzichte van de verdiepinggevels. De entree bevindt zich in het midden, tussen twee naar voren springende halfronde vleugels op de begane grond. De ingangspartij wordt geaccentueerd door de verticale geleiding van het bouwdeel daarboven. De bouwsom bedroeg Rp. 25.000.000,-.

Polikliniek Jakarta 1960-1965

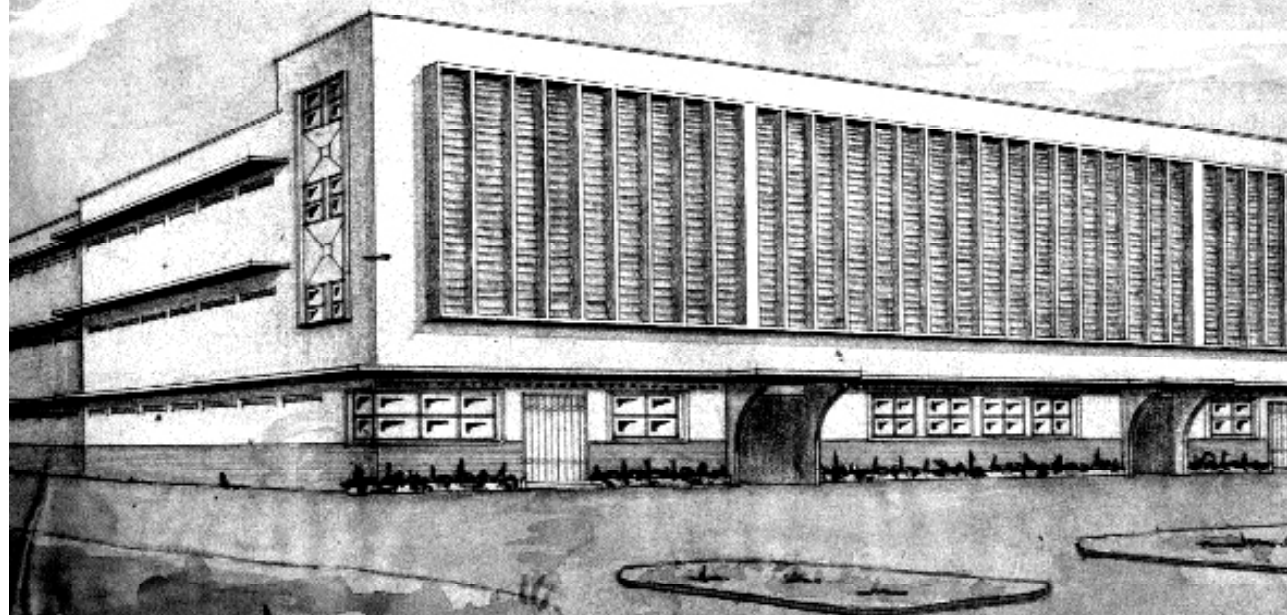
Naam: Polikliniek Ziekenhuis Husada
Type: polikliniek
Ontwerpjaar: 1960-1965
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1960-1965
Adres: Jl. Raya Mangga Besar Jakarta
Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd2 (1 lichtdruk met plattegronden en gevels), pf4 (lichtdruk met plattegrond en doorsneden)
Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Het betreft een onderdeel voor het Jang Seng Ie ziekenhuis. Het gebouw bestaat uit een langgerekt volume van twee lagen. Op de begane grond is in het midden een onderdoorgang van waaruit de eerste verdieping wordt ontsloten. Op de begane grond bevinden zich de onderzoekskamers en wachtruimtes. Op de eerste verdieping de administratie-, de kantine-, vergader- en directieruimtes.

PERSPECTIEF RENTJANA GEDUNG SEKOLAH
 KEMENTERIAN PERGURUAN TJIKINI, DJAKARTA

— LIEM BWAN TJIE —
 — ARCHITECT I.A.I. —

Schoolgebouw onderwijsinstituut Tjikini, Jakarta (1961).

Naam: Schoolgebouw onderwijsinsti-
tuut Tjikini
Type: schoolgebouw
Ontwerpjaar: 1961
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1961
Opdrachtgever: onderwijsinstituut Tjikini
Adres: Jakarta Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd1 (2 perspectie-
ven), pf1 (omslag 2: 2 perspec-
tieven); vd1 (perspectiefteke-
ning)
Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

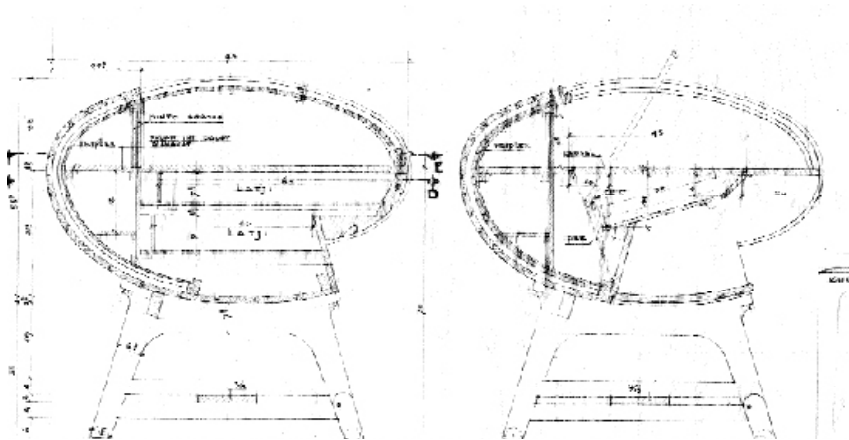
Opvallend aan dit gebouw is de enorme opening in de voorgevel met geprononceerde omlijsting, waarin zich louveres bevinden, die voor ventilatie en lichttoetreding zorgen. Aan de zijgevel zien we op alle drie de lagen smalle bovenlichten, waar de lichttoetreding nog getemperd wordt door luifels.

Schrijfbureau 1961

Naam: Schrijfbureau
Type: schrijfbureau
Ontwerpjaar: 1961
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1961
Opdrachtgever: drs. Khouw Bian Tie
Adres: Indonesia
Archief: NAI/LIEM/pf3 (4 bladen met
doorsnede en details)
Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Deze bijzondere schrijftafel ontwierp Liem voor zijn vriend Khouw Bian Tie, die een bekend econoom was en directeur van het International Monetary Fund (IMF) in Washington. De schrijftafel in doorsnede ovaal van vorm. Het schrijfgedeelte kan worden afgedekt met een oprolbaar blad. Achter het schrijfgedeelte is een opbergruimte, afsluitbaar met schuifdeurtjes.

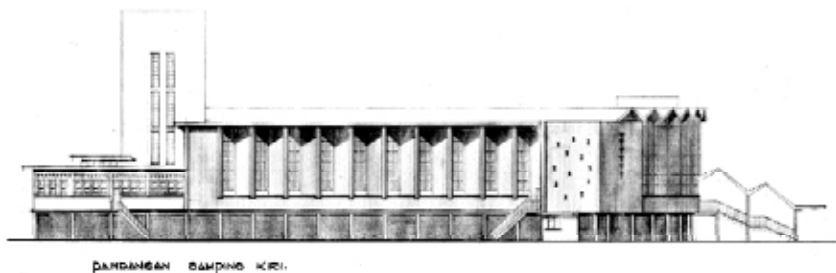
Schrijfbureau Khauw Bian Tie (1961).

Universiteit Menado 1961-1963

Naam: Universiteitcomplex Unisut
 Type: universiteit
 Ontwerpjaraar: 1961-1963
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1961-1963
 Opdrachtgever: Universiteit Menado
 Adres: Menado Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd7 (10 bladen met situatie, gebouw voor kunstwetenschappen en een woning)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het ontwerp behelst een opzet voor de terreinindevling van universiteit en campus te Menado met onder andere een gebouw voor kunstwetenschappen en een woning op het terrein. Het grote gebouw voor de kunstwetenschappen heeft de zaal en het podium op 3 m. boven het maaiveld liggen. Hieronder bevinden zich de opslagruimtes voor stoelen en requisieten. De kap bestaat uit een serie zadeldaken in de lengterichting van het gebouw, waaronder zich hoge verticale vensters over de hele hoogte van de zaal bevinden, die door het inspringen van de vensters of het uitspringen van het dak voldoende schaduw krijgen. Hierdoor, en ook door de compositie van hogere en lagere horizontale en verticale bouwdelen, krijgt het gebouw een expressief karakter. De bouwsom bedroeg Rp. 350.000.000,-

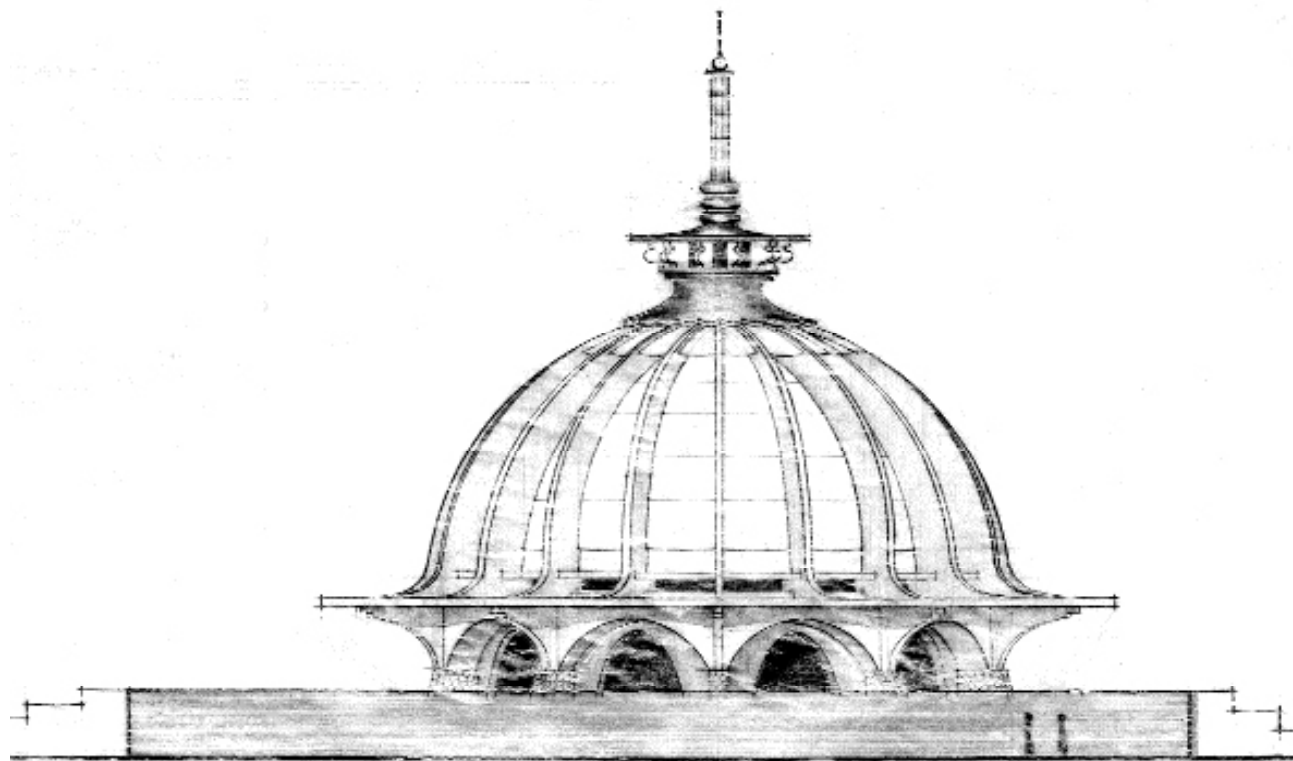
Universiteitcomplex Unisut, Menado (Noord-Celebes) (1961-1963).

Klooster Tjipanas 1962

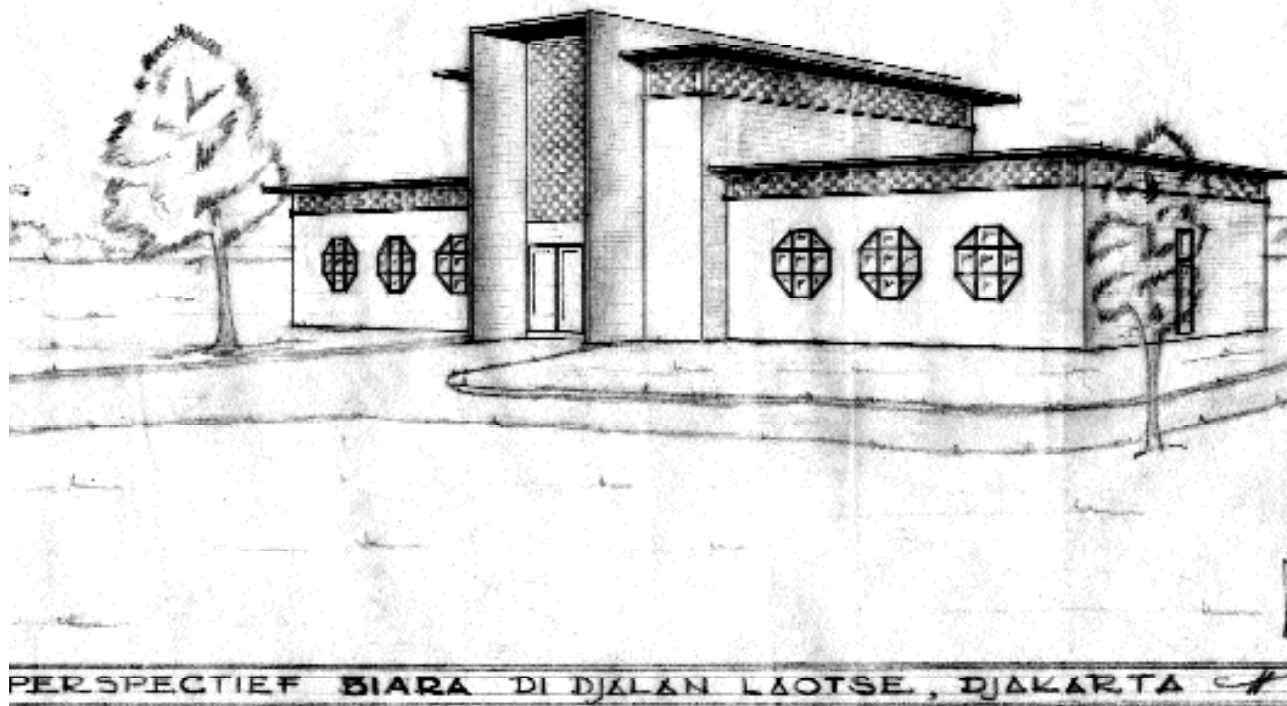
Naam: Boeddhistisch klooster Chota-Panthaka
 Type: klooster
 Ontwerpjaraar: 1962
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1962
 Opdrachtgever: Boeddhistische Vereniging in Indonesië
 Adres: Djalanan Tjipanas Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd4 (9 bladen originelen en lichtdrukken van twee versies)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het ontwerp voor de boeddhistische vereniging in Indonesië bestaat uit een kloostergebouw met een tempel. Er zijn twee versies ontworpen. Uit de ontwerptekeningen is af te leiden welke versie is uitgevoerd, gezien de handtekeningen van de aannemer(s) en opdrachtgever. Het ontwerp heeft geen verdieping. Het tempelgedeelte bestaat uit een serene, hoge, rechthoekige ruimte met een gewelfde kap, daklicht en zijramen. Aan de tempel grenzen de kloostergebouwen die rond een open 'hof' zijn gelegd.

Gevel Boeddhistisch klooster Chota-Panthaka, Tjipanas (1962).

Tempel Wang Kiap Sie, Jl. Laotse, Jakarta (1962).

Naam: Tempel Wang Kiap Sie
 Type: tempel
 Ontwerpjaar: 1962
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1962
 Adres: Jl. Laotse Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd5 (6 bladen
 perspectieven, gevels, platte-
 gronden van 2 versies)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Voor deze Chinese tempel zijn ook twee verschillen-
 de versies ontworpen, een traditioneel en een meer
 modern vormgegeven ontwerp. Zeer waarschijnlijk
 is het laatste ontwerp de definitieve versie gewor-
 den, gezien de datering op de tekeningen. Het is een
 symmetrisch geheel waarbij de tempelruimte een
 hoge rechthoekige ruimte is, centraal gelegen in het
 ontwerp, met aan weerszijden de bijruimtes. Het
 licht in de tempelruimte komt via grote getraceerde
 vensters in voor- en achtergevel, en direct onder het
 overstekende platte dak, naar binnen. De bijgebou-
 wen hebben bijzondere achthoekige vensters naar
 Chinese traditie.

Ziekenhuis Ambon-stad 1962-1964

Naam: Zenuwlijders Instituut Karang
 Panjang
 Type: ziekenhuis
 Ontwerpjaar: 1962-1964
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1962-1964
 Opdrachtgever: Ministerie van Gezondheid
 Adres: Karang Panjang Ambon-stad
 Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 2: 16
 bladen met situatie, plattegron-
 den, aanzichten en terreinopzet)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

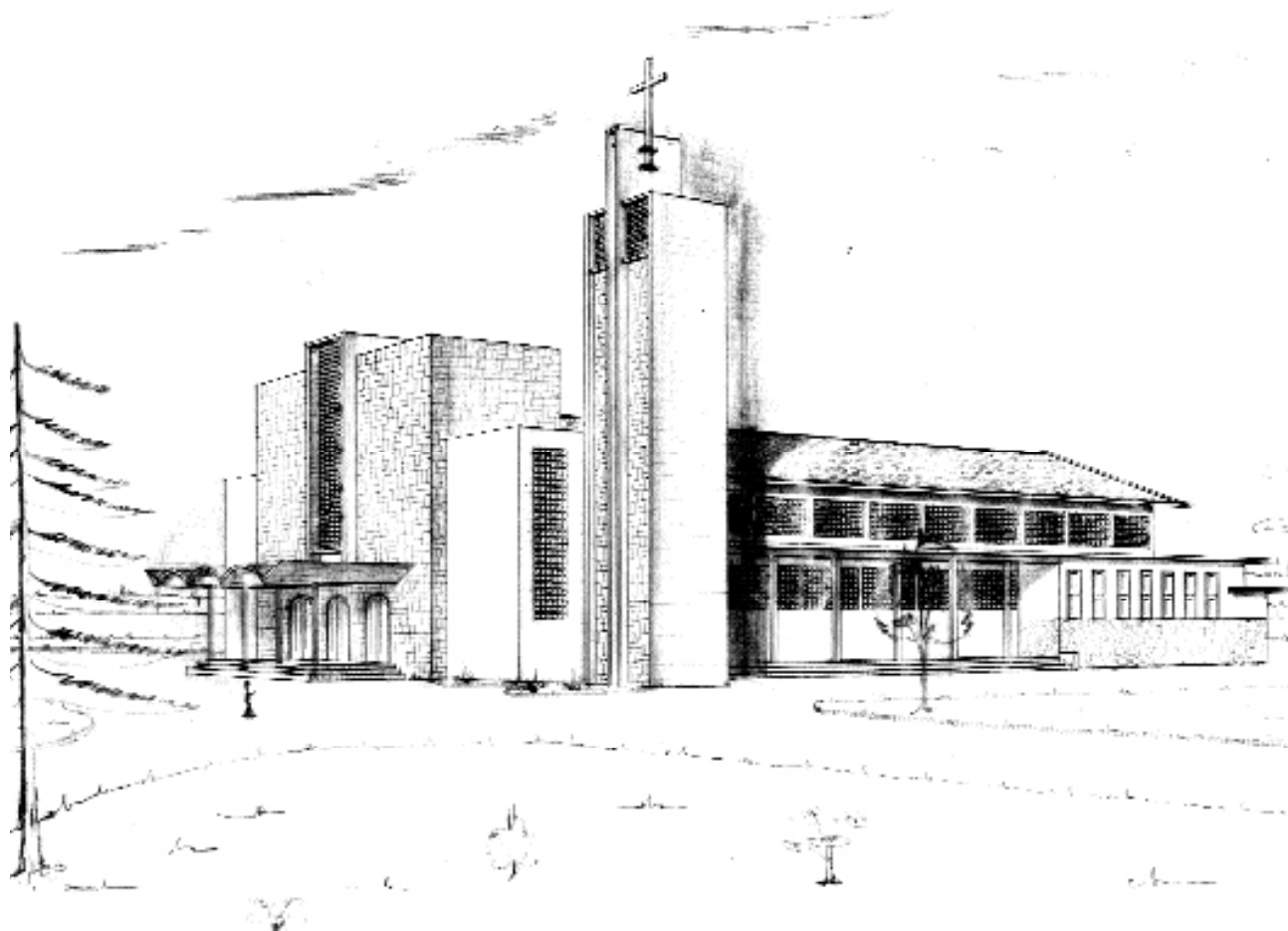
In het archief zijn van enkele gebouwen op het ter-
 rein van het ziekenhuiscomplex verschillende ont-
 werpen. Onduidelijk is welke de definitieve versie is.
 De bouwsom van het totale complex bedroeg Rp.
 20.000.000,- . De uitvoering had plaats in 1963-
 1964.

Kerk Jakarta 1964

Naam: R.-k. kerk
 Type: kerk
 Ontwerpjaar: 1964
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1964
 Opdrachtgever: R.-k. gemeenschap Jakarta
 Adres: Kramatdjadi Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/rd6 (3 perspectie-
 ven), pf1 (omslag 1: perspectief-
 tekening)
 Literatuur: 5;10;12

Bijzonderheden:

Voor deze kerk zijn verschillende ontwerpen
 gemaakt. Het ontwerp uit 1964 is uitgevoerd. In dit
 ontwerp staat een strak vormgegeven klokkentoren
 los van het kerkgebouw. De kerkzaal met daarin het
 altaar wordt door een zadeldak met bijzondere hou-
 ten constructie gedekt. De entreepartij is opge-
 bouwd uit vijf naar het midden toe trapsgewijs oplo-
 pende rechthoekige bouwdelen, met boven de drie
 toegangen in het middengedeelte een gegolfde luifel.

Rooms-katholieke kerk Kramatdjati Jakarta (1964).

Woonhuis 1965

Naam: Woonhuis voor mevr. Liem Bwan Tjie
 Type: woonhuis
 Ontwerpjaar: 1965
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie 1965
 Adres: Nederland
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (A4 met plattegrond, doorsnede en gevel)

Bijzonderheden:

Een eenvoudig huis van twee verdiepingen hoog, gedekt door een schuine kap. De tweede verdieping bevindt zich totaal onder de kap. De stijl is châlet-achtig van karakter. Twee ronde ramen in het huis zijn gedecoreerd met een Chinees karakter. Liem ontwierp het huis voor zijn vrouw, om in Nederland te laten bouwen wanneer hij zou komen te overlijden.

Niet te dateren werken

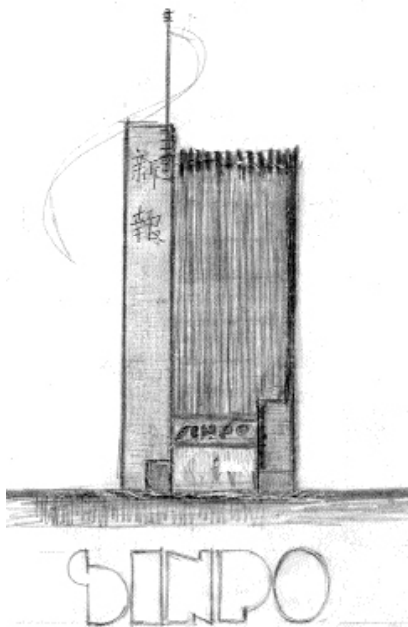
Van onderstaande werken is de beschikbare documentatie zo onvolledig dat de ontwerpdatum niet te traceren is.

Ontwerpstudie

Naam: Ontwerpstudie kantoorgebouw Sin Po
 Type: ontwerpstudie
 Uitgevoerd: nee
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Adres: Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (schets voorgevel)

Bijzonderheden:

Ontwerpstudie voor het kantoor van Liems goede vriend Kwee Kek Beng, hoofdredacteur van de krant Sinpo. Het gebouw heeft een a-symmetrische voorgevel, met een gesloten torenachtig bouwdeel met de naam van de krant in Chinese tekens, en een half open geveldeel, ten behoeve van lichttoetreding en ventilatie.

Ontwerpstudie kantoorgebouw Sin Po.

Fauteuil

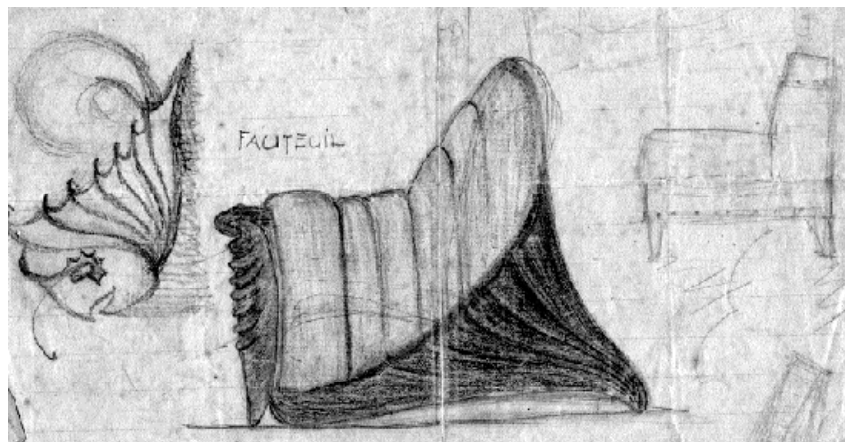
Naam: Fauteuil met schelpvorm

Type: fauteuil

Architect/bureau: Liem Bwan Tjie

Adres: Indonesia

Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
(schets zijaanzicht)

Fauteuil met schelpvorm.

Naam: Boekenlegger
 Type: boekenlegger
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Adres: Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (schets)

Bijzonderheden:

Een ontwerp voor de decoratie van een boekenlegger, uit te voeren in fluweel.

Boekenlegger.

Fauteuil

Naam: Fauteuil
 Type: fauteuil
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2000
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (foto's van de fauteuil, deze is
 heden in het bezit van haar
 dochter)

Bijzonderheden:

Fauteuil met gebogen armleuningen van zwart
 gelakt hout met wijnrode bekleding.

Meubels collectie mevr. I.S. Rombout-Liem.

Tafel

Naam: Tafel met glazen blad
 Type: tafel
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/2000
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie
 (foto's tafel, deze tafel is heden
 in het bezit van haar dochter)

Bijzonderheden:

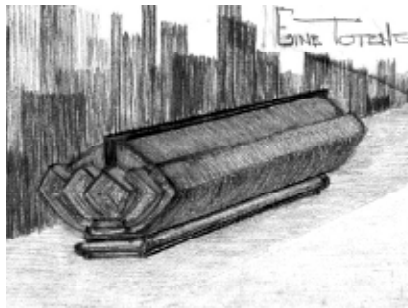
Tafel met glazen blad en zwart gelakt onderstel. In
 detaillering sluit het onderstel aan bij de fauteuil
 met gebogen armleuning.

Graftombe

Naam: Graftombe
 Type: graftombe
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie

Bijzonderheden:

Potloodschets ingekleurd met blauw, rood, groen en
 geel.

Graftombe.

Woonhuis Semarang

Naam: Woonhuis Tan Hong Hie
 Type: woonhuis
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Opdrachtgever: Tan Hong Hie
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: Nai/LIEM

Bedrijfsgebouw Jakarta

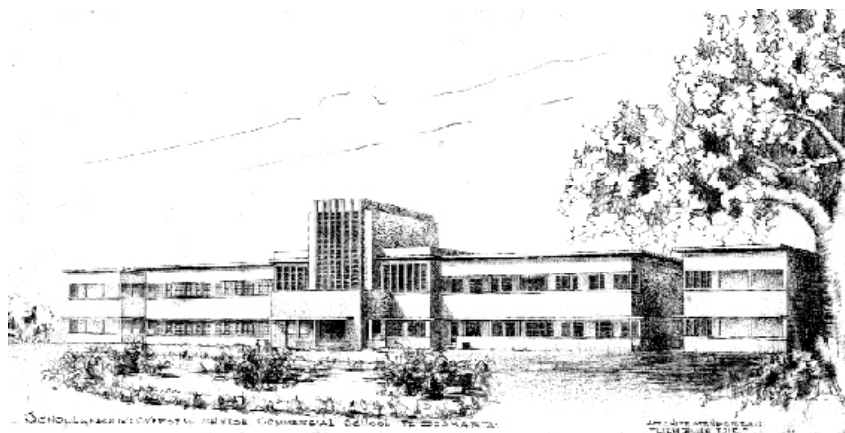
Naam: Fa. Trijaya Putera
Type: bedrijfsgebouw
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
Adres: Taman Tanah Abang III no. 10
Jakarta Indonesia
Archief: NIEM/pf2 (omslag 3: 1/2 blad
met doorsneden)
Literatuur: 5;12

Schoolgebouw Jakarta

Naam: Schoolgebouw Overseas Chinese
Commercial School
Type: schoolgebouw
Uitgevoerd: nee
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
Adres: Jakarta Indonesia
Archief: NAI/LIEM/rd1 (1 perspectief)

Bijzonderheden:

Een symmetrisch gebouw van twee lagen met de entree op de as. De entree en enkele algemene functies bevinden zich in het vooruitspringende midden-deel met louvres achter verticale lijsten. De klaslokalen liggen in de zijvleugels; tussen de gevel en de lokalen bevindt zich een galerij zodat de lokalen geen direct zonlicht krijgen.

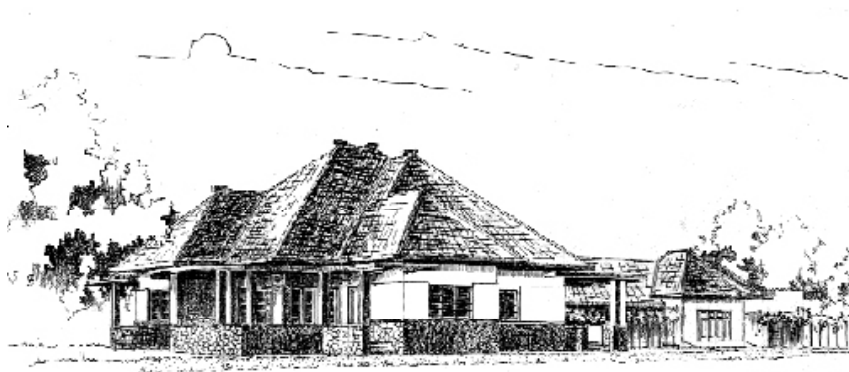

Schoolgebouw Overseas Chinese Commercial School, Jakarta.

Naam: Woonhuis Tan Hong Hie
 Type: woonhuis
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Opdrachtgever: Tan Hong Hie
 Adres: Semarang Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf1 (omslag 1: 1
 perspectieftekening)

Bijzonderheden:

Een woonhuis met bijgebouwen, vermoedelijk uit Liems beginperiode te Semarang, volgens een stramien dat veel in zijn werk voorkomt: een zadeldak met royaal overstek dat de vensters in de witgepleisterde gevel in de schaduw houdt - dit alles op een plint van kalisteen.

Woonhuis Tan Hong Hie, Semarang.

Gedenkteken Jakarta

Naam: Herdenkingsmonument Kwa
 Tjoan Sioe
 Type: gedenkteken
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Adres: Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's)
 Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het monument bestaat uit een rond plateau met een gebogen wand met de namen van alle Chinese sponsors van het ziekenhuis waarvan dr. Kwa Tjoan Sioe directeur geweest is. Midden op het plateau staat het borstbeeld van dr. Kwa. De wand is nu afgebroken, maar het borstbeeld staat er nog steeds.

Herdenkingsmonument Kwa Tjoan Sioe, Jakarta.

Fabriek Jakarta

Naam: NV Yoengi Weaving Factory
 Type: fabriek
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (inrichting
 verblijfsruimte werknemers)
 Opdrachtgever: NV Yoengi Weaving Factory
 Adres: Jl. Mangga Besar Jakarta
 Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/pf2 (omslag 1: 14
 bladen berekeningen)

Woonhuis

Naam: Vier woonhuizen
 Type: woonhuis
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Archief: NAI/LIEM/pf3
 (1 perspectieftekening)

Bijzonderheden:

Het gaat hier om een perspectieftekening in inkt van vier verschillende woonhuizen met bijbehorende dienstgebouwen. De woningen liggen op een terrein met één toegang in een Indonesisch landschap. De tekening is linksonder gesigneerd.

Hotel Jakarta

Naam: Hotel 't Gooi
 Type: hotel
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing);
 NV Bouwwak Lauw Tiang Boh
 (uitvoering)
 Adres: Kebonsirih Jakarta Indonesia
 Archief: NAI/LIEM/vd1 (foto's exterieur)
 Literatuur: 7

Woonhuis Jakarta

Naam: Woonhuis Lie Kian Seng
Type: woonhuis
Uitgevoerd: ja
Bijdragen: Liem Bwan Tjie (verbouwing)
Opdrachtgever: Lie Kian Seng
Adres: Kebon Sirih Jakarta Indonesia
Literatuur: 10

Woonhuis Indonesia

Naam: Woonhuizen Tjia Kwee Lay
Type: woonhuis
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
Opdrachtgever: Tjia Kwee Lay
Adres: Dr. Yap Boulevard Yogyakarta
Indonesia
Literatuur: 10

Bijzonderheden:

Het gaat hier om vijf woonhuizen.

Marktgebouw Palembang

Naam: Marktgebouw Pasar Pagi
Type: marktgebouw
Uitgevoerd: ja
Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
Opdrachtgever: Gemeente Palembang
Adres: Palembang Indonesia
Literatuur: 10

Woonhuis Jakarta

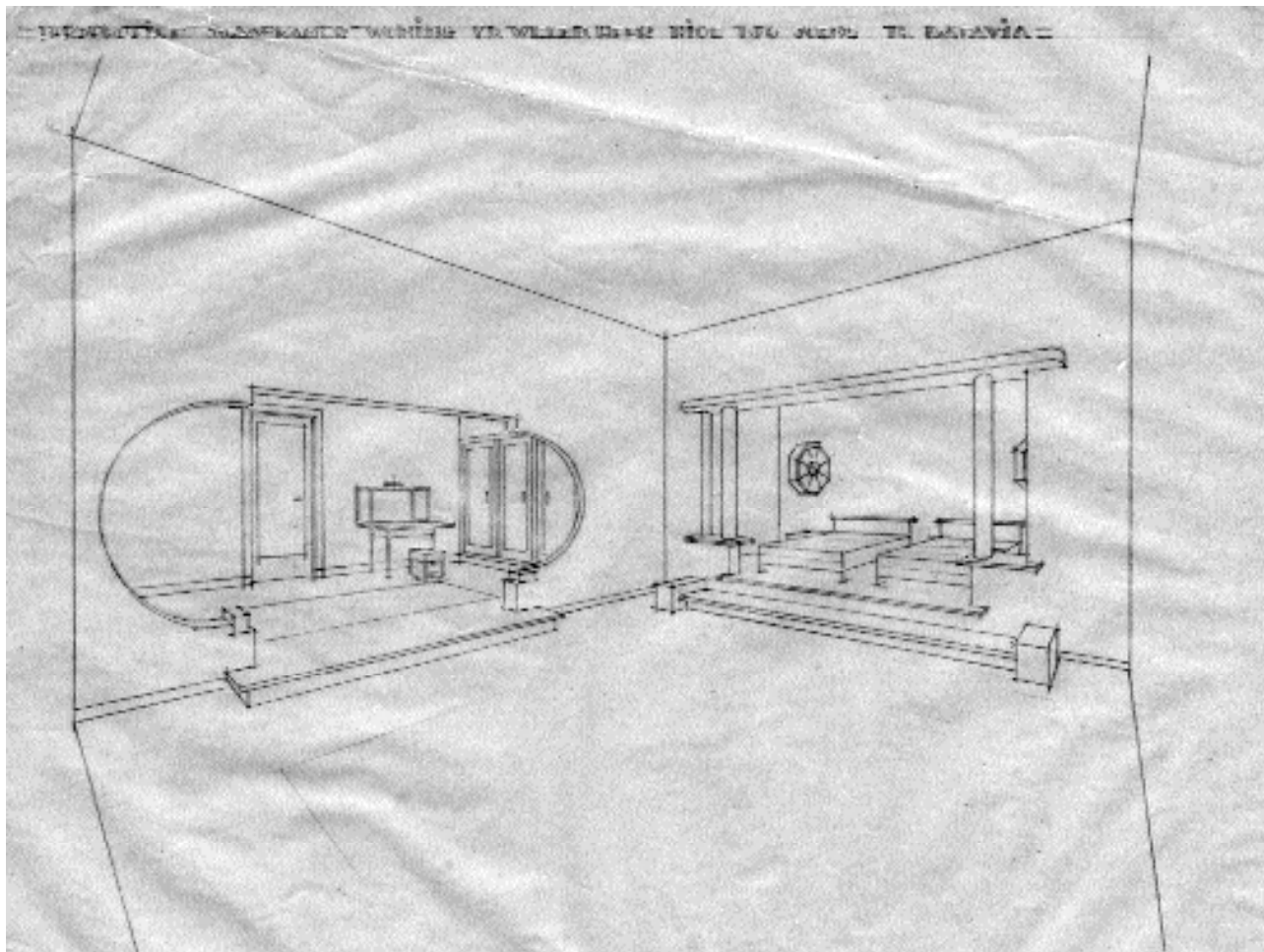
Naam: Woonhuis Tan Tjoen Eng
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Nog bestaand: ja/1997
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (inrichting en meubilair)
 Opdrachtgever: Tan Tjoen Eng
 Adres: Jl. Jawa Jakarta Indonesia
 Literatuur: 10

Woonhuis Semarang

Naam: Woonhuis Goei Ing Bie
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (interieur)
 Opdrachtgever: Goei Ing Bie
 Adres: Semarang Indonesia
 Literatuur: 10

Woonhuis

Naam: Woonhuis mr. Liem Tjiauw Hoen
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie (interieur en meubilair)
 Opdrachtgever: mr. Liem Tjiauw Hoen
 Adres: Indonesia
 Literatuur: 10

Woning Hioe Tjo Joeng, Jl Manga Besar, Jakarta (1948, verbouwing).

Woonhuis

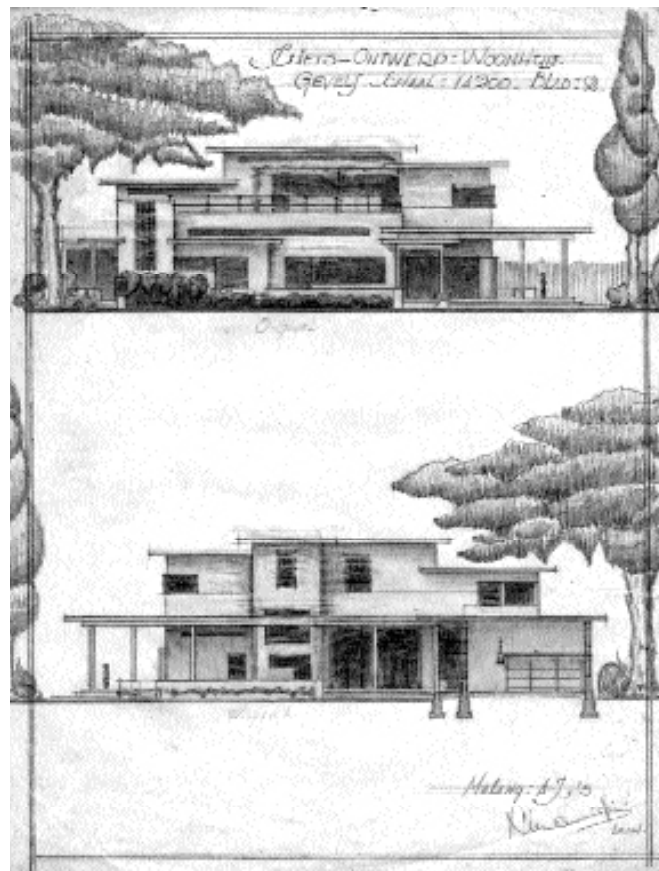
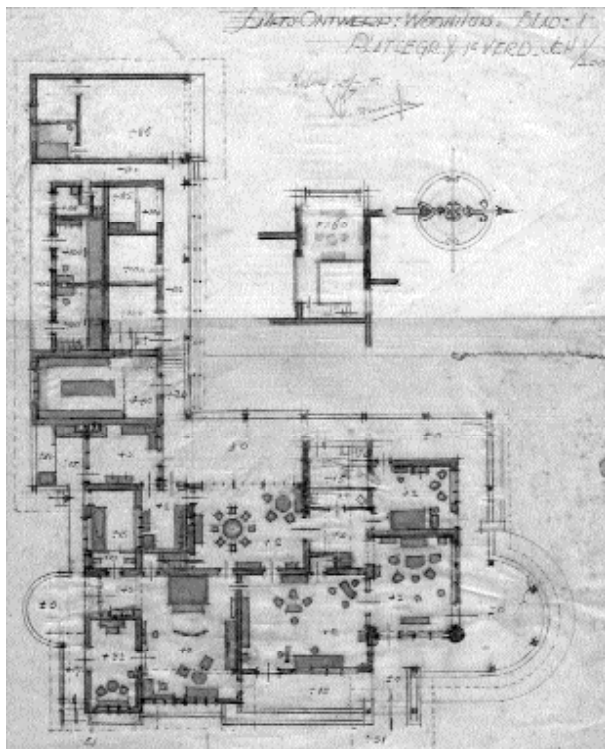
Naam: Woonhuis Hioe Tjo Joeng
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Bijdragen: Liem Bwan Tjie
 (interieur en meubilair)
 Opdrachtgever: Hioe Tjo Joeng
 Adres: Indonesia
 Literatuur: 10

Woonhuis Jakarta

Naam: Woonhuis Kwa Tjoan Sioe
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Opdrachtgever: Kwa Tjoan Sioe
 Adres: Jl. Baljuw Jakarta Indonesia
 Literatuur: 10

Woonhuis Malang

Naam: Woonhuis
 Type: woonhuis
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Adres: Malang Indonesia
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie

Schetsontwerp woonhuis Malang, oost- en westgevel.

Naam: Ontwerpstudie clubhuis
 vereniging Chung Hua Hui
 Type: ontwerpstudie
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Archief: archief mw. Liem Bwan Tjie

Bijzonderheden:

Van de vereniging voor Chinese studenten in Nederland, de Chung Hua Hui, is Liem tijdens zijn studie lid geweest. Hij heeft dit clubhuis waarschijnlijk ontworpen als ideaalbeeld. Het gebouwtje heeft een kubistische architectuur. Verschillende rechthoekige volumes zijn op zodanige manier gerangschikt dat er een draaiende beweging vanuit een laag gedeelte aan de buitenkant naar het hoge middendeel ontstaat.

Woonhuis

Naam: Enkele woonhuizen
 Type: woonhuis
 Uitgevoerd: ja
 Architect/bureau: Liem Bwan Tjie
 Adres: Indonesia
 Archief: Nai/LIEM/vd1 (foto's exterieur)

Bijzonderheden:

In een van Liems fotoboeken bevinden zich hiervan opnames. Jaar van ontwerp/uitvoering, locatie en opdrachtgever onbekend.

Uitgevoerd woonhuis, jaar, locatie en opdrachtgever onbekend.

Uitgevoerd woonhuis, jaar, locatie en opdrachtgever onbekend.

Uitgevoerd woonhuis, jaar, locatie en opdrachtgever onbekend.

Eigen publicaties

- Liem, B.T., 'Onze rondvraag over de Indische architectenorganisatie', **I.B.T. Locale Techniek** 7(1938)3;5, 89;143
- Liem, B.T., 'Twee woonhuizen', **I.B.T. Locale Techniek** 9(1940)5, 162-165

Literatuur

- 1 'Openbare vermakelijkheden',
- 2 'Iets over architectuur', **Java Critic** (1949), 4;6
- 3 'Chinese Wijsheid',
- 4 M.E. de Vletter; R.P.G.A. Voskuil; J.R. van Diessen, **Jakarta – Beeld van een metamorfose**, Purmerend 1997, ISBN 90 74861 09 1, 98;100
- 5 Akihary, H., **Architectuur en stedenbouw in Indonesië 1870-1970**, Zutphen 1990, ISBN 9060116976, 73;78
- 6 Broeshart, A.C.; Diessen, J.R.; Gill, R.G.; Zeydner, J.P., **Soerabaya – Beeld van een stad**, Purmerend 1994-1995, ISBN 90 74861 03 2, 150
- 7 Brommer, B.;Budihardjo, E.;Montens, A.B.;Setiadi, S.;Sidharta, A.;Siswanto, A.;Soewarno;Stevens, Th., **Semarang - Beeld van een stad**, Purmerend 1995, ISBN 90 74861 04 0, 18,19;154;156
- 8 'Gebouw Oei Tong Ham Concern ingewijd', **De Locomotief**
- 9 Khouw, Bian Tie, 'Huize "Han"', **Java Critic**
- 10 Kwee, ir. H.G., **De architectuur van Liem**

Bwan Tjie, een synthese tussen Oost en West, 1997 (ongepubliceerd)

- 11 Loderichs, M.A.; e.a., **Medan – Beeld van een stad**, Purmerend 1997, ISBN 90 74861 10 5, 83
- 12 **Lijst van architecten en stedenbouwkundigen werkzaam in Nederlands Indië / Indonesië, tot 1970**, s-Hertogenbosch 1999, 56-58
- 13 Segaar-Höweler, D.C., **J.M. Groenewegen (1888-1980) Een Hagenaar als Indonesisch architect.**, Rotterdam 1998, ISBN 90-802401-6-8, 73; 82
- 14 'Semarang een Prachtig Bioscoopaleis rijker', **De Locomotief** (datum onbekend; artikel bevindt zich in archief mw. Liem Bwan Tjie)

Register

Personen en instanties

Associatie, bureau 103
 Ate Tan-Loa 42
 Bank Indonesia 42, 109, 110, 113
 Berlage, H.P. 9
 Be Kian Tjong, ir. 56
 Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) 10
 Bond Nederlandse Architecten (BNA) 12
 Boeyinga, ir. B.T. 9
 Bijvoet, B. 9
 Chinese Consulaat Amsterdam 10
 Chinese Kamer van Koophandel in Jakarta 97, 98
 Chota Panthaka, Boeddhistisch klooster 42, 43, 119, 120
 Chung Hua Hui, vereniging 9, 10, 138
 City-concern 86, 88
 Commissie Hens 33
 Concordante, HBS 36, 92, 93
 Corbusier, Le 11, 25
 Cuypers, Ed. 9
 Departement van Waterstaat en Wederopbouw 32
 Dudok, W.M. 11, 16, 18, 32
 Duiker, J. 9
 Duinen, R. van 8, 89
 Ecole des Beaux Arts 10
 Fermont en Cuypers 33
 Gemeentebestuur Tegal 113
 Gemeente Palembang 114, 133
 Gemeente Pekalongan 70
 Gemeente Semarang 10, 84
 Genootschap voor de Bevordering van Kunsten en Wetenschappen 12
 Gmelig Meyling 33

Goei Ing Bie, mr. 45, 134
 Gooi, Hotel 't 132
 Gouvernement Oost Indonesië 33, 92, 94
 Groenewegen, H.M. 12, 33, 103, 109, 113
 Gulden en Geldmaker 9
 Han Sing Kien 81
 Han Tiauw Tjong 25, 26, 27, 28, 45, 57, 58, 59, 60
 Hioe Tjo Joeng 39, 45, 94, 135, 136
 Hong Kong Shanghai Bank 42, 109
 Husada ziekenhuis 116
 Ikada Stadion 99, 100
 Ikatan Arsitek Indonesia (IAI) 12
 Indonesisch Gouvernement 96, 100
 Ingenieuren-Vrijburg N.V., ingenieurbureau 113
 Intraport, N.V. Handelsmij 36, 37, 103, 104
 Jang Seng Ie, vereniging 82, 83
 Jang Seng Ie ziekenhuis (later Husada ziekenhuis) 32, 34, 116
 Job & Sprey 33
 Kan, H.A. 114, 115
 Khouw Bian Tie 40, 45, 60, 118
 Kian Gwan 12
 Klerk, M. de 4, 9
 KLM 38, 42, 101, 102
 Koninklijk Instituut voor Ingenieurs (KIVI) 11
 Kwa Tjoan Sioe, Dr. 32, 42, 96, 130, 131, 136
 Kwee Hin Goan 12
 Kwee Kek Beng 10, 124
 Kwik Tjien Gwan 25, 29, 70
 Lao Sek Hie 10
 Lauw Tiang Boh, N.V. Bouwvak 132
 Lie Kian Seng 42, 133
 Liem Bwan Tjie, mevr. 8, 77, 95, 124
 Liem Hwie Giap 94

Liem King Ling 9
 Liem Kiem Lioe, mw 95
 Liem Mo Djan, drs. 45, 88
 Liem Tjiauw Liat 72, 73
 Liem Tjiauw Hoen 45, 134
 Liem Tjing Soei 9
 Loa Sek Hie 42, 50
 Loe Ping Kian 109
 Mangkoenegara 11
 Margoredjo, koffiebranderij 32, 49, 50
 Ministerie van Landbouw 33, 112
 Ministerie van gezondheid 122
 Ministerie van Politie 33, 116
 Mond- en Klauwzeer Instituut Wonotjolo 100
 Mook, van 33
 Nederlands Architectuurinstituut 5
 Nederlandsch Indische Architecten Kring (NIAK) 12
 Oei Tiong Ham Concern 8, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
 25, 32, 52, 53, 74, 75, 76, 89, 90
 Oei Tjong Hauw 24, 25, 45, 53, 54
 Ooiman en Van Leeuwen, fa. 86, 88, 89
 Ouendag, B.J. 9
 Overseas Chinese Commercial School 129
 P.O.N. 35
 Raad van Indië 10
 Remmers, D. 102
 Repatriëeringsfonds 10
 R.-k. gemeenschap Jakarta 122, 123
 Rombout-Liem, mevr. I.S. 127
 Sih Kik Yauw 78
 Sih Seng Thau 96
 Sih Tiauw Hien 20, 45, 49, 60
 Silaban, F. 12, 113
 Sin Ming Hui, ziekenhuis 34, 108, 109

Sinpo 10, 124, 125
 Sitsen en Louzada 52
 Soekarno, president 25
 Souw Lian Tjay 100
 Sujudi 12
 Tan Hong Hie 128, 130
 Tan Hoat Sing 79
 Tan Kong Tam 67, 68
 Tan Liok Tiauw 45, 88
 Tan Tjoan Keng 84
 Tan Tjoen Eng 134
 Tan Tjoen Lee 32, 80, 81
 Tan Tjong Ie 5, 55, 56
 Technische Hogeschool Delft 9, 46, 47
 The Bo Djwan, mr. 71, 72
 The Ien Nio, mw. 94
 Tjia Kwee Lay 133
 Tji, B.K. 22, 64, 65
 Tjikini SMP/SMA 36, 117, 118
 Tjio Tiang Soey 72
 Trijaya Putera, fa. 129
 Universiteit Unisut Manado 38, 119
 Virus Instituut 34, 112
 Volkshuisvesting, N.V., woningcorporatie 12
 Volksraad 10
 Wang Kiap Sie, Chinese tempel 42, 121, 122
 Wright, F.L. 11, 20, 29, 60
 Yap Yan Pin 40, 107, 111
 Yenching Universiteit 10
 Yoengi Weaving Factory, N.V. 132
 Zenuwlijders Instituut Karang Panjang 34, 122
 Ziekenhuis voor melaatsen 34, 96

Plaatsnamen

Ambon stad 34, 122
 Amsterdam 9
 Bandung 12
 Bogor 34, 112
 Cirebon (Cheribon) 32, 62, 63, 65, 66
 Delft 9
 Jakarta (Batavia) 4, 21, 32, 35, 36, 37, 38, 39,
 42, 45, 50, 53, 56, 72, 76, 80, 81, 82, 83,
 84, 88, 89, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108,
 109, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 118,
 121, 122, 123, 129, 130, 131, 132, 133,
 134, 135, 136
 Kopeng 24, 25, 53, 54, 89
 Makassar (Ujung Pandang) 33, 36, 92, 93, 94
 Malang 13, 71, 72, 136, 137
 Medan 35, 106, 107
 Menado 36, 38, 119
 Palembang 35, 36, 114, 133
 Parijs 10
 Pekalongan 29, 70
 Peking (China) 10
 Oengaran 5, 14, 23, 36, 50, 55, 56, 60, 61
 Semarang 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 17, 19, 20,
 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 49, 50,
 52, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 67, 68, 69, 70,
 72, 73, 74, 75, 76, 78, 84, 85, 86, 87, 88,
 89, 95, 97, 128, 130, 134
 Shao Koan (China) 10, 41, 47, 48
 Shuichow (China) 49

Surabaya (Soerabaja) 12, 29, 33, 34, 53, 63, 76,
81, 100
Tangerang 34, 96
Tegal 36, 111, 113
Tjipanas 42, 43, 119, 120
Jogyakarta 133
Tawangmangoe 25, 29, 68, 70